

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav primární a preprimární edukace

**Žijeme v propojeném světě – náměty pro globální
rozvojové vzdělávání dětí na 1. stupni základních škol**

Diplomová práce

Autor:	Adéla Koblásová
Studijní program:	M7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Vedoucí práce:	PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Adéla Koblásová
Studium:	P14P0285
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Žijeme v propojeném světě - náměty pro globální rozvojové vzdělávání dětí na 1. stupni základních škol
Název diplomové práce AJ:	We live in an interconnected world - ideas for global development education of children at primary school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se v teoretické části zabývá pojetím globální výchovy na prvním stupni základních škol, vymezením základní odborné terminologie vztahující se k projektovému vyučování, metodám a formám výuky a didaktickým prostředkům, které budou využity v rámci navrženého projektu. Cílem praktické části práce je vytvořit a následně realizovat projekt globální výchovy na 1. stupni základních škol s podrobnými metodickými podklady pro učitele.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Červeném Kostelci dne 26. března 2019

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce a cenné rady, které mi během zpracování poskytla. Dále děkuji ZŠ Bezručova z Hradce Králové, zvláště pak Mgr. Janě Zemanové a žákům ze 4. B, díky nimž jsem mohla realizovat projekt s názvem „Žijeme v propojeném světě“. Velké díky patří mé rodině za podporu během celého studia.

Anotace

KOBLÁSOVÁ, Adéla. *Žijeme v propojeném světě – náměty pro globální rozvojové vzdělávání dětí na 1. stupni základních škol*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 204 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se v teoretické části zabývá pojetím globální výchovy na prvním stupni základních škol, vymezením základní odborné terminologie vztahující se k projektovému vyučování, metodám a formám výuky a didaktickým prostředkům, které budou využity v rámci navrženého projektu. Cílem praktické části práce je vytvořit a následně realizovat projekt globální výchovy na 1. stupni základních škol s podrobnými metodickými podklady pro učitele.

Klíčová slova:

globální výchova, projektové vyučování, třífázový model učení, náměty

Annotation

KOBLÁSOVÁ, Adéla. *We live in an interconnected world - ideas for global development education of children at primary school*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové,, 2019. 204 pp. Diploma thesis.

The diploma thesis deals with the concept of global education at the first level of basic schools, the definition of basic professional terminology related to project teaching, methods and forms of teaching and didactic means to be used within the proposed project. The aim of the practical part is to create and subsequently implement a project of global education at the first level of basic schools with detailed methodological materials for teachers.

Keywords:

global education, project teaching, three-phase learning model, ideas

1 Obsah

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Průřezová témata v RVP ZV	11
1.1 Osobnostní a sociální výchova.....	12
1.1.1 Základní charakteristika.....	12
1.1.2 Přínos pro žáka.....	12
1.1.3 Tematické okruhy průřezového tématu	12
1.2 Výchova demokratického občana	13
1.2.1 Základní charakteristika.....	13
1.2.2 Přínos pro žáka.....	13
1.2.3 Tematické okruhy průřezového tématu	13
1.3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.....	14
1.3.1 Základní charakteristika.....	14
1.3.2 Přínos pro žáka.....	14
1.3.3 Tematické okruhy průřezového tématu	14
1.4 Multikulturní výchova.....	14
1.4.1 Základní charakteristika.....	14
1.4.2 Přínos pro žáka.....	15
1.4.3 Tematické okruhy průřezového tématu	15
1.5 Environmentální výchova	15
1.5.1 Základní charakteristika.....	15
1.5.2 Přínos pro žáka.....	16
1.5.3 Tematické okruhy průřezového tématu	16
1.6 Mediální výchova.....	17
1.6.1 Základní charakteristika.....	17
1.6.2 Přínos pro žáka.....	17

1.6.3	Tematické okruhy průřezového tématu.....	17
2	Globální výchova	19
2.1	Globalizace	19
2.2	Cíle globální výchovy.....	20
2.3	Uvádění globální výchovy do praxe	21
2.3.1	Infuze.....	22
2.3.2	Integrace	24
2.4	Globální rozvojové vzdělávání	25
3	Udržitelný rozvoj.....	27
3.1	Cíle udržitelného rozvoje.....	27
4	Výukové metody	29
4.1	Projektové vyučování	29
4.2	Brainstorming	31
4.3	Didaktická hra.....	32
4.4	Diskusní metody	33
5	Třífázový model učení.....	36
5.1	Evokace	36
5.2	Uvědomění si.....	38
5.3	Reflexe.....	39
6	Shrnutí teoretické části	41
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	42
7	Charakteristika projektu	43
8	Charakteristika školy.....	45
9	Charakteristika třídy	46
10	Realizace projektu „Žijeme v propojeném světě“	47
10.1	den první (pondělí).....	47
10.1.1	Závěrečná reflexe celého dne.....	60

10.2	den druhý (úterý)	60
10.2.1	Závěrečná reflexe celého dne	68
10.3	den třetí (středa).....	69
10.3.1	Závěrečná reflexe celého dne	79
10.4	den čtvrtý (čtvrtek)	79
10.4.1	Závěrečná reflexe celého dne	88
10.5	den pátý (pátek)	89
10.5.1	Závěrečná reflexe celého dne	96
11	Shrnutí a diskuse	98
	ZÁVĚR	99
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	104

ÚVOD

Prvním impulsem k napsání diplomové práce byla zkouška z didaktiky předmětů o přírodě a společnosti. U zkoušky z tohoto předmětu jsem si totiž vytáhla téma „žijeme v propojeném světě“. Tak mi to utkvělo v paměti, že mě to namotivovalo k napsání diplomové práce.

Na toto téma mi najednou v hlavě začaly vznikat spousty námětů, protože světových problémů, které se dotýkají nás všech a spojují tak lidé na Zemi, je v dnešní době opravdu mnoho. Je to velmi aktuální téma, které je potřeba šířit mezi žáky. Tak začal pomalu vznikat následující projekt. A proč zrovna projekt? K tomu mě zase inspiroval předmět projektování na ZŠ. Díky němu jsem si vyzkoušela tvorbu projektu s názvem „Voda = život“. V předmětu jsem se dozvěděla hodně informací i důvody, proč je vhodné takovou výuku uskutečnit. Musím říct, že je to opravdu efektivní způsob, jak žáky aktivně zapojit a přimět je k různým diskuzím a další práci. Jsem trochu zklamaná z toho, že jsem jako dítě nic takového nezažila. Na druhou stranu jsem ráda, že se to na školách začíná čím dál více objevovat. I já, jako budoucí pedagog, budu určitě jednou součástí některého projektu. Ať už krátkodobého či dlouhodobého.

Další, kdo je pro mě velkou inspirací, je ADRA. Věnuje se hlavně globálním problémům. S ní jsem si vyzkoušela různé ukázky zpracování daných témat. Také jsem si uvědomila, že na světě není všude rovnoprávnost a spravedlivost a my můžeme pomoci různými činy k tomu, aby se to zlepšovalo. Myslím si, že žáci se s tím právě musí seznamovat také. Chtěla bych je učit to, aby se ke všemu a ke všem chovali s úctou a pokorou.

Cílem diplomové práce je vytvořit a následně realizovat projekt globální výchovy na 1. stupni základních škol s podrobnými metodickými podklady pro učitele, dále pak rozšířit a prohloubit znalosti žáků v různých oblastech. Pro realizaci projektu jsem si vybrala ZŠ Bezručova v Hradci Králové, kam jsem chodila na praxi k paní učitelce Mgr. Janě Zemanové. Náměty jsou určeny především pro čtvrté třídy. Mohou se však upravit i pro mladší nebo starší žáky. Já jsem si projekt ověřila v praxi a to ve 4. B.

V teoretické části se zabývám průřezovými tématy, globální výchovou, metodami výuky a třífázovým modelem učení. Ten pak následně užívám v praktické části v projektu s názvem „Žijeme v propojeném světě“.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Průřezová témata v RVP ZV

V této kapitole představím průřezová témata, jejich základní charakteristiku a přínos pro žáky.

V rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání dále jen RVP ZV, najdeme kapitolu číslo šest, která se věnuje průřezovým tématům. „*Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání*“ (RVP ZV, 2017, s. 126). Myslím si, že je dobře, že škola musí zařadit během prvního i druhého stupně všechna průřezová témata. Když jsou zařazena správným způsobem, je to i zpestření výuky. Můžeme zvolit spoustu metod výuky, které zaktivizují žáky a namotivují je k práci. Holubová a kolektiv (2012, s. 6) ve své publikaci uvádějí, že průřezová témata lze realizovat jako součást vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů, je možné jim věnovat samostatné projekty, semináře, kurzy, besedy apod. Uvedené formy lze libovolně kombinovat.

Důležité je také zmínit, že zařazení průřezových témat musí být součástí dokumentu školního vzdělávacího programu dále jen ŠVP.

Dlouhá (2006, s. 6) uvádí že, průřezová témata slouží k rozvoji zejména v oblasti postojů a hodnot a jde o integraci vzdělávacích obsahů, která se má promítnout především do formování osobnosti žáků.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(RVP ZV, 2017, s. 126)

V praktické části diplomové práce se dotknu většiny průřezových témat, proto se nyní zaměřím na jejich představení. Jsou nedílnou součástí všech aktivit a námětů, které jsem zrealizovala na ZŠ Bezručova v rámci navrženého projektu „Žijeme v propojeném světě“.

1.1 Osobnostní a sociální výchova

1.1.1 Základní charakteristika

Osobnostní a sociální výchova se zaměřuje na osobnost žáka, jeho individuální potřeby a zvláštnosti. U žáků se rozvíjí především sebedůvěra, sebeúcta a sebevzdělávání. Důraz je také kladen na sebepoznání a sebepojetí. Důležitou součástí tohoto průřezového tématu je také kontakt s ostatními, vztahy mezi lidmi, komunikace a schopnost řešení problémů. Za velice důležité také považují, aby se žáci učili respektovat názory ostatních, jejich potřeby a aby znali práva svá i ostatních. *„Průřezové téma směřuje k rozvoji osobnostních, individuálních předpokladů každého jedince pro život se sebou samým i s druhými lidmi v aktuálním společenském kontextu; rozvoji sociálních dovedností pro život s druhými lidmi; rozvoji etických předpokladů pro život ve společenství lidí a v tomto světě vůbec“* (Holubová, 2012, s. 7).

1.1.2 Přínos pro žáka

V RVP ZV (2017, s. 128) je uvedeno, že má přínos v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak i v oblasti postojů a hodnot.

Například vede k porozumění sobě samému a druhým, přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů, rozvíjí komunikační schopnosti a dovednosti, utváří dovednosti pro řešení konfliktů, vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci apod.

1.1.3 Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy jsou rozděleny do tří částí – osobnostní, sociální a morální rozvoj.

Osobnostní rozvoj

- rozvoj schopností poznávání, sebepoznání a sebepojetí, seberegulace a sebeorganizace, psychohygienu, kreativita

Sociální rozvoj

- poznávání lidí, mezilidské vztahy, komunikace, kooperace a kompetice

Morální rozvoj

- řešení problémů a rozhodovací dovednosti, hodnoty, postoje, praktická etika

(RVP ZV, 2017, s. 128 – 129)

1.2 Výchova demokratického občana

1.2.1 Základní charakteristika

Výchova demokratického občana se zaměřuje hlavně na spravedlnost, toleranci a odpovědnost za svá rozhodnutí. Je potřeba znát svá práva a své povinnosti. V tomto průřezovém tématu je také potřebné porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů, jak se píše v RVP ZV (2017, s. 129). Pro dnešní svět je důležité starat se o udržování demokracie. Myslím si, že stále hrozí nebezpečí ke sklouznutí k anarchii nebo naopak k absolutismu či jiné formě vlády.

1.2.2 Přínos pro žáka

V RVP ZV (2017, s. 130) je uvedeno, že má přínos v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak i v oblasti postojů a hodnot.

Jedná se například o aktivní postoj v obhajování a dodržování lidských práv a svobod, pochopení pravidel a zákonů o fungování společnosti, vede k odpovědnosti za vlastní rozhodnutí, přispívá k respektování kulturních, etnických a jiných odlišností a další. Podle mého názoru jsou tyto přínosy pro žáky opravdu důležité i pro jejich budoucí životy.

1.2.3 Tematické okruhy průřezového tématu

„Při jejich realizaci je užitečné vycházet z reálných životních situací a doporučené obsahy tematických okruhů co nejvíce vztahovat k životní zkušenosti žáků“ (RVP ZV, 2017, s. 130 – 131). Jedná se o následující okruhy.

- Občanská společnost a škola
- Občan, občanská společnost a stát
- Formy participace občanů v politickém životě
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

1.3 Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

1.3.1 Základní charakteristika

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech se zaměřuje především na výchovu budoucích evropských občanů. Jde o vychování zodpovědných osobností, které budou schopni v dospělosti mobility a flexibility. Budou si vědomi toho, že jsou součástí evropské identity. Dále je potřebné žáky seznamovat s různými globálními vlivy na životní prostředí a učit je takovým problémům předcházet. Důležité je také porozumění různým kulturám a ochrana světového dědictví.

1.3.2 Přínos pro žáka

V RVP ZV (2017, s. 132 - 133) je uvedeno, že má přínos v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak i v oblasti postojů a hodnot.

Je to například pochopení struktury a funkcí mezinárodních a nevládních organizací, jejich vlivu na řešení globálních i lokálních problémů v oblasti humanitární, politické, sociální, ekonomické, kulturní a dodržování lidských práv, porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy, kultivování žáka k postoji k Evropě jako širší vlasti a ke světu jako globálnímu prostředí života.

1.3.3 Tematické okruhy průřezového tématu

„Prostřednictvím tematických okruhů si žáci zpřesňují obraz Evropy, uvědomují si souvislosti řešení běžných situací občana s globálními problémy a možnosti utváření své vlastní životní perspektivy v evropském a globálním prostoru“ (RVP ZV, 2017, s. 133).

- Evropa a svět nás zajímá
- Objevujeme Evropu a svět
- Jsme Evropané

1.4 Multikulturní výchova

1.4.1 Základní charakteristika

Multikulturní výchova má za úkol především uvědomění si svého kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Důležité je ve škole přizpůsobit prostředí tak, aby se v něm všichni cítili rovnoprávně. Multikulturní výchova má velký vliv na mezilidské vztahy ve škole, jak mezi učitelem a žákem; žákem a žákem; tak i učitelem a rodinou a

také mezi školou a místní komunitou. Jedná se o vzájemné respektování a pochopení se navzájem.

1.4.2 Přínos pro žáka

V RVP ZV (2017, s. 134) je uvedeno, že má přínos v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak i v oblasti postojů a hodnot.

Vybrala jsem například tyto přínosy - poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti, učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné a žádná není nadřazena jiné, učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a připravenosti nést odpovědnost za své jednání, učí vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám. Myslím si, že je opravdu velmi důležité ve škole žáky učit toleranci. Může to být i prevence proti šikaně, která může bohužel nastat, kvůli různému složení třídního kolektivu.

1.4.3 Tematické okruhy průřezového tématu

„Tematické okruhy Multikulturní výchovy vycházejí z aktuální situace ve škole, reflektují aktuální dění v místě školy, současnou situaci ve společnosti“ (RVP ZV, 2017, s. 135).

- Kulturní diference
- Lidské vztahy
- Etnický původ
- Multikulturalita
- Princip sociálního smíru a solidarity

1.5 Environmentální výchova

1.5.1 Základní charakteristika

Environmentální výchova vede žáky především k pochopení komplexnosti vztahů mezi člověkem a životním prostředím. Učí žáky odpovědnosti za své jednání. Vede je také k aktivní účasti ochrany prostředí a seznamuje je s cíli udržitelného rozvoje. *„Problémy, jež z větší části způsobil člověk, vyžadují k řešení a prevenci „environmentálně“ vzdělaného občana“ (Holubová, 2012, s. 14).* *„Zlepšení životních podmínek je naším*

společným zájmem. Nepřízeň osudu totiž může dopadnout na každého z nás“ (informační centrum OSN v Praze, 2015, s. 5). Potřeba vést děti k respektování přírody a životního prostředí je opravdu nezbytná. Horká (1996, s. 25) uvádí, že při získávání primárního uceleného obrazu světa vedeme žáky k tomu, aby se orientovali ve světě přírody a kultury, dokázali žít s druhými lidmi a stali se dobrými hospodáři v nejširším smyslu, kteří budou citlivě a s porozuměním přetvářet sebe sama i životní prostředí. Líbí se mi jedno moudro indiánského kmene Cee.

„Teprve až pokácíte poslední strom,

až otrávíte poslední řeku,

až ulovíte poslední rybu,

teprve tehdy přijdete na to,

že peníze se nedají jíst.“

(Indiáni kmene Cee)

1.5.2 Přínos pro žáka

V RVP ZV (2017, s. 136 - 137) je uvedeno, že má přínos v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak i v oblasti postojů a hodnot.

Například jsem vybrala, že vede k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožování, umožňuje pochopení souvislostí mezi lokálními a globálními problémy a vlastní odpovědností ve vztazích k prostředí, vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti.

1.5.3 Tematické okruhy průřezového tématu

„Environmentální výchova je členěna do tematických okruhů, které umožňují celistvé pochopení problematiky vztahů člověka k životnímu prostředí, k uvědomění si základních podmínek života a odpovědnosti současné generace za život v budoucnosti“ (RVP ZV, 2017, s. 137).

- Ekosystémy
- Základní podmínky života
- Lidské aktivity a problémy životního prostředí
- Vztah člověka k prostředí

1.6 Mediální výchova

1.6.1 Základní charakteristika

Mediální výchova má za úkol žáka vybavit mediální gramotností. To znamená, že žák by měl být schopen analyzovat a rozpoznat věrohodnost mediálního sdělení. Dále by měl umět zpracovat, vyhodnotit a využít informace, které přicházejí z okolního světa. Média mají velký vliv na každého jedince. RVP ZV (2017, s. 138) uvádí, že je důležitá schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času. *„Mediální výchova by měla vést na jedné straně k obohacení života výchovou k racionálnímu a hodnotnému využívání mediální produkce, na druhé straně ke snížení rizik, jež mediální produkce představuje“* (Holubová, 2012, s. 12).

1.6.2 Přínos pro žáka

V RVP ZV (2017, s. 139) je uvedeno, že má přínos v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak i v oblasti postojů a hodnot.

Uvedu například tyto přínosy - přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace, učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času, rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování a stylizaci psaného a mluveného textu, napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace.

1.6.3 Tematické okruhy průřezového tématu

„Tematické okruhy mediální výchovy se člení na tematické okruhy receptivních činností a tematické okruhy produktivních činností“ (RVP ZV, 2017, s. 139).

Tematické okruhy receptivních činností

- Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
- Stavba mediálních sdělení
- Vnímání autora mediálních sdělení
- Fungování a vliv médií ve společnosti

Tematické okruhy produktivních činností

- Tvorba mediálního sdělení
- Práce v realizačním týmu

2 Globální výchova

V této kapitole se věnuji globální výchově. Představuji také globalismus, globalizaci, cíle globální výchovy, jak uvést globální výchovu do praxe a globální rozvojové vzdělávání. Tato témata jsou vybrána proto, že se v navrženém projektu objevují náměty pro globální rozvojové vzdělávání dětí na 1. stupni základních škol.

Pojem globální výchova najdeme v pedagogickém slovníku. „*Přístup ve vzdělávání podporující porozumění a spolupráci mezi lidmi. Zahrnuje učení o problémech a jevech, které přesahují hranice států*“ (Průcha, 2003, s. 69). Tento pojem je ještě poměrně nový. Poprvé se objevil ve Spojených státech ke konci šedesátých let. Největším úkolem globální výchovy je utvářet osobnost člověka, který je tolerantní vůči jiným, odlišným kulturám. „*Globální výchova navíc nabízí úhly pohledu a strategie, které ve škole běžně nenajdeme. Jsou to však strategie, které jsou podstatné pro budoucí uplatnění žáků v komplexních a globálních systémech a nezbytné k vytvoření spravedlivějšího a dlouhodobě udržitelného světa*“ (Pike, Selby, 2000, s. 16).

Horká (2000, s. 17) ve své publikaci uvádí koncepci globální výchovy. Ta představuje reakci na civilizační výzvu, která nabádá k překonávání rozporů mezi člověkem a přírodou. Jde jí o harmonizaci se všemi lidmi, ale i člověka k sobě.

Globalismus a globální výchova

Tyto dva pojmy se liší svým zaměřením a obsahem. Někdy se právě globální výchova spojuje s globalismem. Není to však správně. „*Globalismus vycházel z holistického principu, ze zákonitostí holisticky pojaté psychiky, z celistvého prožívání světa dítětem. Je tedy podmíněno psychologicky*“ (Horká, 2000, s. 32). U globální výchovy je „*podstatou chápání souvislostí celku a komplexní odpovědnost za svět lokální i globální*“ (Horká, 2000, s. 33).

2.1 Globalizace

„*Globalizace představuje sílicí tendenci v současném světě propojovat jeho části s částmi jinými, a vytvářet tak systém prostupujících se souvislostí*“ (Helus, 2015, s. 264). V časopisu Get Connected se píše, že „*novinové titulky zdůrazňují různé způsoby, kterými jsme spojeni s lidmi a událostmi po celém světě. Patří mezi ně titulky o lidech, politice, životním prostředí, kultuře, technologii, ekonomice a obchodu*“ (2009, s. 8).

Myslím si, že bez globalizace už by to asi nešlo. Většina lidí na světě si může zjistit informace, které kolují prakticky kdekoliv, zjistit si, co se děje na opačném konci světa a spoluprožívat události, které se někde staly. Například různé katastrofy, povodně, výbuchy sopek, teroristické útoky apod. „*Neméně patrné je to v oblasti ekonomické – celý svět je provázán určitými výrobky. Například ropná krize či masivní neúroda se prakticky dotýká ekonomik ve všech zemích*“ (Helus, 2015, s. 264). Pozor si ovšem musíme dát na zachování tradic a kultury. Mohlo by se stát, že v důsledku migrace dojde k degradaci kultury. Už nyní můžeme vidět, jakou sílu mají migrační vlny. Spousta lidí přinese do určité země své tradice a nechtějí se přizpůsobit té zemi, kam přišli. To pak vede k různým útokům, hádkám a podobným situacím. „*Jak je zřejmé, globalizační trend je protirečivý a úlohou pedagogů v teorii i v praxi bude řešit protichůdné otázky: jak v globalizované budoucnosti úspěšně obstát, jak se podílet na jejích pozitivěch, jak čelit jejím rizikům, jak odvrátit její možné negativní scénáře*“ (Horká, 2000, s. 39).

2.2 Cíle globální výchovy

Graham Pike a David Selby popisují pět základních cílů, které připravují děti na život v globálním světě. Všechny pět cílů s výčetí najdeme v knize Globální výchova (Pike, Selby, 1994, s. 301 – 303).

Uvědomění si systému

- získat schopnost myslet systémově
- porozumět systémové podstatě světa
- získat holistické pojetí vlastních schopností a možností

Myslím si, že je určitě důležité znát systém jako celek. Vědět, jak je vše se vším provázané. Když to zjistíme, vidíme propojenost opravdu všude.

Uvědomění si pohledu

- poznat, že není jen jeden pohled na svět
- rozvíjet schopnost přijímat a jiné pohledy

Existují různé pohledy na svět a je dobré vědět, že ten náš pohled není „jediný“. Když si vyslechneme názory ostatních, rozvíjíme tak i schopnost naslouchání.

Pochopení vlastního vztahu k planetě

- uvědomit si a pochopit globální podmínky, rozvoj a trendy v současném světě
- pochopit pojmy spravedlnost, lidská práva a odpovědnost a být schopni aplikovat je v globálním kontextu
- naučit se orientovat se na budoucnost ve svém vztahu k planetě

Jako je dobré znát historii světa, tak je dobré přemýšlet o její budoucnosti. Naše planeta nemá neomezené množství všeho a musíme si vážit toho, co nám dává. Podle toho bychom se k ní i měli chovat.

Vědomí zapojení a připravenosti

- uvědomit si, že rozhodnutí, která studenti přijmou, a činy, které vykonají jako jednotlivci nebo členové skupiny, budou mít vliv na globální přítomnost i budoucnost
- osvojit si schopnosti potřebné k politickému a sociálnímu jednání vedoucímu k efektivní účasti na demokratickém rozhodovacím procesu na všech úrovních

Všechna rozhodnutí, která učiníme, mohou mít vliv na budoucnost naší planety. Jak na životní podmínky, tak na životní prostředí.

Vědomí procesu

- pochopit, že učení a osobní rozvoj je nepřetržitá cesta bez určitého konečného bodu
- pochopit, že nové pohledy jsou sice oživením, jsou však i riskantní

Měli bychom si uvědomit, že vše má svůj proces. Nic není stálého a vše se mění. Umožňuje nám to však vidět věci z nového pohledu a pomáhá nám to k vidění nových cest.

2.3 Uvádění globální výchovy do praxe

Globální výchova přináší do praxe efektivnější způsob získání znalostí a dovedností, které jsou přiměřené schopnostem i potřebám jednotlivým žákům. Nabízí také *„strategie, které jsou podstatné pro budoucí uplatnění žáků v komplexních a globálních systémech a nezbytné k vytváření spravedlivějšího a dlouhodobě udržitelného světa“* (Pike, Selby, 2000, s. 16).

Pike a Selby (2000, s. 16) uvádějí dva doplňující se a překrývající se procesy. Prvním z nich je **přehodnocování**. „*Současná školní praxe je v tomto procesu přehodnocena ve světle nejnovějšího chápání globální reality a z něj plynoucích potřeb žáků.*“ Druhým je pak **obohacování**, což jsou „*myšlenky a přístupy, které ve škole doposud chyběly a jsou začleňovány do obnovených programů.*“ „*Oba procesy musí být dynamicky spojené a musí probíhat současně.*“

Dále autoři Pike a Selby (2000, s. 18) popisují dva postupy infuze a integrace. „*Existuje mnoho způsobů, jak metody infuze a integrace kombinovat a obměňovat. Je možno vytvořit z nich jiné modely uvádění globální výchovy do praxe – například integraci dvou až tří předmětů, které se dotýkají zvolného tématu, či infuzi myšlenek globální výchovy do multidisciplinárních projektů*“ (Pike, Selby, 2000, s. 18).

2.3.1 Infuze

Máme spoustu možností začlenit globální výchovu do všech tradičních předmětů. Infuze pak nemá vliv na organizaci kurikula a předměty se mohou vyučovat normálně, odděleně. Učitel však žáky informuje a učí o propojenosti s dalšími předměty.

Pike a Selby (2000, s. 19) uvádějí příklady zavádění do různých předmětů.

Jazyky

- v literatuře můžeme žáky seznamovat s různými tématy, jako jsou konflikt, spravedlnost, láska, lidská práva, a s globálními problémy
- můžeme zkoumat jazyk z hlediska kultury
- žáci si dále uvědomují své postoje a hodnoty, rozvíjí schopnost komunikace a prohlubují mezilidské vztahy
- seznamování s dalšími kulturami
- rozvoj písemného a ústního projevu při diskusi o globálních problémech

Matematika

- práce s různými daty, grafy
- rozvoj schopnosti určování dalšího průběhu s využitím statistických dat o porodnosti, úmrtnosti, ekonomickém růstu či využívání přírodních zdrojů
- zkoušení různých metod počítání různých kultur – například indické násobení
- zkoumání geometrických tvarů v různých kulturách

- výpočty spotřeby energie, vody
- analýza nutriční hodnoty jídla
- užívání statistických dat ke stanovení kvality života v různých zemích

Přírodní vědy

- seznámení s ekologickými principy
- studium chemického složení znečištění ovzduší, vody
- výhody a nevýhody způsobů získávání energie
- ekologie
- odhad možného dopadu globálního oteplení a poškození ozonové vrstvy na organismy a jejich prostředí

Společenské vědy

- zkoumání způsobů trávení volného času
- odhad ekonomických, ekologických a sociálních změn
- zkoumání základních principů lidských práv a povinností
- zkoumání důsledků války
- uvědomění si vlastních předsudků
- zkoumání nejvýznamnějších globálních problémů

Dále Pike a Selby (2000, s. 21) píší o výhodách a nevýhodách metody infuze.

Výhody

- není potřeba zasahovat do změn výuky
- není třeba měnit rozvrh
- není třeba zabývat se rozdílem mezi podobou vyučování a očekáváním žáků a rodičů
- zavedení prvků globální výchovy může dělat jen jeden učitel a nemusí spolupracovat s ostatními

Nevýhody

- roztržštění znalostí do jednotlivých předmětů není v souladu s filozofií globální výchovy

- je jen malá možnost rozvíjet v žácích povědomí o spojitostech mezi předměty a tématy
- může vyústit k rozmělnění globální výchovy, protože každý učitel může používat různé metody a strategie

2.3.2 Integrace

Integrace by měla být založená na chápání světa jako systému. „*Je tedy vhodné zaměřit kurikulum tematicky – soustředit ho okolo všeobecných témat a problémů. V jeho rámci žáci získávají i znalosti a dovednosti z tradičních předmětů, kterým se však nevyučuje izolovaně, ale ve vzájemném propojení*“ (Pike, Selby, 2000, s. 21).

Pike a Selby (2000, s. 22) uvádějí příklady zavádění globální výchovy integrací. Některé z nich zde uvedu.

Populace

- grafické znázornění vývoje populace (matematika, dějepis)
- divadlo a simulační hry o problémech populace (literatura, občanská výchova)

Rasismus

- zkoumání osobních předsudků
- zkoumání rasismu v dějinách
- hraní rolí – empatie
- poznávání výtvarného umění, hudby a literatury domorodých národů

Technologie

- zkoumání různých forem technického pokroku
- práce na návrhu a konstrukci jednoduchých zařízení, která využívají obnovitelné zdroje energie
- seznámení se s fungováním běžných spotřebičů
- seznámení se s vynálezy

Voda

- studium koloběhu vody, vlastností vody
- měření spotřeby vody a návrhy na šetření

- studium znečištění vody
- zkoumání dopadů znečištění vody na ekosystémy
- úvahy o nedostatku vody

Dále Pike a Selby (2000, s. 24) píší o výhodách a nevýhodách metody integrace.

Výhody

- rozvíjí v žácích schopnost vidět a chápat skutečně existující vztahy a spojení mezi jevy a problémy
- díky pohledům různých oborů a předmětů na jedno společné téma prohlubuje pochopení problému a umožňuje vytvořit si nový vhled do problematiky
- umožňuje celostní zavedení globální výchovy týkající se všech aspektů kurikula

Nevýhody

- vyžaduje čas a tvůrčí energii, potřebné k plánování, přípravě a realizaci nové organizace, učebních jednotek, získání nových materiálů a pomůcek
- vyžaduje společné zaujetí pro věc a vysoký stupeň kolegiality, není proveditelná jednotlivými pedagogy
- může vzbudit nedůvěru a odmítání na mnoha úrovních (ministerstvo školství, školské úřady, rodiče, žáci)

Pike a Selby (2000, s. 18 – 24) mluví především o učivu a učitelích na druhém stupni základních škol. Pro pedagogy prvního stupně tak není nezbytně nutná kolegialita a zaujetí všech pedagogů. Také tam tedy nenastane problém, že není proveditelná, protože učitelé prvního stupně většinou vyučují ve své třídě všechny předměty. Je to pro ně tedy i z tohoto hlediska jednodušší a myslím si, že je vhodné s globálními problémy žáky seznamovat už na prvním stupni ZŠ.

2.4 Globální rozvojové vzdělávání

„Globální rozvojové vzdělávání je celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů, podobností a souvislostí mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují“ (Štěpničková, Fiedorová, Jíchová, 2014, s. 5).

Mezi základní principy globálního rozvojového vzdělávání patří především globální zodpovědnost, tak abychom byli zodpovědní za své činy a za svá rozhodnutí. Dále je to kritické myšlení a řešení problémů. Poté partnerství, solidarita a vzájemná propojenost, kdy bychom si měli být všichni rovni. V neposlední řadě sem také patří udržitelný rozvoj, kdy jsme zodpovědní za budoucnost naší planety, a jak ji zanecháme budoucím generacím.

V projektu žáky seznamuji s globálním rozvojovým vzděláváním pomocí různých aktivit.

3 Udržitelný rozvoj

Tato kapitola je zařazena proto, že je důležité, aby o ní všichni věděli i včetně žáků na prvním stupni základních škol. „*Udržitelným rozvojem se rozumí, že se zlepšují životní podmínky lidí v současnosti tak, aby to nebylo na úkor budoucích generací*“ (Informační centrum OSN v Praze, 2015, s. 8).

Jak už jsem psala v úvodu, chtěla bych žáky učit tak, aby se ke všemu a ke všem chovali s úctou a pokorou. Jinak tomu není ani v chování vůči životnímu prostředí.

Jacobs (2010, s. 170 – 171) ve své publikaci řeší několik otázek a dává na ně odpovědi.

Otázka: Jakou chceme budoucnost?

Odpověď: Zdravou a udržitelnou budoucnost pro příští generace.

Otázka: Co chceme udržet, pro koho a jak dlouho?

Odpověď: Kvalitní život pro všechny.

Otázka: Co má naše vzdělání společného s naším myšlením?

Odpověď: Všechno.

3.1 Cíle udržitelného rozvoje

„*Hlavním smyslem Cílů udržitelného rozvoje je, aby všichni lidé na zemi mohli žít důstojný život bez chudoby, hladu a nerovnosti, a mohli plně rozvinout svůj potenciál*“ (Informační centrum OSN v Praze, 2015, s. 7). Abychom tyto cíle splnili, musíme se na nich podílet všichni na Zemi. „*Nyní je nutné uvést stanovené cíle do praxe. Právě proto je tolik důležité, aby lidé z celého světa o těchto cílech věděli, porozuměli jim a zapojili se do jejich naplňování*“ (Informační centrum OSN v Praze, 2015, s. 7).

Hlavních cílů je celkem 17. Najdeme je v publikaci Svět, který chceme (Informační centrum OSN v Praze, 2015, s. 44).

1. konec chudoby
2. konec hladu
3. zdraví a kvalitní život
4. kvalitní vzdělání
5. rovnost mužů a žen

6. pitná voda, kanalizace a hygiena
7. dostupné a čisté energie
8. důstojná práce a ekonomický růst
9. průmysl, inovace a infrastruktura
10. méně nerovností
11. udržitelná města a obce
12. odpovědná výroba a spotřeba
13. klimatická opatření
14. život ve vodě
15. život na souši
16. mír, spravedlnost a silné instituce
17. partnerství ke splnění cílů

Myslím si, že je opravdu potřebné s těmito cíli seznamovat žáky. I oni jsou naše budoucnost a musí vědět, co se kde děje a co je potřeba zlepšovat. Budou to pak učit zase další generace a tím pádem můžeme dojít k cíli.

4 Výukové metody

Tato kapitola je zaměřena na výukové metody a to konkrétně na projektové vyučování, brainstorming, didaktickou hru a diskuzní metody. Výukové metody jsou součástí projektového vyučování, proto jsou zařazeny do teoretické části diplomové práce.

Podle pedagogického slovníku je vyučovací metoda „*postup, cesta, způsob vyučování. Charakterizuje činnost učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených cílů*“ (Průcha, 2003, s. 287).

Výukové metody podle Maňáka a Švece (2003) se dělí do tří skupin:

- 1) Klasické výukové metody
- 2) Aktivizující metody
- 3) Komplexní výukové metody

Projektové vyučování a brainstorming patří do komplexních výukových metod, didaktická hra a metody diskusní pak do aktivizujících metod. Aktivizující metody jsem vybrala hlavně proto, že žáci si prožijí výuku, mají z toho určité zážitky a zkušenosti a lépe si pak učivo pamatují.

4.1 Projektové vyučování

„*Projektové vyučování je považováno za komplexní výukovou koncepci vyučování, v rámci níž můžeme uplatnit různé výukové metody, např. myšlenkové mapování, diskuse, interview, sběr materiálů, sběr dat, hry, experimentování atd.*“ (Štěpničková, Fiedorová, Jichová, 2014, s. 7). Podle Maňáka a Švece (2003, s. 168) jde o komplexní problémové úlohy, které mají široký dosah. Výuka může překračovat hranice školy, a to například do přírody, do různých komunit či do výrobního procesu. Účastníci se aktivně zapojují do životní praxe.

Základní rysy projektového vyučování podle Coufalové (2006, s. 11).

- a) Projekt vychází z potřeb a zájmů dítěte. Umožňuje uspokojit jeho potřebu získávat nové zkušenosti, být odpovědný za svou činnost.
- b) Projekt vychází z konkrétní a aktuální situace. Neomezuje se na prostor školy, ale mohou se do něho zapojit i rodiče a širší okolí.
- c) Projekt je interdisciplinární.
- d) Projekt je především podnikem žáka.

- e) Práce žáků v projektu přinese konkrétní produkt. Pokud je to možné, je průběh a výsledek zdokumentován. Vznikne výstup, kterým se účastníci projektu prezentují ve škole nebo mimo školu.
- f) Projekt se zpravidla uskutečňuje ve skupině. Sociální psychologie druhé poloviny minulého století prokázala, že učení ve skupině je významné nejen pro rozvoj osobnosti žáka, ale zvyšuje i efektivitu procesu učení.
- g) Projekt spojuje školu s širším okolím. Umožňuje začlenění školy do života obce nebo širší společnosti.

Projektové vyučování se někdy může plést s tematickou výukou. Tematická výuka zpravidla nemá takové rozsahy jako projektové vyučování. Učitel tam přinese námět, který už rozpracuje a přesně určí, co má žák dělat. Většinou tam není žádná problémová situace, která navede žáky ke kritickému myšlení a řešení problému.

Podle Maňáka a Švece (2003, s. 169) lze členit průběh řešení projektu na tyto fáze:

1. Stanovení cíle
2. Vytvoření plánu řešení
3. Realizace plánu
4. Vyhodnocení

U stanovení cílů si musíme dát pozor na to, aby byly vhodné, splnitelné a přiměřené věku žáků. Dále je také velký důraz kladen na motivaci. Při tvorbě plánu řešení myslíme na vše dopředu. Musíme zajistit pomůcky, které budou potřeba, spočítat náklady, vybrat vhodné úkoly a přemýšlet o prezentaci výsledků projektu.

Projektové vyučování má také své výhody a nevýhody, o kterých píše Štepičková, Fiedorová a Jíchová (2014, s. 7).

Výhody

- rozvoj motivace, aktivity, tvořivosti a samostatnosti u žáků
- rozvoj dovednosti plánování vlastní práce
- komunikativní a sociální zkušenost žáků
- uplatnění praktických dovedností v životních situacích při globálním pohledu na svět

Nevýhody

- nutná dokonalá teoretická příprava učitele a žáků, vycházející ze správné diagnostiky účastníků, tvořivost a nadšení pedagoga
- správný a citlivý odhad pedagoga u míry volnosti a odpovědnosti žáků s přihlédnutím ke věkovým specifickým dětí
- správný časový odhad řešení projektu a materiální vybavení projektu

Všem nevýhodám můžeme předcházet. Přípravenost pedagoga je pak podle mého názoru nejdůležitější. Takový učitel musí umět improvizovat a počítat i s dalšími možnostmi řešení.

Myslím si, že projektové vyučování má mnoho přínosů, jak pro žáka, tak i pro učitele. Proto by se mělo začleňovat do běžné výuky. Vhodné je pak třeba pomocí projektů žákům představit průřezová témata. Toho jsem využila i já v projektu „Žijeme v propojeném světě“.

4.2 Brainstorming

Brainstorming neboli v českém překladu bouře mozku je komplexní výuková metoda. Poprvé byla popsána Alexem Osbornem v roce 1953 a měla za cíl podněcovat skupiny k tvůrčímu myšlení.

Principem této metody je za relativně krátký čas vyprodukovat co nejvíce nápadů a myšlenek k danému problému. S nápady se pak dále pracuje.

„Tuto metodu lze ve výuce používat velice široce – na začátku vyučovací hodiny jako úvodní motivaci, ke zjištění znalosti žáků, můžeme ji uplatnit v průběhu hodiny pro zjištění názorů a postojů k probíranému tématu, k řešení problémů, pro rozšíření znalostí, můžeme ji také použít na konci vyučovací hodiny jako metodu závěrečného opakování“ (Sitná, 2009, s. 67).

Maňák a Švec (2003, s. 164) vytyčují tato pravidla brainstormingu:

1. **Nepřipouští se kritika** žádných navrhovaných řešení, nápadů. Posuzování nápadů se odkládá až do další fáze.
2. Podporuje se **naprostá volnost v produkci nápadů**. Tato volnost produkce předpokládá neformální, tvůrčí klima ve třídě.
3. Pozornost je zaměřena na **vyprodukování co nejvíce nápadů**.

4. **Každý návrh, nápad se musí zapsat.**
5. **Inspirovat se při vytváření nových nápadů již vyprodukovanými (a zapsanými) nápady.**

Tato pravidla bychom při realizaci brainstormingu měli mít vyvěšená tak, aby na ně všichni účastníci viděli a mohli si je kdykoliv přečíst.

Dále Maňák a Švec (2003, s. 165) uvádí postup brainstormingu.

1. Zopakování pravidel
2. Napsání problému
3. Produkce nápadů
4. Všechny nápady se zapisují
5. Nápady se nechají „uležet“ (tento krok můžeme vynechat, když nemáme dostatek času)
6. Nápady se hodnotí

Ze své zkušenosti musím říct, že brainstorming je velmi dobrá motivace pro žáky. Učitel tak může získat přehled o tom, co žáci vědí, znají, jaké mají myšlenkové pochody apod.

4.3 Didaktická hra

Didaktická hra patří do aktivizujících výukových metod. Aktivizující metody dle Maňáka a Švece (2003, s. 106) mají velký přínos. Klade se důraz na myšlení a řešení problémů. Dále také má vliv na rozvoj osobnosti žáka a to především na samostatnost, zodpovědnost a tvořivost. Zubatá (2014, s. 10) píše, že pro učitele to může znamenat práci navíc a to díky:

- seznámení s aktivizačními metodami
- volba té správné metody do výuky
- časově náročnější příprava do výuky atd.

„Pokud ale veškeré klady a zápory zvážíme a přistoupíme na využití těchto metod, zjistíme, že naše snaha za to všechno stojí“ (Zubatá, 2014, s. 10).

V pedagogickém slovníku nalezneme tuto definici didaktické hry. *„Analogie spontánní činnosti dětí, která sleduje didaktické cíle“ (Průcha, 2003, s. 43).* Jedná se o hru, která má stanovená jasná pravidla, cíle a závěrečné vyhodnocení. Myslím si, že je vhodné

didaktické hry zařazovat do výuky. Žáky tím můžeme buď motivovat, nebo zaktivovat během průběhu hodiny. Také je určitě dobrá pro zjištění nových informací, doplnění informací či k zopakování již probraného učiva. Kolikrát si žáci ani neuvědomují, že se učí něco nového. Myslí si, že si „pouze“ hrají. V žácích můžeme probudit zájem o výuku, tvořivost během hry nebo angažovanost v činnostech. Výborná je i z hlediska spolupráce a navazování kontaktů s ostatními.

Metodická příprava k začlenění didaktických her do výuky dle Maňáka a Švece (2003, s. 129)

- a) vytyčení cílů hry
- b) diagnóza připravenosti žáků
- c) ujasnění pravidel hry
- d) vymezení úlohy vedoucího hry
- e) stanovení způsobu hodnocení
- f) zajištění vhodného místa
- g) příprava pomůcek, materiálu, rekvizit
- h) určení časového limitu hry
- i) promyšlení případných variant

Dle vlastní zkušenosti vím, jak je náročné takovou didaktickou hru připravit. Při představení hry žákům je nejdůležitější ujasnění pravidel a určení časového limitu. Také vím, že pravidla se musí říct před tím, než žákům rozdáme potřebné materiály ke hře. Když jim to dáme dřív, pak už moc neposlouchají, co mají dělat a věnují se daným materiálům a pomůckám a dále se ptají, co mají dělat, že neví, že neslyšeli a podobně. Ale jak se říká, chybami se člověk učí a žádný učený z nebe nespadl.

4.4 Diskusní metody

„V aktivizujících metodách diskuse představuje důležité východisko nebo aspoň významný prvek v edukačních situacích, do nichž se žáci angažovaně zapojují“ (Maňák, Švec, 2003, s. 108). Jde tedy o řízenou výměnu názorů na dané téma mezi žáky, ale i mezi učitelem a žáky, kdy žáci využívají svých dosavadních znalostí. Pro komunikaci uvádějí argumenty a snaží se nalézt společné řešení daného problému. Není nezbytně nutné, aby všichni aktivně diskutovali. Někdo může poslouchat a být tak aktivní vnitřně. *„Diskuse jako metoda se však výrazně liší od spontánních dialogů mezi učitelem a žákem, a to především svou intenzitou, koncepčností, uceleností tématu a požadavkem*

účasti všech žáků na společné práci, a to při vzájemné výměně názorů, poznatků a postojů“ (Nováková, 2014, s. 34).

Velký přínos diskuse vidím v tom, že se žáci zdokonalují v komunikaci, jsou schopni říci svůj názor a naslouchají názorům ostatním. Může mít však i své nevýhody a to tehdy, když se nezapojí všichni účastníci a nevnímají tak, co říkají ostatní.

Dle Bratské v publikaci Maňáka a Švece (2003, s. 112) máme několik pravidel a zásad úspěšného dialogu a diskuse:

- a) Tvůj oponent není nepřítelem, nýbrž partnerem při hledání pravdy. Cílem diskuse je hledání pravdivého poznání, nikoli intelektuální soutěž.
- b) Snaž se porozumět druhému. Jestliže nepochopíš správně názor oponenta, nemůžeš jeho tvrzení ani vyvracet, ani uznávat.
- c) Tvrzení bez věcných důkazů nevydávej za argument. V takovém případě jde jen o tvůj názor a partner mu nemusí přiznat váhu argumentu.
- d) Neutíkej od tématu. Nevyhýbej se nepříjemným otázkám nebo argumentům tím, že zavedeš diskusi jiným směrem.
- e) Nesnaž se mít za každou cenu poslední slovo. Množství slov nenahradí chybějící argument. Umlčení oponenta neznamena vyvrácení jeho argumentů ani popření jeho myšlenek.
- f) Nesnižuj osobní důstojnost oponenta. Kdo napadá osobu protivníka, ztrácí právo účastnit se dialogu.
- g) Nezapomínej, že diskuse a dialog vyžaduje disciplínu. Nakonec rozumem, ne emocemi formulujeme svá tvrzení a úsudky. Kdo není schopen ovládnout své city a vášně a srozumitelně a klidně vyjádřit svůj názor, nemůže vést smysluplný rozhovor s druhými.
- h) Nezaměňuj dialog s monologem. Všichni mají stejné právo se vyjádřit. Neodbíhej k podružným věcem. Ohleduplnost vůči ostatním se projevuje tím, že dokážeš šetřit časem.

V těchto pravidlech je krásné shrnutí diskusních metod. Kdyby se tato pravidla dodržovala všude, nevznikalo by tolik neshod. Někteří lidé si ani neuvědomují, že nepustí nikoho jiného ke slovu. Tím pak zaniká dialog a vzniká monolog, ke kterému diskuse vůbec nesmí směřovat. Jako budoucí pedagog si budu dávat velký

pozor a budu se snažit vést diskusi podle pravidel. Musí mít hlavně stanovený jasný cíl a musím také počítat s různými směry dané diskuse.

5 Třífázový model učení

Podle třífázového modelu učení byl tvořen projekt „Žijeme v propojeném světě“. Poprvé jsem se s ním seznámila na vysoké škole v rámci předmětu projektování. Jedná se o tři fáze a to konkrétně o evokaci, uvědomění si a reflexi. Nejedná se o výukovou metodu, ale o ucelený průběh výuky. Ve výuce pak užíváme různé výukové metody.

„E – U – R slouží učitelům, aby plánoval svou výuku tak, aby zachovala co nejvíce rysů přirozeného učení, které je nejefektivnější. Modelů a pomůcek pro plánování výuky existuje celá řada. Model E – U – R považujeme za jednoduchý a současně účinný. Stejně jako všechny modely ho nelze používat dogmaticky, ale tak, aby sloužil on nám, a ne my učitelé jemu.“ (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 54).

Tento průběh výuky (E – U – R) nám slouží jako model, který je pomůckou pro plánování a realizaci následné výuky. Žáci by se tak měli aktivně učit a výuka by měla mít dané uspořádání. Během učení se nám v mozku vytvářejí propojení myšlenek, které jsme už znali, s myšlenkami, které přicházejí jako nové. *„Tomu, co máme v hlavě na počátku učení, říkají některé psychologické a pedagogické systémy „prekoncepty“. Jsou to naše současné představy o tématu, pojmu, problému, jímž se budeme v průběhu učení zabývat.“* (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 54). Díky modelu E – U – R můžeme uskutečnit efektivní výuku. Musíme však přemýšlet nad všemi fázemi tohoto modelu. *„Učení neprobíhá jenom ve fázi uvědomění si významu. Bez dobré evokace a reflexe by učení nestálo za mnoho.“* (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 54).

Následující podkapitoly pojednávají o jednotlivých fázích modelu E – U – R.

5.1 Evokace

Evokace je úvodní činnost v hodině a jedná se tedy o úvodní fázi. Žáci si během ní uvědomují již získané znalosti a zkušenosti, na které pak dále mohou navazovat. Jedná se tedy také o vnitřní motivaci, díky níž budou chtít žáci vědět co nejvíce nových informací o daném tématu. Hausenblas a Košťálová (2006, s. 56) píší, že *„zadání pro evokaci může být nespočet. Důležité v této fázi je, aby propojovala dosavadní znalosti, zkušenosti či představy učícího se dítěte s cílem učení pro danou hodinu.“*

Evokační otázky

Evokační otázkou jsou nejjednodušší formou evokace. Musí však být pokládány správně a to tak, aby zadání nevyklučovalo ze hry žákovy prekoncepty. Mohou být pokládány například takto: „*Proč myslíte...? Jak podle vás...? Zažili jste někdy...? Jak jste se cítili, když...*“ (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 56). Otázka může být položena tak, aby na ní mohl následovat brainstorming. Při této fázi je kladen důraz na všechny nápady. Učitel by neměl za žádnou cenu prozradit správné řešení. Mohlo by to vést k demotivaci dětí. Evokační otázky by také měly být propojeny s cílem hodiny.

Prekoncepty

„*Prekoncepty jsou nástroje, které umožňují porozumět novému. Zároveň se samy při tom částečně doplňují, vyvracejí, představují*“ (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 56). Tyto prekoncepty fungují v procesu učení dvojím způsobem.

1. Pomáhají žákům zpracovávat nové informace a chápat novou látku,
2. zároveň však samy sebe zpochybňují a mění se a vyvracejí se.

Evokace x opakování

U evokace může dojít k záměně s opakováním.

EVOKACE	OPAKOVÁNÍ
Při kladení otázek chceme slyšet všechny nápady, všechna řešení.	Při kladení otázek chceme slyšet pouze správné odpovědi.
Učitel neříká, co je špatně.	Učitel má potřebu opravovat chyby.
Říkáme všechny domněnky, představy i odpovědi, u kterých si nejsme jisti správností.	Říkáme pouze správné odpovědi.

Tabulka č. 1

Abychom se u evokace vyhnuli sklouznutí k opakování, vedeme žáky k tomu, aby říkali všechny své nápady. Když bude někdo nespokojený s jinou odpovědí, může nabídnout svou verzi. Rozhodně bychom ale neměli vyhledat buď v knize, nebo na internetu správnou odpověď. Zatím nic nevyhodnocujeme.

5.2 Uvědomění si

Uvědomění si významu informací je druhá fáze hodiny. Žáci v ní pracují s novými informacemi, porovnávají své domněnky z evokační fáze s tím, co sděluje nový zdroj informací, pracují aktivně a budují si chuť k učení. V této fázi také mohou zažít pocity úspěchu a uspokojení z vlastního objevování. *„Důležité je, že se žáci učí nejen informace přijímat, ale současně přemýšlet o tom, kam s nimi a jakou vlastně hodnotu pro ně ta která informace má. To je právě to uvědomování si významu nově získaných informací, při němž ale dochází k upřesnění významu i těch informací, které již měli žáci v mysli na začátku práce“* (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 57).

Zdroje informací

Odkud mohou žáci čerpat informace? Podle mě je nespočetně mnoho zdrojů. Musí být však předem překontrolovány učitelem. Ve škole pak učitel může nabídnout svůj výklad, může pozvat nějaké osobnosti, které jsou odborníky na určitá témata, nebo může vyzvat samotného žáka, který se o dané téma zajímá. Dále pak ve škole může proběhnout experiment, videoukázka, pokus, dramatizace. S žáky také může učitel vyjet do ZOO, do galerie či muzea, nebo na exkurzi. *„Žáci si vlastní činností dobývají odpovědi na své otázky z evokace z tohoto autoritativního zdroje informací, nebo si v něm ověřují, zda to, na co přišli v evokaci, je pravda – potvrzují si to, či si to vyvracejí, anebo si rozšiřují pochopení tématu – dozvědí se něco docela jiného“* (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 57).

V každém zdroji informací, které učitel předkládá žákům, by mělo být více informací, než jen ty základní. Náročnost však musí být přizpůsobená věku žáků. Pro ty, kteří mají potíže se čtením, by pak text měl obsahovat v úvodu hlavní informace, poté zásadní část a na konec prohlubující údaje, obrázky, grafy apod.

Omyly ve fázi uvědomění si

Hausenblas a Košťálová (2006, s. 59) popisují některé omyly, kterých se můžeme ve fázi uvědomění si dopustit.

- a) Někdy v obavě z neúspěchu hodiny si učitelé plánují a dávají do fáze U takové texty nebo úlohy, které jsou vlastně jenom opakováním již známé látky – opakováním, procvičováním. To ovšem nemůže ve třídě fungovat a děti se nudí a zlobí.

- b) Jindy se obáváme nabídnout dětem texty a informace sporné, vhodné k pochybování a ověřování i vyvracení. Ale texty zaručeně správné nejsou pro žákovu zvědavost dost přitažlivé – děti vycítí, že správnost převážila nad hledáním odpovědi, a vzdají to. Navíc „zaručeně správný“ text ani neučí žáky pochybovat, dokazovat a vyvracet – tedy myslet, a nakonec si z něho neodnesou ani kýžené informace k zapamatování.
- c) Někteří učitelé zařazují do U oživující metody jako kostku nebo kmeny a kořeny. Ty ale nepřinášejí novou informaci, hodí se do E a R, ale naprosto ne do U. Učitel, který je zařadil do U, si asi neuvědomil, že rámec E – U – R se hodí pro hodiny s naučným, poznávacím obsahem. Pro lekce v tvořivosti, pro aktivity osobnostně-sociálního výcviku a jiné převážně výchovné situace a cíle se E – U – R nehodí.

5.3 Reflexe

Tato fáze je třetí fází v procesu učení. Žák se tady ohlíží za celým procesem učení a dělá si svůj nový obraz daného tématu nebo problému. Přemýšlí o tom, co teď o něm ví, co se naučil, jaké odpovědi našel na otázky, nebo na jaké otázky si ještě neodpověděl, ale příště by se jim chtěl věnovat. V této fázi si žák ujasňuje souvislosti. Reflexe by měla proběhnout ve všech hodinách. Žák by pak neměl přijít domů s tím, že ve škole to bylo „dobrý“ a „nic“ se nedělalo. Díky vhodně položeným otázkám si tak žáci uvědomí celý průběh hodiny, co všechno dělali a to pak mohou říci i doma. „*V reflexi žák dále zažívá uspokojení nad tím, čeho se dobral, a zvědavost na to, co by ještě mohl dále zvědět a pochopit, pociťuje radost nebo nespokojenost ze spolupráce*“ (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 68). Otázky, které během reflexe pokládáme, musejí souhlasit s cíli lekce.

Omyly ve fázi reflexe

Hausenblas a Košťálová (2006, s. 68) popisují některé omyly, kterých se můžeme ve fázi reflexe dopustit.

- a) **spěcháme**
- na reflexi musí být vždy dostatek času
- b) **vykládáme**
- výklad do fáze reflexe nepatří

- žáci si mají sami shrnout to, co se naučili
- c) **kontrolujeme**
- rozdíl mezi reflexí a kontrolou je v tom, že při reflexi se žák stále ještě učí
- d) **vyrušujeme**

„Cílem vzdělávání je právě i to, naučit se uvažovat o svém myšlení a učení. Každý se však dostane jinak hluboko. Učitel však má poskytovat žákům zřetelný a přesvědčivý model toho, jak dobře je možné o svém poznávání přemýšlet“ (Hausenblas, Košťálová, 2006, s. 69).

6 Shrnutí teoretické části

Obsahem teoretické části jsou průřezová témata a jejich stručná charakteristika. Průřezová témata prolínají vytvořený projekt, proto jsou popsána v teoretické části. Dále práce pojednává o globální výchově, udržitelném rozvoji, výukových metodách a třífázovém modelu učení. Všechna tato témata jsou spjatá s projektem „Žijeme v propojeném světě“ a dávají tak základ části praktické.

II PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části je vytvořit a následně realizovat projekt globální výchovy na 1. stupni základních škol s podrobnými metodickými podklady pro učitele, dále pak rozšířit a prohloubit znalosti žáků v různých oblastech. Praktická část představuje náměty pro globální rozvojové vzdělávání dětí na 1. stupni základních škol. Dále pak prezentuje projekt „Žijeme v propojeném světě“, který byl realizován na ZŠ Bezručova v Hradci Králové v termínu od 10. 12. do 14. 12. 2018.

Projekt byl připravován od září 2018, promýšlen byl však už i dříve. Různé náměty byly konzultovány ve čtvrtém ročníku vysoké školy. Velkou inspirací mi byla publikace od Pike a Selby (2000) Cvičení a hry pro globální výchovu. Další velká inspirace pro mne byla ADRA. S paní učitelkou Mgr. Janou Zemanovou pak na praxi, která probíhala od února do května v roce 2018, bylo domluveno, že u ní bude projekt zrealizován. Sdělila mi, že bude učit čtvrtou třídu, proto je tomu projekt uzpůsobený.

7 Charakteristika projektu

Projekt byl vytvořen především pro žáky čtvrtých tříd. Lze však různě upravit pro mladší či starší.

téma: **ŽIJEME V PROPOJENÉM SVĚTĚ**

ročník: 4.

hlavní cíl: Žák se seznámí s různými globálními problémy světa

další cíle:

- žák se seznámí s různými pozdravy z koutů světa
- žák hlouběji pozná své spolužáky
- žák rozliší různé jazyky
- žák se seznámí s národnostními menšinami
- žák přiřadí výrok k dané národnosti
- žák procvičí práci s grafy
- žák si uvědomí spotřebu ovoce v ČR
- žák se seznámí s mapou světa a vyhledá světadíly, státy
- žák zpracuje dané informace
- žák rozvíjí komunikační schopnosti a dovednosti
- žák umí roztřídit odpad
- žák si uvědomí spotřebu vody v domácnosti
- žák zpracuje opatření pro šetření vody
- žák se seznámí s tropickými deštnými lesy
- žák si uvědomí své pocity a představy
- žák spolupracuje s ostatními, rozvíjí týmového ducha
- žák se seznámí s pojmem rozvojová země
- žák se seznámí s Etiopií
- žák vyrobí africký náhrdelník
- žák porozumí textu
- žák se seznámí s procesem výroby látky

délka projektu: 5 dní, 22 vyučovacích hodin

typ projektu:

- **podle vztahu k učivu:** učivo různých předmětů
- **podle organizace:** projektová výuka s integrací všech předmětů
- **podle délky:** střednědobý
- **podle místa konání:** školní
- **podle navrhovatele:** uměle připravený
- **podle počtu zapojených žáků:** zapojení celé třídy
- **podle velikosti:** velký

Zdroj podle: Coufalová (2006, s. 11 – 12)

8 Charakteristika školy

Projekt „Žijeme v propojeném světě“ byl realizován na Základní škole v Hradci Králové, Bezručova 1468. Škola nese název OTEVŘENÁ ŠKOLA. Jedná se o plně organizovanou školu a jejím zřizovatelem je statutární město Hradec Králové. Škola je zapojena do projektu Zelená škola, který učí žáky recyklovat elektroodpad. Od roku 2012 zde funguje školní meteostanice, která odesílá data aplikaci In-Počasí.

Při škole také pracuje Přírodovědné centrum, které je otevřené i pro veřejnost. Mají zde spousty drobných i větších zvířat.

Průřezová témata a jejich začlenění najdeme v jejich školním vzdělávacím programu. Ve všech ročnících je zařazují integrací do předmětů. V prvním ročníku pak probíhá projekt ČTYŘI ROČNÍ OBDOBÍ, kdy navazuje na znalosti a zkušenosti žáků z mateřské školy a dále pokračují v jejich prohlubování. Jedná se zejména o průřezové téma osobnostní a sociální výchova a dále o téma environmentální výchova.

Osobnostní a sociální výchovu mají zařazenou žáci třetích ročníků a to v turnaji ve vybíjené, kde řeší komunikaci s ostatními, mezilidské vztahy, spolupráci a soutěživost.

Projekt s názvem Dětská olympiáda probíhá od čtvrtého po devátý ročník. Hlavním cílem je podpořit a rozvíjet žakovskou spolupráci v rámci své studijní třídy, pocit odpovědnosti a sounáležitosti za svou skupinu. Přesahy má do průřezového tématu výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

9 Charakteristika třídy

Realizace proběhla na ZŠ Bezručova v Hradci Králové ve 4. B. Třídní paní učitelka je Mgr. Jana Zemanová.

Třídu 4. B navštěvuje 27 dětí, z toho 16 dívek a 11 chlapců. I když je ve třídě méně chlapců, třída patří mezi živější a temperamentnější. Devět žáků se aktivně věnuje sportu, mezi další zájmy patří péče o koně a jízda na něm, hra na hudební nástroje, tanec. Osm žáků má výborný prospěch a učení jim jde snadno, dalších deset žáků má také výborný prospěch, ale stojí je to více úsilí a snahy, devět žáků má menší či větší problém se zvládnutím látky v některých předmětech. Tři žákyně chodí na dyslektickou, dyskalkulickou nápravu jednou týdně.

Ve třídě nechybí týmoví žáci, kteří se snaží budovat třídní kolektiv. Paní učitelka mě však upozornila na to, že jsou ve třídě i takoví žáci, kteří mají problém se přizpůsobit ostatním, respektovat cizí názor a komunikovat s ostatními o běžných věcech. Snažila jsem se tomu předejít, ale jeden chlapec někdy opravdu odmítal cokoli jiného, než jen jeho názor. Ten byl pro něj jediný správný. V týmové práci jsem pak dohlédla na to, aby spolupracoval, což se dařilo. Zaujala ho také různá globální témata. Nejvíce se zapojil v diskusi o migrační vlně.

10 Realizace projektu „Žijeme v propojeném světě“

Projekt má strukturu podle třífázového modelu učení. To znamená evokace – uvědomění si – reflexe. Každá aktivita je popsána tak, aby ji následně mohl každý učitel realizovat. Když nebude někdo chtít zrealizovat projekt jako celek, může použít pouze některé náměty pro rozvojové vzdělávání dětí na 1. stupni základních škol.

U každého celku E – U – R je napsán název, vztah k průřezovým tématům, časová orientace, klíčové kompetence, mezipředmětové vztahy a výukové metody. Čas, pomůcky a postup jsou pak rozepsány u konkrétních fází. U reflexe je dodaná ještě forma a metoda práce. Po každém celku E – U – R pak je popsáno vyhodnocení.

Žáky jsem měla po celou dobu během týdne od 10. 12. do 14. 12. 2018 kromě hodiny informatiky, kde jsou žáci půleni a mají různé učitele, a hodin anglického jazyka. Na ty jsou rozděleni do více skupin a nemohli přijít o tři hodiny během týdne.

Jedná se tedy celkem o 22 vyučovacích hodin.

10.1 den první (pondělí)

V pondělí 10. 12. 2018 proběhl první projektový den. Nejprve jsem se s žáky seznámila a na úvod jsme si řekli pravidla, která budeme po celou dobu dodržovat. Následně jsme si zahráli seznamovací hru na zapamatování jmen. Ta však nebyla součástí projektu, tak nebude dále popsána. Poté už proběhla první aktivita s názvem Pavučina. Následně žáci byli vyzváni k tomu, aby přemýšleli o názvu celého projektu, který jim byl nakonec prozrazen. Další aktivita nazývaná se Pozdravy z různých koutů světa proběhla v rámci hodiny tělesné výchovy. Po velké přestávce pak následovala aktivita GLOBINGO, kde se žáci poprvé seznámili s mapou světa, ze které byli tak nadšené, že i o každé přestávce k ní chodili a hledali různé státy. Dále následovaly aktivity s názvy – Jazyky, Národnostní menšiny a Spotřeba ovoce. Nakonec proběhla závěrečná reflexe prvního dne. Níže jsou jednotlivé aktivity podrobně rozepsány.

1. AKTIVITA – PAVUČINA

Název	Pavučina
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, komunikativní, sociální a personální
Mezipředmětové vztahy	Jazyk a jazyková komunikace
Výukové metody	Aktivizující (diskusní metody), Klasické (rozhovor)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: klubíčko provázku

Postup

V rámci evokace proběhla hra Pavučina, kde žáci stáli v kruhu. Na úvod měl začátek klubíčka jeden žák. Ten si držel začátek a hodil klubíčko dalšímu spolužákovi a řekl jeho jméno. Ten si chytl klubíčko a hodil ho dalšímu spolužákovi. Zároveň však stále držel provázek. Když se všichni vystřídali, vzniklo mezi všemi propojení. Následně žáci hádali název projektu, který jim byl nakonec prozrazen.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 20 minut

pomůcky: klubíčko provázku, (velký papír, fix)

Postup

V této druhé fázi žáci seděli v kruhu a říkali různé pozitivní charakterové vlastnosti, které psali na velký papír. Například čestný, přátelský, chytrý, příjemný, vtipný, spolehlivý, šikovný, laskavý, milý, odvážný, pilný, pracovitý, trpělivý, vnímavý,... Poté opět jeden žák dostal klubíčko. Držel si začátek, řekl jméno spolužáka, kterému hází a jeho pozitivní charakterovou vlastnost. Příklad: Házím Aniče a líbí se mi, že je milá.

Mezi všemi vzniklo opět propojení – pavučina, kde jsme viděli, jak jsme mezi sebou všichni propojeni.

REFLEXE

čas: 15 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuze

Postup

S žáky jsme stále seděli v kruhu a proběhla diskuze, kde byly pokládány následující otázky. Jaké kladné vlastnosti si pamatujete? Je ještě nějaká, na kterou jste si vzpomněli? Pracovali jste jako jeden tým? Co jste se o sobě dozvěděli? Chcete ještě někomu říci něco hezkého?

Vyhodnocení

Úvodní aktivitu hodnotím pozitivně. Žáci reagovali na všechny zadané úkoly. Při hře pavučina, kde měli vymýšlet pozitivní charakterové vlastnosti, přišli na spoustu kladných vlastností. Tím vznikla pozitivní nálada a příjemná atmosféra pro práci. Při reflexi pak žáci ještě chtěli říci dalším spolužákům, co se jim na nich líbí a za co je chválí. Ze začátku byli žáci trochu hlučnější. V pravidlech jsme si ale zadali pravidlo, že když zazvoním na zvonek, bude ticho a klid ve třídě. Na to si žáci museli zvyknout, ale nakonec se to podařilo.

Zdroj: vlastní práce

2. AKTIVITA – POZDRAVY Z RŮZNÝCH KOUTŮ SVĚTA

Název	Pozdravy z různých koutů světa
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova
časová orientace	40 minut
Klíčové kompetence	k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské
Mezipředmětové vztahy	Člověk a zdraví, člověk a jeho svět
Výukové metody	Metody názorně – demonstrační (předvádění), Aktivizující (didaktická hra)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: žádné

Postup

V evokační fázi žáci nejprve chodili, běhali libovolně po půlce tělocvičny. Když se s někým setkali, pozdravili se. Vyjádřili náladu, jakou právě měli. Následně se všichni zkusili naladit na přátelskou náladu a chodili, běhali dále po tělocvičně. Spolužáky zdravili vesele, pozitivně.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 25 minut

pomůcky: klobouk, pozdravy s popisem

Postup

V další fázi jsme si ukázali pár pozdravů z různých koutů světa. Žáci utvořili dvojice. Nejprve si vyzkoušeli všechny pozdravy. Poté si vyzkoušeli svoji paměť a to tak, že byly říkány národnosti a žáci měli dělat dané pozdravy. Následně si každý žák vytáhl jeden pozdrav z klobouku. Všichni chodili po tělocvičně a opláceli si vzájemně určité pozdravy. Když měl někdo například eskymácký pozdrav a druhý indiánský, nejprve

ten, co měl indiánský, udělal eskymácký, poté zase ten co měl eskymácký, udělal indiánský.

Pozdravy:

1. Ind – kouká se tomu druhému na třetí oko (uprostřed čela, obličej blízko sebe)
2. Tibetan – přiloží tomu druhému své ucho k jeho uchu
3. Indián – přiloží ruku na rameno
4. Eskymák – tře tomu druhému záda o svoje záda
5. Křovák – ohmatá tomu druhému lebku
6. Thajec – spojí ruce a pokyne hlavou

Inspirace z předmětu psychomotorika, kterou vedla Mgr. Dita Culková, Ph.D.

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná

metoda: Teploměr

Postup

Poslední fáze – reflexe, proběhla pomocí metody teploměru. Žáci si měli představit pomyslnou čáru, na které byla škála od 0 – 10. Měli se postavit na čáru tak, jak by ohodnotili svoji práci, jak se cítili při aktivitě, jak jim vadil osobní kontakt s ostatními. Kdo k tomu chtěl říci svůj názor, mohl, ale nemusel. Žáci nebyli nuceni.

Vyhodnocení

Z počátku jsem byla zvědavá, jak žáci budou na takovou aktivitu v hodině tělesné výchovy reagovat. U chlapců bylo vidět to, že je to moc nebaví, protože jsou spíše zvyklí na akčnější hodiny, než je psychomotorika. To se ukázalo i v hodnocení. Paní učitelka mi poté říkala, že je ve třídě hodně sportovců a v tělesné výchově se potřebují hodně vyběhat. V celkovém hodnocení ale pak vyšla najevo spíše pozitiva než negativa. Někteří děvčata se vyjádřila tak, že to pro ně bylo zajímavé a přínosné. Osobní kontakt pak většině žáků vůbec nevadil.

3. AKTIVITA - GLOBINGO

Název	Globingo
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému)

EVOKACE

čas: 15 minut

pomůcky: tabulka GLOBINGO pro každého (příloha 1)

Postup

V první fázi této hodiny nejprve žáci dostali tabulku na vyplnění. Jejich cílem bylo chodit mezi spolužáky a ptát se jich na dané otázky. Byli upozorněni na to, že u každého okénka by měli mít napsané pouze jedno jméno svého spolužáka a jména by se neměla opakovat. Takže jméno každého spolužáka by se v tabulce mělo objevit pouze jednou. Až bude mít někdo vyplněnou celou tabulku, zvolá „GLOBINGO!“.

UVDOMĚNÍ SI

čas: 20 minut

pomůcky: mapa světa velikosti A0, špendlíky, vlna

Postup

Následně jsme si s žáky sedli do kruhu okolo mapy světa a prošli si společně celou tabulku. Do ČR jsme zapíchlí špendlík. Poté jsme dávali špendlíky tam, podle toho, jaké měli děti odpovědi v globingu. Státy jsme propojovali vlnou. Tímto způsobem jsme znázornili propojení ČR se světem.

Obr. 1 Ukázka propojení, která proběhla ve 4. B

Obr. 2 Ukázka práce

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse

Postup

Nakonec proběhla diskuze v kruhu. Žáci byli tázáni, co zajímavého se dozvěděli o svých spolužácích, co je překvapilo. Zda by se chtěli podívat někam, kde byl některý spolužák. Nakonec jsme se podívali na všechna propojení, která nám vznikla.

Inspirace Pike, Selby (1994, s. 170 – 171)

Vyhodnocení

Tato aktivita žáky velice zaujala. Navazovali přirozené kontakty s ostatními a vznikaly tak mezi nimi interakce. Neprošli jsme odpovědi od všech žáků, tudíž jsme neměli všechna propojení. Zjistili jsme však, že ČR je propojená s ostatními státy díky automobilovému průmyslu, kdy se do ČR auta dováží, ale zároveň i vyváží. Někteří žáci byli překvapeni, kam až někdo vycestoval. Jedna dívka byla až v Etiopii, další třeba v Dubaji. Žáky také velmi bavila práce s mapou.

4. AKTIVITA – JAZYKY

Název	Jazyky
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova
časová orientace	25 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: karty s jazyky (příloha 2)

Obr. 3 Očíslovaná karta s cizím jazykem

Postup

V této hodině proběhla evokace následovně. Po třídě byly rozmístěny očíslované karty s různými cizími jazyky. Žáci pak chodili s papírem a tužkou po třídě a k jednotlivým číslům přiřazovali jazyky. Na tabuli byla napsaná nápověda, kde byly všechny jazyky z karet vypsány (angličtina, němčina, slovenština, ruština, romština, vietnamština, polština, španělština, francouzština).

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

Postup

V následující fázi žáci využili znalosti anglického jazyka a to tak, že ve dvojici nacvičili krátký rozhovor v angličtině, který následně předvedli před spolužáky. Ti měli za úkol přeložit daný rozhovor do češtiny.

REFLEXE

čas: 5 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse

Postup

V hodnotícím kruhu proběhl rozhovor, kde byly pokládány následující otázky. Jak se Ti dařilo při rozpoznávání cizích jazyků? Jaký jazyk bys chtěl ovládat? Proč myslíte, že je dobré znát cizí jazyky?

Zdroj: inspirace Demlová (2009, s. 94)

Vyhodnocení

Při evokaci se dařilo většině žáků. Nejvíce si pletli španělštinu s francouzštinou. V následném krátkém rozhovoru jsem zjistila, jak jsou na tom žáci se znalostmi anglického jazyka. Ve většině případů nenastal žádný problém, protože říkali naučené fráze, které se opakovaly. V překladu to bylo: „Ahoj, jak se máš?“ – „Dobře a jak Ty?“ nebo „Já se jmenuji ... a jak Ty?“ a další podobné fráze. V reflexi jsem se dozvěděla, že by se žáci chtěli učit i dalším cizím jazykům, což mě potěšilo, protože je to v dnešním světě velmi potřebné.

5. AKTIVITA – NÁRODNOSTNÍ MENŠINY

Název	Národnostní menšiny
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Výchova demokratického občana
časová orientace	20 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, matematika a její aplikace
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: žádné

Postup

V evokační fázi proběhl rozhovor. Byly pokládány otázky, zda si žáci myslí, že v ČR potkají lidi, kteří nemluví česky. Kdo by to mohl být? Jestli nějaký turista, či člověk, který žije nastalo v ČR. Následně byly položeny otázky, zda někoho takového znají a proč třeba takoví lidé žijí v ČR.

UVĚDOMĚNÍ SI

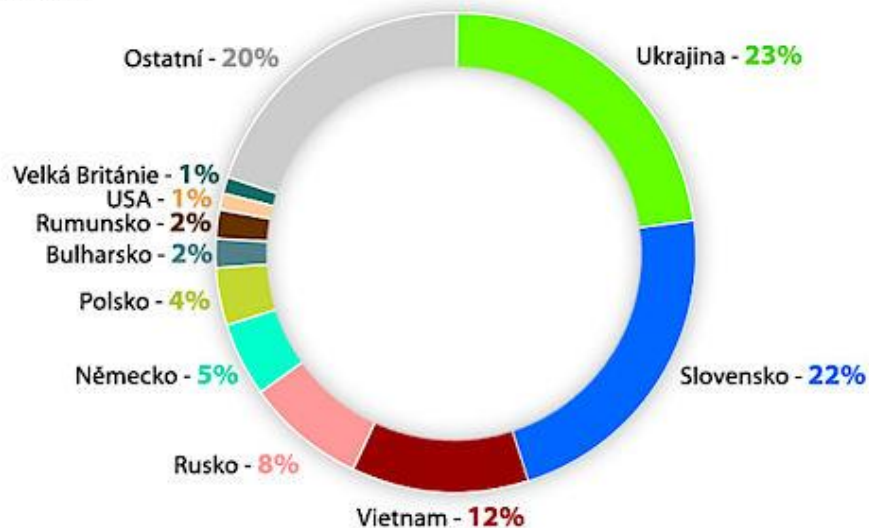
čas: 5 minut

pomůcky: graf

Postup

Dále bylo navázáno na to, že v ČR se můžeme setkat s lidmi, kteří mluví cizím jazykem. Říkáme jim národnostní menšiny. Žáci chodili k tabuli psát cizince, se kterými se v ČR setkali. Poté byl žákům představen graf, který znázorňuje složení cizinců v ČR.

údaje za rok 2015

SLOŽENÍ CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

data: ČSÚ

Obr. 4 Graf Novinky.cz, 2017

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: Výroky k národnostem (příloha 3)

forma: hromadná/samostatná práce žáků

metoda: diskuse, práce s textem

Postup

V reflexi nejprve proběhla diskuse na téma národnostní menšiny, kdy žáci byli dotazováni, zda pro ně byly informace nové nebo něčím zajímavé. Poté jim byly rozdány výroky k národnostem (příloha 3) a každý sám si zkusil přiřadit dané výroky. Nakonec jsme prodiskutovali správná řešení.

Zdroj: inspirace k výrokům Horká (2000, s. 107)

Vyhodnocení

V úvodní fázi žáci napsali na tabuli mnoho cizinců a uváděli příklady lidí, kteří žijí v ČR, ale nemluví česky nebo jenom málo. Říkali zkušenosti ze svých životů. Nejvíce mě překvapilo, jaké vymýšleli důvody, proč tu žijí. Častokrát padl názor, že tu jsou

kvůli práci. Dalšími důvody byly například dovolená, mají zde část rodiny nebo kamarády a známí. Při závěrečné fázi pak řadili výroky. Jeden chlapec měl jiné řešení, než ostatní, avšak si ho obhájil, za což byl pochválen.

6. AKTIVITA – SPOTŘEBA OVOCE

Název	Spotřeba ovoce
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Výchova demokratického občana, Environmentální výchova
časová orientace	30 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, matematika a její aplikace, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Komplexní (samostatná práce žáků)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: karty s obrázky ovoce a popisem, odkud pochází (příloha 4), mapa světa, špendlíky, vlna

Postup

V první fázi hodiny si žáci sedli do kroužku a byli tázáni, zda dnes snědli nějaké ovoce, případně jaké. Dále padly otázky, jaké ovoce mají nejraději a jestli ví, odkud pochází. Poté do kruhu na koberci byly položeny obrázky ovoce s popisem, odkud pochází (příloha 4). Žáci četli dané informace a hledali státy na mapě. Do států pak zapíchli špendlíky a propojili s ČR pomocí vlny.

UVĚDOMĚNÍ SI

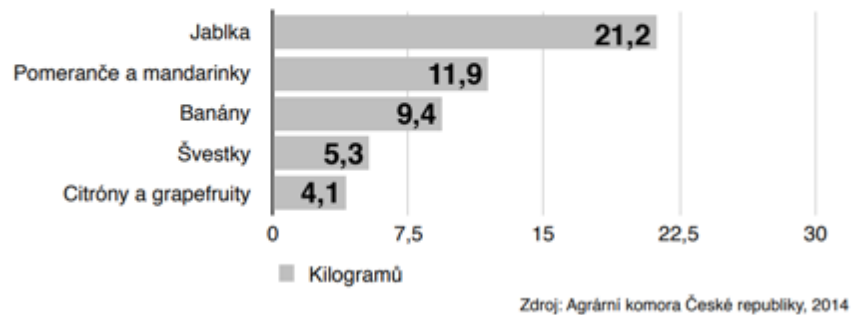
čas: 15 minut

pomůcky: graf spotřeba ovoce, slovní úlohy (příloha 5)

Postup

V další fázi byl na tabuli promítnut graf spotřeby ovoce. Žáci byli seznámeni o tom, jak se s grafem pracuje.

Spotřeba ovoce v ČR (na obyvatele za rok)

Obr. 5 Populární banány, 2017

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: slovní úlohy (příloha 5)

forma: samostatná práce žáků

metoda: práce s textem

Postup

V této fázi jsme s žáky společně počítali slovní úlohy. Nakonec si každý mohl zkusit vymyslet slovní úlohu, kterou případně zapíše a dá vypočítat spolužákovi.

Vyhodnocení

Žáci byli překvapeni, jak daleko k nám některé ovoce cestuje. Když to viděli na mapě, uvědomili si, že je to opravdu hodně kilometrů. Když jsem se na začátku ptala, odkud ovoce pochází, tak jeden chlapec odpověděl, že z Kauflandu. Následoval smích, který jsem musela uklidnit pomocí domluveného pravidla – zvonku.

Inspirace: nazemi.cz – lekce Populární banány (2017)

10.1.1 Závěrečná reflexe celého dne

Závěrečná reflexe proběhla pomocí aktivit na čáře. Žáci byli vyzváni k tomu, aby si vzpomněli na to, co vše dneska zažili. Jednotlivé aktivity byly vytištěny. Každá zvlášť na papíře. Společně jsme je seřadili tak, jak šly za sebou. Poté se žáci měli postavit k té aktivitě, u které se cítili dobře, která je zaujala, kterou by si rádi někdy zopakovali, které moc nerozuměli. Vždy měli možnost k tomu cokoliv dodat.

První den dopadl výborně. Byla jsem moc ráda, protože jsem třídu nikdy před tím neviděla. Žáci na mě reagovali skvěle a byli do práce zaujatí. Při aktivitě spotřeba ovoce však žáci nestihli vymyslet slovní úlohu, protože jsme dlouho počítali úlohy předcházející, které jim dali celkem zabrat. Nakonec však pochopili jejich princip a už to šlo lépe.

Po úvodním dni jsem ze sebe setřásla všechny rozpaky, které jsem ze začátku měla a těšila se na další den.

10.2 den druhý (úterý)

V úterý 11. 12. 2018 proběh druhý projektový den. V úvodní aktivitě se žáci seznámili s kontinentem Evropa. Následně si vyzkoušeli didaktickou hru, kde měli správně třídit odpad. Poté byli seznámeni se spotřebou vody v domácnosti, navrhli opatření pro šetření vody a nakonec přečetli zajímavý text o muži, který vypěstoval štěstí. Níže jsou jednotlivé aktivity podrobně rozepsány.

1. AKTIVITA - EVROPA

Název	Evropa
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, matematika a její aplikace, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Komplexní (skupinová/samostatná práce žáků)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: Loto (příloha 6), mapa světa

Postup

V evokační fázi žáci složili Loto, kde přiřazovali správné výsledky k daným příkladům. Na obrázku vznikla mapa Evropy, o které jsme dále hovořili a ukázali si ji na mapě světa. Dále byly žákům pokládány otázky, jaké státy najdeme v Evropě, zda navštívili někdy některý evropský stát, případně jaký, které země mají větší rozlohu než náš stát, které menší, zda ví něco o Evropě či o některých globálních problémech.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 25 minut

pomůcky: texty (příloha 7), nůžky, lepidla, čtvrtky A3

Postup

Žáci byli rozděleni do skupin a dostali texty (příloha 7) týkající se Evropy. Měli zpracovat dané informace, které v reflektivní fázi prezentovali před ostatními. Každá skupina měla jiný text. Jedni měli informace týkající se států a měst, druzí informace o přírodě a poslední zpracovávali text o zajímavostech.

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: hotové práce žáků

forma: skupinová

metoda: prezentace prací

Postup

Skupiny žáků předstoupili před ostatní a prezentovali zjištěné informace.

Vyhodnocení

V evokační fázi proběhl rozhovor, při kterém žáci mluvili o Evropě a odpovídali na dané otázky. Někteří navštívili různé evropské státy, které jsme si ukázali na mapě. Byly to například tyto státy: Chorvatsko, Francie, Španělsko, Portugalsko a další. Dále žáci hovořili o Evropské unii a znali měnu Euro. Při této zmínce jsme přepočítali Euro na koruny. V další fázi pak pracovali ve skupinách, kde rozvíjeli komunikační a pracovní dovednosti. Při prezentování výsledků žáci naslouchali skupině, která prezentovala. Když někdo něčemu nerozuměl, tak se doptal.

Zdroj: vlastní práce, otázky v evokaci Hutchingsová, Ross (1996, s. 21), texty Synek (2016, s. 14 – 19)

2. AKTIVITA – TŘÍDĚNÍ ODPADU

Název	Třídění odpadu
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému, didaktická hra)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

Postup

V evokaci proběhla diskuze na téma, jaké globální problémy mohou sužovat Evropu. Žáci se ptali, zda by to mohl být hlad či nedostatek vody v některé zemi. Na to jim bylo odpovězeno, že vody je v Evropě dostatek, ale hlad by to být někde mohl a to například v rozvojové zemi Moldavská republika. Dále byli seznámeni, s tím, že i když se nyní

hodně mluví o recyklaci odpadů, stále je co zlepšovat, avšak ČR je v žebříčku třídění na vrcholu. V roce 2014 dokonce studie BIO Intelligence Service posoudila, „že český systém sběru a využití obalových odpadů je nejefektivnější ze srovnávaných zemí“ (Ekokom, 2014).

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 15 minut

pomůcky: žádné

Postup

S žáky byl veden rozhovor o třídění odpadu. Zda ví, jaké barvy mají popelnice na tříděný odpad, zda mají kompost, či kompostéry, co do nich můžeme házet a podobně. Dále byli seznámeni s tím, jak dlouho se daný odpad rozkládá a že musíme všichni přistupovat k přírodě zodpovědně.

REFLEXE

čas: 20 minut

pomůcky: karty na rozřazení (příloha 8), kartičky se tříděným odpadem (příloha 9), klobouk

forma: hromadná

metoda: didaktická hra

Postup

V reflexi se žáci seznámili s didaktickou hrou, která nese název Umím třídít odpad. Hra měla jasně stanovená pravidla. Nejprve každý dostal kartičku, kde měl napsáno, jaký tříděný odpad bude zastupovat (kov, papír, plast, textil, kompost, sklo – příloha 8), dále pak měli za úkol posadit se do kruhu na židli. Následně byly losovány kartičky, kde byl napsaný různý odpad (příloha 9) a podle toho, kam se třídil, se žáci posouvali o jedno místo doprava. Například byla vylosovaná kartička skleněná lahev, posunuli se Ti žáci, kteří měli kartičku sklo. Vyhrál ten, kdo se vrátil zpět na svoji židli.

Vyhodnocení

Žáci mě mile překvapili svými znalostmi o třídění odpadu. Nejvíce je pak zaujala didaktická hra o tříděném odpadu. Příště bych ještě asi dala na židle nějaké značky, aby žáci přesně věděli, na které židli původně seděli. Líbila se mi atmosféra, která byla veselá, a všichni si hru užili.

Zdroj: vlastní práce

3. AKTIVITA – SPOTŘEBA VODY V DOMÁCNOSTI

Název	Spotřeba vody v domácnosti
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Komplexní (brainstorming)

EVOKCE

čas: 5 minut

pomůcky: hádanky v kouzelných květech (příloha 10), miska s vodou, interaktivní tabule

Postup

V úvodní fázi žáci dostali za úkol vyřešit hádanky, které byly napsané v kouzelných květech (příloha 10). Odpovědi na ně zněly: pramen, potok a řeka. Žáci měli přijít na to, co mají společného. Shodli se na tom, že je to voda. Dále žáci zhlédli video s názvem Největší lekce pro svět od času 0.23 do 2.19 a měli bedlivě poslouchat, co se v něm říká. Následně byly pokládány otázky, co potřebujeme k životu a co se ve videu odehrálo.

Odkaz na video:

<https://www.youtube.com/watch?v=6qAbzDW6B9c> - Největší lekce pro svět

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 25 minut

pomůcky: tabule, papíry, tužky

Postup

Metodou brainstormingu žáci chodili psát na tabuli vše, na co doma používají a potřebují vodu. Psaly se všechny nápady. Dalším úkolem bylo, vzít si papír A4, nakreslit na něj velkou kapku vody a vymyslet pět způsobů, jak lze šetřit vodou v domácnosti a zapsat je do kapky vody na papír. Žáci pracovali samostatně.

REFLEXE

čas: 15 minut

pomůcky: práce žáků

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse

Postup

Ve fázi reflexe se žáci posadili do kruhu a před sebou měl každý vlastní práci. Následně jeden žák přečetl způsoby, které vymyslel, a ostatní doplňovali další způsoby. Nakonec ještě proběhlo vyhodnocení brainstormingu. Žáci četli jednotlivé nápady a diskutovali o tom, zda by se dala voda ušetřit.

Vyhodnocení

Na začátku této hodiny byli žáci zaujatí kouzelnými květy. Čekali, co se bude dít. Tento pokus nám ukázala RNDr. Michaela Křížová, Ph.D. na hodině fyziky. Na hádanky věděli odpověď téměř okamžitě. Při brainstormingu padlo hodně nápadů a to například že se voda užívá na vaření, mytí, splachování záchodu, zalévání květin a podobně. Zaujal mě také názor, že voda je potřebná na výrobu slizu, což je nyní velký hit. Když

pak žáci psali způsoby šetření vody, objevil se právě i způsob, že budou vyrábět méně slizů. Dále mě zaujala myšlenka, že když někdo půjde na záchod, spláchne to až ten, co půjde po něm. Řekli jsme si, že způsob šetření to je, ale mohlo by to být nehygienické a pravidla hygieny bychom měli dodržovat. Za myšlenku ale dívka byla pochválena. Se záchodem pak padl ještě jeden názor a to, že můžeme používat suchý záchod. Hezký nápad měl jeden chlapec, který říkal, že květiny mohou být zalévány dešťovou vodou.

Zdroj: hádanky od Hronešová (2014, s. 7)

4. AKTIVITA – MUŽ, KTERÝ VYPĚSTOVAL ŠTĚSTÍ

Název	Muž, který vypěstoval štěstí
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova
časová orientace	30 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Klasické (práce s textem)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: tabulka, fix

Postup

Žáci měli za úkol složit slovo z písmen. Vzniklé slovo pak psali fixou na tabulku. Odpověď zněla PĚSTOVAT.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 20 minut

pomůcky: text pro každého žáka (příloha 11)

Postup

Nejprve byli žáci seznámeni s tím, že text, který budou číst, je smyšlený. Napsal ho francouzský spisovatel Jean Giono, který chtěl, aby lidé milovali stromy. Každý žák dostal text, který byl následně přečten. Žáci četli postupně, každý asi 3 věty.

REFLEXE

čas: 5 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse

Postup

Žáci si sedli do kruhu, kde jim byly pokládány různé otázky. Na některé našli odpověď v textu, nad některými museli přemýšlet. Otázky byly následující:

- Kde se příběh odehrává? (ukázali jsme si na mapě)
- Co by ses od postavy rád naučil?
- Je závěr příběhu pro tebe uspokojivý? Čekal jsi taková konec?
- Jsou postavy vystupující v příběhu mladí/staří?
- Vyskytlo se v příběhu nějaké zvíře? Jaké?
- Změnilo se prostředí v průběhu děje?
- Plyne z textu nějaké ponaučení?
- Co bys nakreslil na obálku knihy?
- Zkus vymyslet nějaké ocenění pro postavu, za co bys ho udělil?

Vyhodnocení

V evokační fázi měli žáci trochu problém se sestavením slova. Byla jim dána nápověda, na které písmeno slovo začíná. Text, který četli, byl trochu náročnější, avšak žáci se s ním poprali statečně. V reflektivní fázi jim pak byly pokládány otázky, které byly spjaty s textem. Žáci se hlásili a znali správné odpovědi. Dále jim byly položeny i otázky, na které v textu nenašli odpověď. Například co by nakreslili na obálku knihy. Většina odpověděla, že stromy nebo muže, který stromy sází. Zazněla i odpověď žaludy

nebo muže, který jde pustou krajinou, či pouze pustou krajinu. Bylo vidět, že je text velmi zaujal. Dále jim bylo prozrazeno, že se můžou doma podívat i na video, kde je příběh kreslený a mluvený vypravěčem. Jedna dívka mi na konci hodiny přinesla obrázek, kde byla ilustrace k textu, viz obr. 6.

Obr. 6 Ilustrace k textu

Zdroj: text Pike a Selby (2000, s. 117)

10.2.1 Závěrečná reflexe celého dne

Závěrečná reflexe proběhla pomocí aktivit na čáře a PET víček. Nejprve si žáci měli vzpomenout na všechny aktivity, které během dne dělali. Ty byly vytištěné na papírech, každá zvlášť. Následně je žáci srovnali tak, jak šly za sebou. Dále každý žák dostal pět víček a mohl je dát na aktivitu, která ho nejvíce zaujala. Mohl je buď rozdělit, nebo dát všechny na jednu aktivitu. Dále si víčka opět vzali k sobě a znovu pokládali na aktivity podle toho, jaké byly pokládány otázky. Z toho vyplynulo, že nejvíce je zaujala aktivita o třídění odpadu, u které se také nejvíce pobavili.

Následně jsme diskutovali v hodnotícím kruhu, kde byly položeny tyto otázky:

- Jak hodnotíte dnešní den? Co se Vám podařilo?
- Spolupracovali jste jako třída?
- Změnili byste něco?
- Chcete někoho za něco pochválit?

10.3 den třetí (středa)

Ve středu 12. 12. 2018 proběhl třetí den projektu „Žijeme v propojeném světě“. Na úvod si žáci měli vzpomenout na příběh, který četli předešlý den, který byl o muži, co sázal stromy. Dále na to navazovaly aktivity, kde žáci psali o užitku a funkci různých částí stromů, vydali se na cestu do tropického deštného lesa a na závěr si vyzkoušeli různé aktivity týkající se tropického deštného lesa. Níže jsou aktivity podrobně rozepsány.

1. AKTIVITA – STROM

Název	Strom
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Komplexní (brainstorming)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: tabule

Postup

V evokační fázi byl nejprve připomenut příběh, který žáci četli den předem. Poté byl na tabuli napsán pojem strom. Proběhl brainstorming a žáci chodili psát na tabuli vše, co je napadlo, když se řekne strom.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 25 minut

pomůcky: A3 papíry, tužky, pastelky

Postup

Žáci byli rozděleni do osmi skupin. Původně mělo být skupin devět. Někteří žáci chyběli. Každá skupina pak dostala papír A3 a jednu část stromu (kořeny, kmen, koruna) a jejich úkolem bylo nejprve nakreslit danou část a poté napsat vše, co je k dané části stromu napadne. Například funkci, užitek pro lidi, pro zvířata a podobně. Tři skupiny měli kořeny, další tři skupiny korunu a dvě skupiny kmen.

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: vlastní práce žáků

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: prezentace a diskuse

Postup

V reflektivní fázi žáci nejprve představili své práce. Poté práce byly magnety přidělány na tabuli. Vznikly tak tři stromy. Následně proběhla diskuse v hodnotícím kruhu, kdy jsme se vrátili k úvodnímu brainstormingu a řekli si, jak jsou stromy důležité.

Obr. 7 Vzniklé stromy

Vyhodnocení

Při úvodním brainstormingu žáky napadaly různé asociace. Mezi ně patřil například les, příbytek pro zvířata, dřevo, topení, nábytek, sirky a podobně. V další fázi uvědomění žáci pracovali ve skupinách, kde rozvíjeli schopnost komunikace a spolupráce. Žáci byli rozděleni náhodně a to losováním lístečků, na kterých bylo napsáno buď kořeny, kmen nebo koruna. Nenastal žádný problém, že by nechtěl někdo s někým být, za co jsem byla ráda. Při závěrečné prezentaci pak vznikly tři stromy, kde musela být u jednoho dokreslena část kmene. Někteří špatně pochopili to, že mají nakreslit pouze tu danou část a nakreslili celý strom s tím, že informace psali pouze o dané části.

Zdroj: Štěpničková, Fiedorová, Jíchová (2014, s. 43)

2. AKTIVITA – CESTA DO TROPICKÉHO DEŠTNÉHO LESA

Název	Cesta do tropického deštného lesa
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Klasické (vyprávění) Komplexní (samostatná práce žáků)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: fotky z tropického deštného lesa, mapa světa

Postup

V úvodu hodiny byly na koberci položeny fotky z tropického deštného lesa. Žáci se měli postavit k fotce, která je nejvíce zaujala. Dále jim byly pokládány otázky, jak spolu fotky souvisí, kde byly asi pořízeny. Dále žáci byli seznámeni, kde se tropické deštné lesy nachází. „*Tropické deštné lesy geograficky zaujímají rovníkové oblasti pevnin naší planety. Nejrozsáhlejší oblasti jsou v jižní Americe, především v povodí Amazonky a Orinoka, ve střední Americe až po jih Mexika včetně souostroví v Karibském moři. Na africkém kontinentu jsou to vlhké rovníkové oblasti zejména povodí Konga a Nigeru, v Asii oblasti jak kontinentální tak ostrovní, dále Nová Guinea, některé ostrovy v Tichomoří, a určité malé oblasti na severu Austrálie*“ (Rajchard, Balounová, Vysloužil, 2002, s. 16). Poté žáci vyhledali na mapě, kde se tropické deštné lesy nachází.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 20 minut

pomůcky: text cesta do tropického deštného lesa (příloha 12), relaxační hudba

Postup

Ve druhé fázi si žáci našli místo, kde jim je dobře, kde se cítí pohodlně. Byl jim přečten text (příloha 12). Aby byla atmosféra ještě lepší, zněla relaxační hudba.

REFLEXE

čas: 15 minut

pomůcky: papíry, tužky, pastelky, fixy

forma: samostatná práce žáků

metoda: produkční

Postup

Po fiktivním návratu z tropického deštného lesa měli žáci za úkol nakreslit nějakou představu, moment, který je na cestě zaujal.

Vyhodnocení

Překvapilo mě, že i žáci, kteří občas vyrušovali, se zklidnili a se zaujetím poslouchali text. Při samostatné práci pak žáci kreslili různé představy, ale především různá zvířata. Jedna dívka pak nakreslila dokonce dva obrázky, kde z jedné strany je představa, jak letí, z druhé strany pak zvířata z deštného pralesa (Obr. 8, 9). Práce žáků jsou v kroužkové vazbě.

Zdroj: Pike, Selby (2000, s. 112)

Obr. 8 Představa žákyně, jak letí

Obr. 9 Představa tropického deštného pralesa

3. AKTIVITA – AKTIVITY PO TŘÍDĚ

Název	Aktivity po třídě
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchova, Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	60 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému, didaktická hra), Klasické (práce s textem), Komplexní (skupinová práce žáků)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: interaktivní tabule

Postup

Při evokační fázi byl s žáky veden rozhovor o tom, co vše vědí na téma tropické deštné lesy. Následně jim bylo puštěno krátké video – Zaostrěno na tropický deštný prales. Po skončení videa žáci říkali, co nového se dozvěděli a co si zapamatovali.

Odkaz na video:

<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10315711050-planeta-yo/218553118230001/obsah/648927-zaostreno-na-tropicky-destny-prales>

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 45 minut

pomůcky: karty Zvířata (vyrábí Albi), pracovní list (příloha 13), Za zvířaty kolem světa – sběratelské album – Penny market, dobble (příloha 14), plody lesa (příloha 15), papíry, tužky, Naděje pro kmen Kayaků, barevné papíry, nůžky, lepidla

Postup

Žáci byli nejprve seznámeni se všemi aktivitami, které je čekaly. Následně byli rozděleni do pěti skupin. Každá skupina šla k jedné aktivitě a po 8 minutách se vždy střídali. Níže jsou jednotlivé aktivity rozepsány.

1. stůl – karty Zvířata

U této aktivity je zapotřebí mít karetní hru Zvířata, kterou vyrábí společnost Albi. Žáci se zde učí spojovat logické řady týkající se zvířat. Střídají se vždy karty slovní s kartami obrázkovými. Například na kartu „lítá“ mohou položit kartu s obrázkem papouška. Na kartu s papouškem pak například kartu „ptáci“ a tak dále.

Obr. 10 Ukázka hry Zvířata

2. stůl – pracovní list - Vítej ve světě zvířat (příloha 13)

Další aktivita žáky přiměla k práci s obrázkovou knihou Za zvířaty kolem světa. Jedná se o sběratelské album, které vydal Penny Market s. r. o. Do skupiny dostali jeden pracovní list a jejich úkolem bylo hledat názvy zvířat, která byla na obrázku.

Obr. 11 Práce s pracovním listem

3. stůl – hra dobble (příloha 14)

U tohoto stolu žáci hráli hru dobble, která byla zaměřená na různá zvířata žijící v tropickém deštném lese.

Pravidla: Všechny karty, kromě poslední, se rozdají mezi hráče. Poslední kartu umístíme doprostřed stolu lícem nahoru. Hráči položí svůj balíček karet na stůl před sebe lícem dolů. Na daný signál hráči otočí své karty. Hráč, který první najde stejné zvíře na své kartě a na kartě na stole, dá svou kartu doprostřed stolu a otočí ve svém balíčku další kartu. Hra pokračuje plynule dál. Cílem hry je zbavit se všech karet.

Obr. 12 Ukázka hry dobble

4. stůl – Kácení tropických deštných lesů

Na tomto stole žáci pracovali s publikací Naděje pro kmen Kayaků a s přílohou 15 – plody lesa. Zjišťovali tak, proč se kácí tropické deštné lesy a na co všechno je potřeba dřevo. Zjištěné informace pak psali na papíry.

Obr. 13 Kácení tropických deštných lesů

5. stůl – Výroba záložky

U posledního stolu žáci vyráběli záložky do knihy. Byli seznámeni s postupem výroby a mohli si vybrat, jaké zvíře na záložku vytvoří. Postup je dostupný z https://www.youtube.com/watch?v=yGZ_-phUEsA

Obr. 14 Výroba záložek

REFLEXE

čas: 15 minut

pomůcky: práce žáků kácení tropických deštných lesů

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse

Postup

Žáci seděli v hodnotícím kruhu na koberci a byla s nimi vedena diskuse. Byly jim pokládány otázky, jak byli spokojeni s prací ve skupině, zda nenastal nějaký problém, jak by ohodnotili sami sebe. Dále pak byly na koberec položeny práce

ohledně kácení tropických deštných lesů. V návaznosti na to žáci říkali, jak by šlo lesy ušetřit a co pro to mohou oni sami udělat.

Vyhodnocení

Myslím si, že tato hodina byla velmi zdařilá. Žáky zajímala problematika tropických deštných lesů. Při závěrečné reflexi pak navrhovali různá řešení, jak šetřit lesy. Například že nebudou kupovat tropická zvířata na chov nebo že budou recyklovat papír, aby se nemusel vyrábět stále nový. Na druhou stranu říkali, že léky jsou potřebné a že je důležité zdraví lidí. To viděli i ve videu, že spousta léků je vyráběna právě díky rostlinám z tropického deštného lesa.

Zdroj: Vlastní práce

10.3.1 Závěrečná reflexe celého dne

Závěrečná reflexe byla uskutečněna pomocí otázek do klobouku. Každý žák měl za úkol napsat na lísteček něco, co ho během dne zaujalo, překvapilo, čemu nerozuměl, zda by chtěl někoho pochválit, či otázku, na kterou by chtěl znát odpověď. Mohl se podepsat, ale nemusel. Následně lístky byly hozeny do klobouku a postupně pak byly losovány a přečteny. Líbilo se mi, že se na spoustě objevila pochvala kamaráda. Nejvíce pak žáky zaujala fiktivní cesta do tropického deštného lesa. Nikdy před tím nic takového nedělali a bylo to pro ně tedy nové. Dále se jim líbili hry a výroba záložek, méně pak kácení tropických deštných lesů. Toto téma je na ně ještě dost složité. Otázka se na lístečcích žádná neobjevila.

Během celého dne žáci rozvíjeli komunikaci a spolupráci ve skupinách. Nenastaly žádné komplikace a všichni žáci hezky pracovali.

10.4 den čtvrtý (čtvrtek)

Ve čtvrtek 13. 12. 2018 proběhla realizace čtvrtého dne projektu „Žijeme v propojeném světě“. V úvodu si žáci prohlédli obrázky pojednávající o Africe, které následně skládali. Dále s nimi byla vedena diskuse. Také si vyzkoušeli ulovit korálky (příklady), které vypočítali a získali tak body. Nejlepší výkony pak byly následující den odměněny diplomem. V tento den se žáci seznámili se státem Etiopie a nakonec si zkusili vyrobit africké náhrdelníky. Níže jsou aktivity podrobně rozepsané.

1. AKTIVITA – AFRIKA

Název	Afrika
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda, matematika a její aplikace
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Komplexní (skupinová/samostatná práce žáků)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: fotografie (příloha 16)

Postup

Na koberci byly položeny fotografie (příloha 16). Žáci si je měli prohlédnout a následně s nimi byla vedena diskuse o tom, co je na fotografiích a kde byly asi pořízeny. Shodli se na tom, že nejspíše v Africe. Následně žáci byli tázáni, proč si myslí, že v Africe a jaký tam mají asi život, v čem se může lišit od toho našeho.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 30 minut

pomůcky: rozstříhané fotografie (příloha 16) podle přílohy 17, příklady na hru Lovci korálků (příloha 18)

Postup

Žáci byli rozděleni do pěti skupin. Každá skupina dostala obálku s rozstříhanou fotografií na dvanáct kousků (příloha 17). Kousky všech fotografií byly rozděleny následovně. „Vždy osm dílů jedné fotografie a po jednom dílu ze všech ostatních

fotografií. Obálky obsahovaly díly tak, aby z nich bylo možné sestavit obdélník (ale pochopitelně nikoliv správný obraz)“ (Pike, Selby, 2000, s. 23). Žáci měli za úkol složit všech pět fotografií a byli upozorněni na to, že cílem je složit všechny fotografie.

Po složení následovala aktivita Lovci korálek. Fotografie zatím ležely na stolech. Každý žák dostal papír a měl za úkol ulovit co nejvíce „korálek“ (příloha 18). Na papír pak napsal číslo korálku, barvu a příklad s výpočtem. U slovní úlohy pak ještě zápis a odpověď. Každý korálek byl bodově ohodnocen. Cílem bylo získat co nejvíce bodů.

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná

metoda: teploměr

Postup

Žáci si měli představit pomyslnou čáru (teploměr) a postavit se tak, jak by ohodnotili spolupráci celé třídy při skládání fotografií. Dále pak jak by ohodnotili sami sebe za práci v hodině a jak se jim dařil lov koráleků.

Vyhodnocení

V této hodině jsem byla mile překvapena, jak žáci spolupracovali jako jeden tým. Při skládání fotografií nejprve jedna skupina oznámila, že má hotovo, byli však upozorněni na to, že cílem je složit všech pět fotografií. Téměř okamžitě se rozeběhli pomoci ostatním skupinám. Při lovu koráleků zase bylo hezky vidět, jak počítají se zaujetím a že matematika není nuda.

Zdroj: Skládání fotografií (Pike, Selby, 2000, s. 23), Lovci koráleků vlastní práce

2. AKTIVITA – ETIOPIE

Název	Etiopie
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému), Komplexní (skupinová práce žáků)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: křížovka + zvířata na lístečku (příloha 19), vizualizér, interaktivní tabule

Postup

Na tabuli pomocí vizualizéru byla promítnuta křížovka. Poté jsem vybrala jednoho žáka, který dostal na lístečku napsané zvíře a předvedl ho pomocí pantomimy ostatním. Dalšího žáka vybral žák, který předváděl. Tajenkou byla ETIOPIE.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 25 minut

pomůcky: informace o Etiopii (příloha 20), rozvojové země (příloha 21), papíry, tužky

Postup

Každý žák dostal kartičku s informací. Žáci pak hráli živé pexeso a museli najít dvojici. Když se dvojice našla, posadila se do lavice. Následně žáci přečetli, co měli na kartičkách. Na jedné z nich byla informace, že Etiopie je rozvojová země. Aby všichni věděli, co to znamená, byli rozděleni do pěti skupin. Každá skupina dostala část textu o

rozvojové zemi (příloha 21). Jejich úkolem bylo napsat, případně nakreslit, klíčové informace týkající se pojmu rozvojová země. Obr. 15 – 18 ukázka práce žáků.

Obr. 15 Skupinová práce žáků

Obr. 16 Skupinová práce žáků

Obr. 17 Skupinová práce žáků

Obr. 18 Skupinová práce žáků

REFLEXE

čas: 15 minut

pomůcky: práce žáků

forma: skupinová

metoda: prezentace prací

Postup

Jednotlivé skupiny prezentovali své práce a sdělovali klíčové informace z textu. Na řadu šli podle toho, jakou měli část textu. Museli jsme zachovat pořadí. Některé práce žáků jsou v kroužkové vazbě.

Vyhodnocení

V hodině byla vidět opět hezká spolupráce všech žáků. Při pantomimě se žáci snažili napodobit zvíře a byla u toho legrace a příjemná atmosféra. Jedna dívka ze třídy pak oznámila, že v Etiopii byla, což bylo velmi přínosné. Při živém pexesu nastal malý problém a to takový, že bylo více kartiček než žáků. Vyřešilo se to tím způsobem, že kdo neměl dvojici, šel se podívat na učitelský stůl, zda druhá kartička nezůstala tam. Informací o pojmu rozvojová země bylo šest. Žáci však byli rozděleni pouze do pěti skupin s tím, že poslední informaci jsem sdělila na konci sama. Při skupinové práci si žáci rozdělili role, někdo psal, někdo kreslil. Při prezentaci žáci pozorně poslouchali.

Zdroj: živé pexeso inspirace Machatý, Ráčková, Strculová (2014, s. 4), rozvojová země Machatý, Ráčková, Strculová (2014, s. 4 - 5)

3. AKTIVITA – CESTUJEME ETIOPIÍ

Název	Cestujeme Etiopií
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody, řešení problému, didaktická hra), Komplexní (skupinová práce žáků), Klasické (práce s textem)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

Postup

S žáky jsme si představili, že jedeme na výlet do Etiopie. Jejich úkolem pak bylo říct, co by si zabalili s sebou. V další části žáci procvičili svou paměť. Zahráli si hru Jedu do Etiopie a beru s sebou. Začal jeden žák, který řekl: „Jedu do Etiopie a beru s sebou tričko. Další žák to po něm zopakoval a přidal další věc. Nakonec nám vznikla řada věcí, které s sebou vezmeme do Etiopie. Nejtěžší to měl poslední žák, který si musel zapamatovat všechny věci, ostatní žáci však stále kontrolovali správnost řady věcí.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 25 minut

pomůcky: Hra Cestujeme Etiopií (příloha 22), hrací kostky, pastelky

Postup

Žáci byli nejprve seznámeni s pravidly hry Cestujeme Etiopií. Následně byli rozděleni do skupin. Každá skupina dostala herní plán, hrací kostku a informace k číslům na herním plánu. Každý žák pak dostal na lístku napsaná čísla od 1 do 6 s danými místy z herního plánu. Cílem hry bylo seznámit žáky blíže s Etiopií.

Pravidla: Žák hodí kostkou a padne mu číslo od 1 do 6. Na herním plánu najde číslo s názvem místa. Dané místo pak najde v informacích, přečte informace ostatním a vybarví si číslo na lístku. Poté hraje další hráč. Cílem je seznámit se se všemi místy a mít vybarvený celý lísteček. Ve skupině jsou maximálně tři hráči. Dané informace pak žák slyší alespoň dvakrát, či třikrát, tím si je zapamatuje.

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: žádné

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse

Postup

Žáci si po skončení hry sednou do hodnotícího kruhu na koberci. Jsou pokládány následující otázky: Co jste všechno procestovali? Překvapilo Vás něco? Co je v Etiopii jiné než v ČR? Chtěli byste se někdy do Etiopie podívat?

Vyhodnocení

V evokační fázi při hře, co vše si žáci vezmou s sebou do Etiopie, byla zábava. Žáci si procvičili svoji paměť. Dívka, která v Etiopii byla, vždy doplnila informace a zajímavosti, které prožila na vlastní kůži. Například říkala, že byla u kmene, kde měli spodní ret ozdobený diskem. Žáky to zajímalo, tak jsme vyhledali na internetu obrázky, jak to vypadá. Při hře Cestujeme Etiopií, se žáci dozvěděli spoustu informací. Hra je velmi bavila. Při závěrečné reflexi pak říkali, že je překvapilo, že v Etiopii mají jiný kalendář a že Nový rok slaví 11. září. Dále je zaujala informace o pivovaru, který nechala postavit firma z Hradce Králové. Viděla tak propojení ČR s Etiopií. Na otázku, zda by se chtěli podívat do Etiopie, žáci odpovídali ano. Byli však i tací, kteří nechtěli.

Zdroj: inspirace Cestujeme Moldavskem (Machátý, Ráčková, Strculová, 2014, s. 5 - 6)

4. AKTIVITA – AFRICKÝ NÁHRDELNÍK

Název	Africký náhrdelník
Vztah k průřezovým tématům	Multikulturní výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	70 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda, umění a kultura
Výukové metody	Aktivizující (diskusí metody), Komplexní (samostatná práce žáků), Klasické (vytváření dovedností, manipulování)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: interaktivní tabule

Postup

Žáci v úvodu hodiny zhlédli video, kde viděli etiopský kmen, který má v oblibě nosit krásné náhrdelníky.

Odkaz na video: https://www.youtube.com/watch?v=VqqEg7n_yG0&t=28s

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 50 minut

pomůcky: čtvrtky, karton, barvy, bavlnky, korálky, lepidla, nůžky, vlna, drátek, vlasec

Postup

Žáci vyráběli všelijaké náhrdelníky. Postup si mohli zvolit, jaký chtěli. Po třídě byla různá stanoviště. Na jednom byly korálky, drátek, vlasec a žáci mohli navlékat, na dalším byly vlny a bavlny, kde se učili plést náramek ze čtyř vlnek či bavlnek. Další stůl byl s barvami, čtvrtkami, kartonem a lepidly. Zde si žáci mohli vystříhnout náhrdelník z kartonu nebo čtvrtky a namalovat barvami, případně na něj nalepit různé ozdoby. Na posledním stanovišti pak byla s žáky paní učitelka, která s nimi vyráběla krabičku z papíru, kam mohli žáci své výtvary vložit a někomu darovat.

REFLEXE

čas: 15 minut

pomůcky: vlastní práce žáků

forma: hromadná

metoda: výstava

Postup

Na konci hodiny žáci položili své výtvary na koberec a proběhla výstava. Kdo chtěl, mohl vyjádřit svůj názor. Dále s žáky byla vedena diskuse, jak se jim v hodině pracovalo, jak by se ohodnotili, co se jim povedlo nebo nepovedlo.

Vyhodnocení

Žákům se výtvary velice zdařily. Do práce byli zaujatí. Jeden chlapeček pak říkal, že má jeho maminka narozeniny a že jí náhrdelník daruje. Trochu lituji toho, že jsem nestihla vyfotit práci, protože jsem měla spoustu práce a na focení nezbyl čas. Jedna dívka mi však upletla a darovala náramek (obr. 19). Mám tak hezkou vzpomínku.

Obr. 19 Náramek

Zdroj: vlastní práce

10.4.1 Závěrečná reflexe celého dne

Po výstavce prací žáků proběhla závěrečná reflexe. Žáci se posadili do kruhu na koberec a byla vedena diskuse o tom, jak probíhal celý den. Žáci si měli vzpomenout na všechno, co dělali. Následně měli zavřít oči a postupně aktivity hodnotili pomocí prstů a známek od 1 do 5, kdy jedna byla nejlepší a pět nejhorší, stejně jako ve škole. Znamky byly většinou jedničky a dvojky. Dvojky se objevily u aktivity Lovci korálků. Žáci pak říkali svůj názor a dvojku dali z důvodu, že jim moc nejde rychlé počítání. Nakonec dávali známky ještě za vlastní práci a práci ve skupině. Viděla jsem tedy hodnocení jejich očima. Myslím si, že celý den proběhl v klidu a nebyl řešen žádný konflikt.

10.5 den pátý (pátek)

V pátek 14. 12. 2018 proběhl poslední den projektu „Žijeme v propojeném světě“. Úvodní hodina se uskutečnila v tělocvičně, kde se konal turnaj ve florbalu a nazýval se Souboj světadílů. Dále následoval blok aktivit, které už byly ve třídě. Nejprve žáci pracovali s obrázkovou osnovou, dozvěděli se, jak se vyrábí látka, zjistili původ svého oblečení a zkusili si vyrobit džíny. Následně se seznámili s pracovními podmínkami lidí pracujících v textilním průmyslu. Nakonec pak diskutovali o tom, co můžeme změnit, aby se všem žilo lépe. V poslední hodině pak proběhla závěrečná reflexe, diskuse a vyhodnocení celého týdne projektu. Níže jsou aktivity podrobně rozepsány.

1. AKTIVITA – SOUBOJ SVĚTADÍLŮ

Název	Souboj světadílů
Vztah k průřezovým tématům	Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	45 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a zdraví
Výukové metody	Aktivizující (didaktická hra), Komplexní (skupinová výuka), Klasické (rozhovor, manipulování)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: florbalová hokejka pro každého, míčky na florbal

Postup

V evokační fázi se žáci nejprve rozběhali, poté následovalo vydýchání a rozcvičení. Chvilí si pak ještě zkusili manipulaci s hokejkou a míčkem. Dále byli rozděleni do týmů, které nesly názvy světadílů.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 30 minut

pomůcky: florbalová hokejka pro každého, míčky na florbal, branky na florbal, rozlišovací dresy, tabulka na zápis výsledků, tužka

Postup

V druhé fázi žáci hráli florbalové zápasy, kde soutěžil každý tým s každým. Protože byly skupiny čtyři, hrály na dvou hřištích. U jednoho hřiště dělala rozhodčí paní učitelka, u druhého já. Výsledky pak byly zapisovány do připravené tabulky.

REFLEXE

čas: 5 minut

pomůcky: diplomy (příloha 23)

forma: hromadná

metoda: vyhodnocení turnaje

Postup

V závěru hodiny byly sečteny body a vyhlášeny výsledky turnaje s názvem Soubor světadílů. Žáci dostali diplomy (příloha 23).

Vyhodnocení

Turnaj žáky velice bavil. Byli soutěživí a chtěli vyhrát. Paní učitelka zná svou třídu, tak rozdělila týmy tak, aby v každé skupině byli vyrovnaní hráči. Na konci pak žáci dostali diplomy, z kterých měli velkou radost.

Zdroj: vlastní práce

2. AKTIVITA – JAK KRTEK KE KALHOTKÁM PŘIŠEL

Název	Jak Krtek ke kalhotkám přišel
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	35 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Aktivizující (diskuse), Komplexní (skupinová práce), Klasické (práce s textem)

EVOKACE

čas: 20 minut

pomůcky: kniha Byl jednou jeden Krtek, obrázková osnova do dvojic (příloha 24)

Postup

Žákům byl čten text Jak Krtek ke kalhotkám přišel. Měli za úkol řadit při čtení obrázkovou osnovu podle toho, jak šly úkony za sebou.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 10 minut

pomůcky: obrázková osnova – velké obrázky (příloha 25), magnety, magnetická tabule

Postup

Žáci říkali postupně všechny úkony, které Krtek musel udělat, aby dostal kalhotky. Při tom kontrolovali, zda správně řadili obrázky. Na tabuli pak přidělali velké obrázky (příloha 25) pomocí magnetů.

REFLEXE

čas: 5 minut

pomůcky: mapa světa

forma: hromadná

metoda: diskuse

Postup

S žáky byla vedena diskuse o tom, jak vzniká látka. Dále jim byly pokládány následující otázky: Co musel nejprve krtk najít? Při této otázce pak byli žáci seznámeni, že tobolky se mohou sbírat ručně nebo strojově. Ručně v Bolívii, Tanzanii a Egyptě, strojově pak v USA, Izraeli, Řecku a Austrálii. Státy vyhledali na mapě. Jak pomohl krtkovi ježek? Jak pomohli pavouci? Při této otázce se žáci dozvěděli, že nejčastěji se látka přede v Indii a opět vyhledali na mapě. Co dělali mravenci? Co udělaly borůvky? Zde se pak dozvěděli, že barva může být buď přírodní, nebo chemická. Kdo krtkovi nastříhal látku? Kdo nakonec ušil kalhotky?

Vyhodnocení

Pohádku o Krtkovi žáci znali. Nevěděli však, že díky ní mohou pochopit celý proces výroby látky. Obrázkovou osnovu skládali žáci ve dvojici a poradili si s tím obstojně, i když obrázků bylo celkem sedmnáct, což je vysoký počet. Na práci ale měli dostatek času a mohli tak přemýšlet, jaký obrázek kam zařadí.

Zdroj: text Miler (1974, s. 1 – 32), vlastní práce

3. AKTIVITA – PŮVOD OBLEČENÍ

Název	Původ oblečení
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	15 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a příroda
Výukové metody	Komplexní (samostatná práce žáků), Klasické (pozorování)

EVOKACE

čas: 5 minut

pomůcky: tabulka, fix

Postup

V evokační fázi žáci zjišťovali, odkud pochází tričko, které mají zrovna na sobě. Zemi původu pak napsali fixou na tabulku.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 5 minut

pomůcky: mapa světa, špendlíky, vlna

Postup

V další fázi pak hledali státy na mapě a spojovali je s Českou Republikou. Uvědomili si tak, že jsme propojeni s různými státy.

REFLEXE

čas: 5 minut

pomůcky: interaktivní tabule, mapa světa, špendlíky, vlna

forma: hromadná

metoda: pozorování, manipulování

Postup

Nakonec žáci zhlédli video, kde je popsána cesta jednoho trička. Při druhém puštění pak video bylo stopováno a žáci postupně ukazovali na mapě státy, kde se sklídí bavlna (Kazachstán), upřede se (Turecko), kde je látka utkána (Taiwan), kde se obarví (Francie), kde potiskne (Čína) a kde se nastříhá a ušije (Bulharsko). Do států žáci zapíchli špendlíky a spojili je s ČR.

Odkaz na video s názvem Jakou cestu po světě urazí při výrobě vaše tričko?:

https://www.youtube.com/watch?v=P3bb_IgIxfY&index=17&list=PLCA9764E0DA026F2B

Vyhodnocení

Pro žáky byly tyto informace nové a zajímavé. Vůbec nevěděli, že tričko, které mají na sobě, nacestovalo už spousty kilometrů. Práce s mapou pro ně byla zábavná a všichni chtěli jít hledat státy a spojovat je. Při sledování videa dávali bedlivý pozor, aby jim některá informace neunikla.

Zdroj: inspirace ADRA, vlastní práce

4. AKTIVITA – VÝROBA DŽÍNŮ

Název	Výroba džínů
Vztah k průřezovým tématům	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova, Osobnostní a sociální výchova
časová orientace	50 minut
Klíčové kompetence	k učení, k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní
Vzdělávací oblasti	Jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět
Výukové metody	Aktivizující (diskuse, didaktická hra), Komplexní (skupinová práce žáků), Klasické (pozorování)

EVOKACE

čas: 10 minut

pomůcky: 2x úkony na výrobu džínů (příloha 26), tužky, papíry

Postup

Žáci byli rozděleni do dvou skupin. Každý ve skupině dostal jeden úkon na výrobu džínů. Poté se měli seřadit od prvního do posledního podle daných úkonů. Následně proběhla soutěž mezi skupinami, kde museli postupně po jednom co nejrychleji a bez chyb opsat úkon na papír.

UVĚDOMĚNÍ SI

čas: 30 minut

pomůcky: interaktivní tabule, nejčastější problémy pracujících v továrnách (příloha 27)

Postup

V této fázi byly opraveny chyby z předešlé aktivity. Ukázalo se, že v takové rychlosti se dělají chyby. Na to navázala skutečnost, že žáci vyrobili zmetky. S tímto pojmem pak byli seznámeni. Jedná se o výrobky, které mají nějakou vadu či kaz. Dále s žáky byla vedena diskuse, v čem taková práce může být náročná a jak se asi cítí dělníci, kteří takto musí pracovat každý den, kdy na ně je vyvíjen velký nátlak. Následně žáci zhlédli video, kde slyšeli informace o tom, co taková práce dělníkům způsobuje. Po videu ještě žáci přečetli nejčastější problémy pracujících v továrnách (příloha 27), které jim byly promítnuty na tabuli. Nakonec jim bylo puštěno ještě poslední video o tom jak a kde se vyrábí jejich oblečení.

Odkazy na videa:

- 1) <https://www.youtube.com/watch?v=-PGjM-VkAGA&index=10&list=PLCA9764E0DA026F2B> – Víme, co nosíme?
- 2) <https://www.youtube.com/watch?v=77wEU46Etw&index=18&list=PLCA9764E0DA026F2B> – Jak a kde se vyrábí Vaše oblečení?

REFLEXE

čas: 10 minut

pomůcky: míček

forma: hromadná, hodnotící kruh

metoda: diskuse v kruhu

Postup

Žáci seděli v kruhu a byla s nimi vedena diskuse. Nejprve na téma, co můžeme udělat pro zlepšení pracovních podmínek lidí pracujících v továrnách, dále pak byly pokládány otázky, na které žáci měli odpovídat. Odpovídal ten žák, kterému byl hozen míček. Otázky: Z čeho se vyrábí látka? Řekni jednu zem, kde se vyrábí oblečení? Ukaž na mapě kontinent, kde se vyrábí oblečení?

Vyhodnocení

V úvodu hodiny byli žáci velmi soutěživí a chtěli vyhrát. Tím, jak na ně byl vyvíjen nátlak, dělali chyby. Trochu jsem s tím počítala, protože dále byli seznámeni s tím, co je to zmetek. Práce pokračovala a žáci byli informováni o různých problémech týkajících se textilního průmyslu. Když byl žákům položen dotaz, co můžeme udělat pro zlepšení pracovních podmínek lidí pracujících v továrnách, navrhovali například dodání ochranných pomůcek, snížení pracovní doby či zvýšení platů. Dále proběhla diskuse na téma second hand a darování starého oblečení. Žáci znali kontejnery na textil a říkali, že tam chodí házet oblečení, které jim je už třeba malé nebo ho nepotřebují. Za to byli pochváleni.

Zdroj: inspirace Na zemi – Šaty dělají člověka A kdo dělá šaty? (2012, s. 19)

10.5.1 Závěrečná reflexe celého dne

V závěrečné reflexi žáci seděli na koberci, kde byla uprostřed mapa světa s různými propojeními (obr. 20). Nejprve vzpomínali na to, co prožili během dne, následně pak na to, co prožili během celého týdne. Viděli tak, že jsme opravdu všichni nějakým způsobem propojeni a že žijeme v propojeném světě. Mapu si prohlíželi s velkým zaujetím a vzpomínali, jakým způsobem jsme s různými státy spojeni.

Nakonec ještě proběhlo vyhodnocení hry Lovci korálek a byly rozdány diplomy. Konečné loučení pak bylo velmi hezké. Žákům jsem rozdala pár sladkostí a nakonec byla zazpívána píseň Chválím Tě, Země má od Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře (Jaglová, 2000, s. 20 – 21).

Obr. 20 Mapa propojení

11 Shrnutí a diskuse

Ze začátku jsem měla strach, jak celá realizace projektu proběhne. Nevěděla jsem, jak bude třída reagovat na mě a na aktivity zaměřené na globální a světová témata. Nikdy před tím nic takového nezažili. Nakonec proběhlo vše bez velkých komplikací. Přiznám se však, že stres ze mě spadl až po ukončení celého projektu.

Celková příprava byla velmi náročná jak časově, tak materiálně. Čas, který byl ale věnován, určitě nebyl ztracený. Když si položím otázku, co mi to přineslo, mám spoustu odpovědí. Za prvé to byla píle a trpělivost. Bez těchto vlastností bych asi projekt nevytvořila. Za druhé to byla praxe, kdy jsem si vyzkoušela učit poprvé týden v kuse. Za další pak rozvržení času, které bylo dost náročné, ale především zkušenosti, které využiji v budoucí praxi. Doufám, že to nebylo naposledy, kdy jsem tento projekt odučila. Jsem také zvědavá, jak bude reagovat na všelijaké aktivity jiná třída. Myslím si, že se tam dá vždy něco zlepšit a určitě budu dále pracovat na vylepšování.

Žákům pak projekt dal informace týkající se globálních a světových problémů. Dále pak neustále podporoval komunikaci a spolupráci ve skupinách a také rozvíjel týmového ducha. Žáci se seznámili s mapou světa, kterou budou teprve probírat ve vyšším ročníku. Často pak pracovali s novými informacemi, které museli zpracovat a předat ostatním. Tím rozvíjeli komunikační schopnosti a dovednosti.

V neposlední řadě byl projekt přínosný i pro paní učitelku Mgr. Janu Zemanovou, která viděla jiný způsob výuky. Poděkování za projekt je tím důkazem (příloha 28). V závěru bych jí chtěla ještě jednou velice poděkovat za spolupráci i za všechna její doporučení do budoucí praxe a zpětnou vazbu. Ta je pro začínající učitele velmi důležitá. Dále pak děkuji žákům, kteří vzorně pracovali a plnili zadané úkoly.

ZÁVĚR

Klíčovou částí diplomové práce je vytvořit a následně realizovat projekt s názvem „Žijeme v propojeném světě“, který byl uskutečněn v termínu od 10. prosince do 14. prosince v roce 2018 na Základní škole Bezručova v Hradci Králové. Jeho příprava byla náročná jak časově, tak materiálně. Avšak bez toho by to nešlo, protože jak se říká „*bez práce, nejsou koláče*“. Myslím si, že se následná realizace se zdařila a byla velmi přínosná pro všechny zúčastněné.

Když se zamyslím nad teoretickou částí, musím říci, že pro mě byla také velice přínosná. Spousta publikací pro mne byla neznámá a jsem ráda, že jsem je objevila. V některých najdeme opravdu hodně námětů do vyučovacích hodin, v dalších pak zase spoustu metod a forem výuky. Blíže jsem se také seznámila s rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, což se mi do budoucí práce velmi hodí.

A co říci úplným závěrem? Jsem velice ráda za takovou zkušenost. Na týden strávený ve 4. B budu ještě dlouho vzpomínat. I když byl pro mě dost náročný, důsledná příprava sklidila nakonec úspěch.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

DEMLOVÁ, Veronika. Svět do všech předmětů: globální témata pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia. Brno: Společnost pro Fair Trade ve spolupráci s Agenturou rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, 2009. ISBN 978-80-254-5678-1.

DLOUHÁ, Regina. Metodika: výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Praha: www.scio.cz, 2006. ISBN 80-86910-52-0.

Get Connected: A Global Education resource from World Vision. Vision Drive, Burwood East 3151: World Vision Australia, 2009, (6). ISSN 1834-5018.

HELUS, Zdeněk. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

HOLUBOVÁ, Renata. Průřezová témata. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3332-5.

HORKÁ, Hana. Teorie a metodika ekologické výchovy. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-33-8.

HORKÁ, Hana. Výchova pro 21. století: koncepce globální výchovy v podmínkách české školy. 2. rozš. a dopl. vyd. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-85-0.

HRONEŠOVÁ, Lenka. Bez vody to nejde: projekt pro 1. stupeň ZŠ. Hradec Králové: Středisko ekologické výchovy SEVER Hradec Králové, 2014. ISBN 978-80-905854-0-9.

HUTCHINGS, Merryn a Alistair ROSS. Nápady pro vlastivědu: [soubor praktických námětů a zábavných činností pro vyučování prvouky a vlastivědy na 1. stupni ZŠ]. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-113-4.

JACOBS, Heidi Hayes. Curriculum 21: essential education for a changing world. Alexandria, Va.: Association for Supervision and Curriculum Development, c2010. ISBN 978-1-4166-0940-7.

JAGLOVÁ, Jindřiška. Hudební výchova 4: učebnice pro 4. ročník základní školy. Brno: Nová škola, 2000. ISBN 80-7289-011-5.

Kritické listy 22: čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách. 2006, (22). ISSN 1214-5823.

Kritické listy 23: čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách. 2006, (23). ISSN 1214-5823.

Kritické listy 24: čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách. 2006, (24). ISSN 1214-5823.

MACHATÝ, Radek a Milena RÁČKOVÁ, STRCULOVÁ, Vladimíra, ed. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech: [praktické náměty pro výuku na 1. stupni ZŠ. Praha: Raabe, 2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-86307-77-0.

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MILER, Zdeněk a Eduard PETIŠKA. Byl jednou jeden krtek: (Jak krtek ke kalhotkám přišel: Krtek ve městě). Praha: Olympia, 1974. ISBN 27-007-74.

Naděje pro kmen Kayaků. Brusel: Generální ředitelství pro životní prostředí, 2010. ISBN 978-92-79-14301-4.

NOVÁKOVÁ, Jiřina. Aktivizující metody výuky. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-649-9.

PIKE, Graham a David SELBY. Cvičení a hry pro globální výchovu 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-369-2.

PIKE, Graham a David SELBY. Cvičení a hry pro globální výchovu 2. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-474-5.

PIKE, Graham a David SELBY. Globální výchova. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-85623-98-6.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

SITNÁ, Dagmar. Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

Svět, který chceme: budoucnost pro všechny: cíle udržitelného rozvoje: průvodce pro děti. Informační centrum OSN v Praze ve spolupráci s: Národní sítí Global Compact Česká republika, Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, Člověk v tísni, o.p.s., 2015. ISBN 978-80-86348-36-0.

SYNEK, Jaroslav. Můj první atlas. 2. vydání. Praha: OTTOVO NAKLADATELSTVÍ, 2016. ISBN 978-80-7451-533-0.

ŠTĚPNIČKOVÁ, Kateřina, Marcela FIEDOROVÁ a Dominika JÍCHOVÁ. Svět v jednom dni: projektové dny s rozvojovou tematikou pro 1. stupeň ZŠ. Olomouc: ARPOK, 2014. ISBN 978-80-905361-6-6.

VYSLOUŽIL, Dušan, Josef RAJCHARD a Zuzana BALOUNOVÁ. Ekologie. České Budějovice: Kopp, 2002. ISBN 80-7232-189-7.

Za zvířaty kolem světa: Sběratelské album. Počernická 257, Radonice: Penny Market, 2012. ISBN nevedeno.

ZUBATÁ, Anna. Možnosti pojetí výuky profesní orientace pomocí aktivizačních metod. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4292-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Jak a kde se vyrábí vaše oblečení?! - YouTube. YouTube [online]. [cit. 15.03.2019]
Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=77wEU46Etwg&index=18&list=PLCA9764E0DA026F2B>.

Na zemi (2013) Prosím, sedřete nás z kůže. [online]. Copyright ©OP [cit. 20.03.2019].
Dostupné z:
https://www.nazemi.cz/sites/default/files/letak_prac_podminky_140x148_0.pdf.

Největší lekce pro svět - YouTube. YouTube [online]. [cit. 15.03.2019]. Dostupné z:
<https://www.youtube.com/watch?v=6qAbzDW6B9c>.

Populární banány (2017). Vzdělávací lekce. [online]. Copyright ©1t [cit. 12.03.2019].
Dostupné z:

https://www.nazemi.cz/sites/default/files/metodika_popularni_banany_2017.pdf.

Přehled dosahovaných výsledků | EKO-KOM. Systém sběru a recyklace obalových odpadů | EKO-KOM [online]. Copyright © 2011 [cit. 15.03.2019]. Dostupné z: <https://www.ekokom.cz/cz/ostatni/vysledky-systemu/vyrocní-shrnutí>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2017. 166 s. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

V Česku žije půl miliónu cizinců, nejvíce v historii – Novinky.cz . (2017) Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 12.03.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/426219-v-cesku-zije-pul-milionu-cizincu-nejvice-v-historii.html>.

Víme, co nosíme? Ošoupané džínsy zabíjí desítky dělníků - YouTube. YouTube [online]. [cit. 15.03.2019] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-PGjM-VkAGA&index=10&list=PLCA9764E0DA026F2B>.

Zaostřeno na: Tropický deštný prales — Planeta YÓ — iVysílání — Česká televize. (2018). Česká televize [online]. Copyright © [cit. 17.03.2019]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10315711050-planeta-yo/218553118230001/obsah/648927-zaostreno-na-tropicky-destny-prales>.

Záložka do knihy - diy - YouTube. YouTube [online]. [cit. 15.03.2019]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=yGZ_-phUEsA.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Tabulka GLOBINGO

Příloha 2 – Karty s jazyky

Příloha 3 – Výroky k národnostem

Příloha 4 – Karty ovoce

Příloha 5 – Slovní úlohy

Příloha 6 – Loto

Příloha 7 – Evropa

Příloha 8 – Rozřazovací karty na hru Umím třídit odpad

Příloha 9 – Umím třídit odpad – kartičky na losování

Příloha 10 – Kouzelný květ

Příloha 11 – Muž, který vypěstoval štěstí

Příloha 12 – Cesta do TDL

Příloha 13 – PL Vítej ve světě zvířat

Příloha 14 – Dobble zvířata

Příloha 15 – Plody lesa

Příloha 16 – Fotografie Afrika

Příloha 17 – Kooperativní skládačka – návod

Příloha 18 – Lovci korálek

Příloha 19 – Křížovka

Příloha 20 – Informace Etiopie – živé pexeso

Příloha 21 – Rozvojová země

Příloha 22 – Hra Cestujeme Etiopií

Příloha 23 – Diplomy – turnaj Souboj světadílů

Příloha 24 – Obrázková osnova – Krtek

Příloha 25 – Obrázková osnova (velké obrázky) – Krtek

Příloha 26 – Výroba džínů

Příloha 27 – Nejčastější problémy pracujících v továrnách

Příloha 28 – Poděkování od Mgr. Jany Zemanové

Příloha 1 – Tabulka GLOBINGO

Najdi někoho kdo:

<p>Kdo má na sobě něco, co bylo vyrobené v cizí zemi. V jaké?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo zná osobnost z jiné země. Z jaké?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo byl někdy v zahraničí. Kde?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo si píše s někým z ciziny. Odkud?</p> <p>Jméno: Země:</p>
<p>Kdo umí počítat do 10 v cizím jazyce.</p> <p>Jméno: Jazyk:</p>	<p>Kdo má příbuzné nebo přátele v zahraničí. Kde?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo má doma něco, co bylo vyrobeno v cizině. Kde?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo má rád jídlo zahraniční kuchyně. Jaké země?</p> <p>Jméno: Země:</p>
<p>Kdo má v rodině auto, které bylo vyrobené v cizině. Kde?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo se učí cizí jazyk. Jaký?</p> <p>Jméno: Jazyk:</p>	<p>Kdo zná kapelu nebo zpěváka ze zahraničí. Z jaké země?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo někde četl něco o jiné zemi. O jaké?</p> <p>Jméno: Země:</p>
<p>Kdo viděl v TV/ na internetu něco nového o cizí zemi. O jaké?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo zná sportovce z jiné země? Z jaké?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo někdy pomohl turistovi ze zahraničí? Odkud byl?</p> <p>Jméno: Země:</p>	<p>Kdo zná věc, kterou ČR vyváží do zahraničí.</p> <p>Jméno: věc:</p>

Zdroj: inspirace Pike, Selby (1994, s. 170)

Příloha 2 – Karty s jazyky

Řešení: 1) angličtina, 2) němčina, 3) slovenština, 4) maďarština, 5) polština, 6) španělština, 7) francouzština, 8) vietnamština

1) Europe is a continent with many different traditions and languages, but also with shared values. The EU defends these values. It fosters cooperation among the peoples of Europe, promoting unity while preserving diversity and ensuring that decisions are taken as close as possible to the citizens.

2) Europa ist ein Kontinent mit vielen unterschiedlichen Traditionen und Sprachen, aber auch mit gemeinsamen Werten. Die EU verteidigt diese Werte. Sie fördert die Zusammenarbeit der Völker Europas, indem sie die Einheit unter Wahrung der Vielfalt stärkt und sicherstellt, dass Entscheidungen möglichst bürgernah getroffen werden.

3) Európa je kontinent vyznačujúci sa rôznorodosťou tradícií a jazykov, ale aj vyznávaním spoločných hodnôt. EÚ tieto hodnoty bráni. Podporuje spoluprácu medzi národmi Európy a podporuje jednotu, súčasne však zachováva rôznorodosť a zabezpečuje, aby sa rozhodnutia prijímali čo najbližšie k občanovi.

4) Európában számos különböző szokás és nyelv él egymás mellett, de sok a közös érték is. Az Európai Unió védi ezeket az értékeket. Segíti az európai állampolgárok együttműködését, az egységet hirdeti a különbözőségek megőrzése mellett és biztosítja, hogy a döntések a polgárokhoz a lehető legközelebb szülessenek meg.

5) Europa to kontynent o wielu odmiennych tradycjach i językach, lecz również o wspólnych wartościach. Instytucja Unii chroni te wartości. Przyczynia się ona do współpracy między narodami Europy, promując jedność przy jednoczesnym zachowaniu różnorodności oraz zapewniając, by decyzje były podejmowane jak najbliżej obywatela.

6) Europa es un continente con muchas tradiciones y lenguas diferentes, pero también con valores compartidos. La UE defiende estos valores. La UE fomenta la cooperación entre los pueblos de Europa, promoviendo la unidad y conservando al mismo tiempo la diversidad, y garantizando que las decisiones se tomen teniendo en cuenta al máximo a los ciudadanos.

7) L'Europe est un continent caractérisé par de nombreuses traditions et langues différentes, mais aussi par des valeurs communes. Ce sont ces valeurs que défend l'Union européenne en instaurant une coopération toujours plus étroite entre ses peuples, en renforçant l'unité tout en préservant la diversité et en faisant en sorte que les décisions soient prises le plus près possible du citoyen.

8) Châu Âu là một lục địa với nhiều truyền thống và ngôn ngữ khác nhau, nhưng cũng có giá trị chung. Liên minh châu Âu bảo vệ các giá trị này. Nó thúc đẩy sự hợp tác giữa các dân tộc châu Âu, thúc đẩy sự đoàn kết và đồng thời bảo vệ sự đa dạng, và đảm bảo rằng các quyết định được đưa đến gần nhất có thể cho công dân.

Zdroj: EU administration - staff, languages and location | Evropská unie. EUROPA - European Union website, the official EU website [online]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/administration_cs?fbclid=IwAR3oB2f86KJB8C3EzWgObIfYDweZYTH_2_WVh-1iUdATitNGxIX9nJfa_kM.

Příloha 3 – Výroky k národnostem

Doplň k výroky název národa, o němž se píše. Nabídka národů: AUSTRALAN, ESKYMÁK, INDIÁN, ŠPANĚL, KANAĎAN, ITAL, FRANCOUZ, ČÍNAN, ŠVÝCAR, HOLANĎAN, ŘEK, AFRIČAN, JAPONEC, SLOVÁK

- 1) Pěstuje tulipány.....
- 2) Rád peče pizzu.....
- 3) Zápasí s býky.....
- 4) Zdobí si hlavu čelenkou s peřím.....
- 5) Má rád kohoutí zápasy.....
- 6) Vaří brynzové halušky.....
- 7) Pěstuje mandarinky.....
- 8) Umí vyrobit všechny věci.....
- 9) Má rád sushi.....
- 10) Staví ze sněhu iglú.....
- 11) Je zvyklý na vysoké teploty.....
- 12) Má rád medvídky koala.....
- 13) Vyrábí nádherné hodinky a výbornou čokoládu.....
- 14) Umí hrát výborně lední hokej.....

Zdroj: inspirace Horká (2000, s. 107)

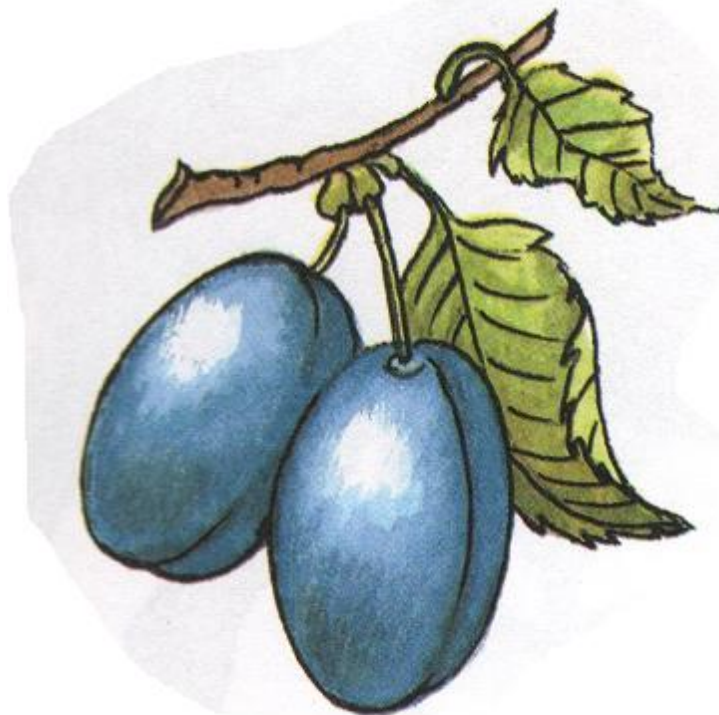
Příloha 4 – Karty ovoce

KIWI
ITÁLIE, ŘECKO, NOVÝ ZÉLAND

JABLKO
ČR, SLOVENSKO, ITÁLIE, NĚMECKO,
POLSKO

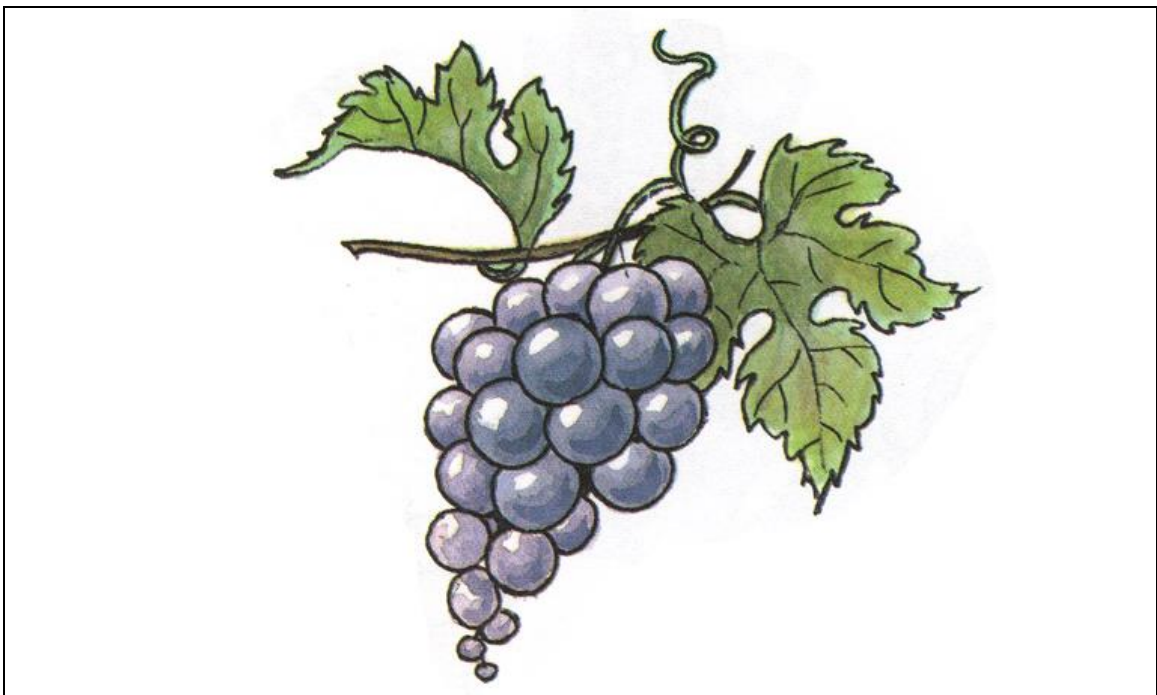
ŠVESTKY
ČR, MAĎARSKO, SLOVENSKO

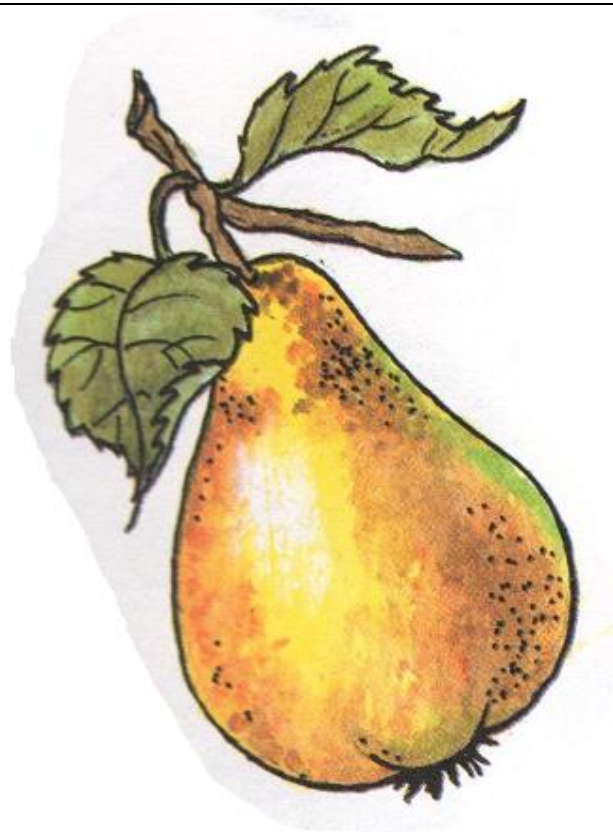
MERUŇKY
ČR, ITÁLIE, ŠPANĚLSKO, FRANCIE

JAHODY
ŠPANĚLSKO, EGYPT, MAROKO

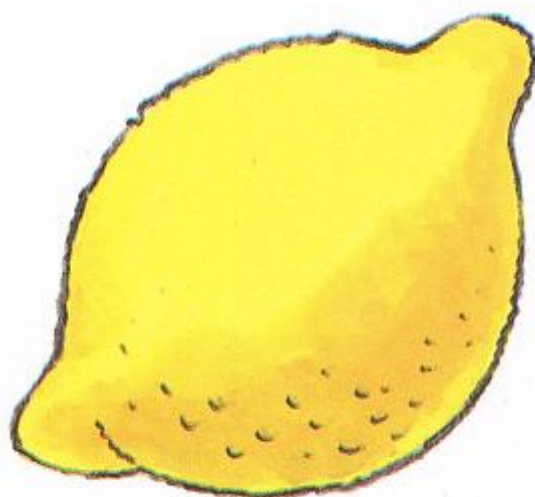

HROZNOVÉ VÍNO
ITÁLE, ŠPANĚLSKO, ŘECKO

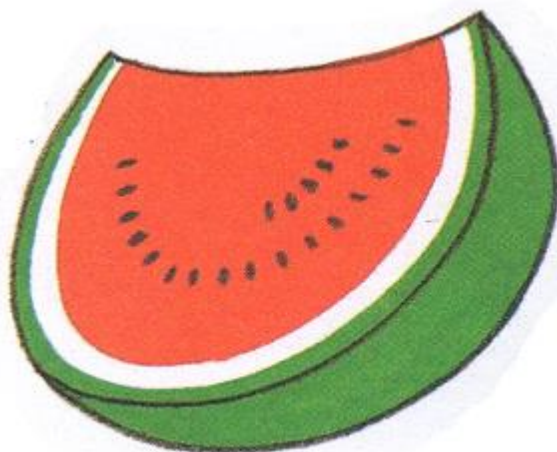
HRUŠKA

BELGIE, ITÁLIE, ČR, NIZOZEMÍ

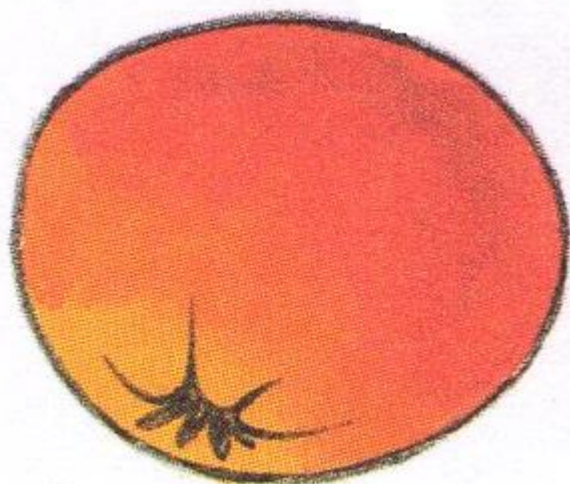

CITRON

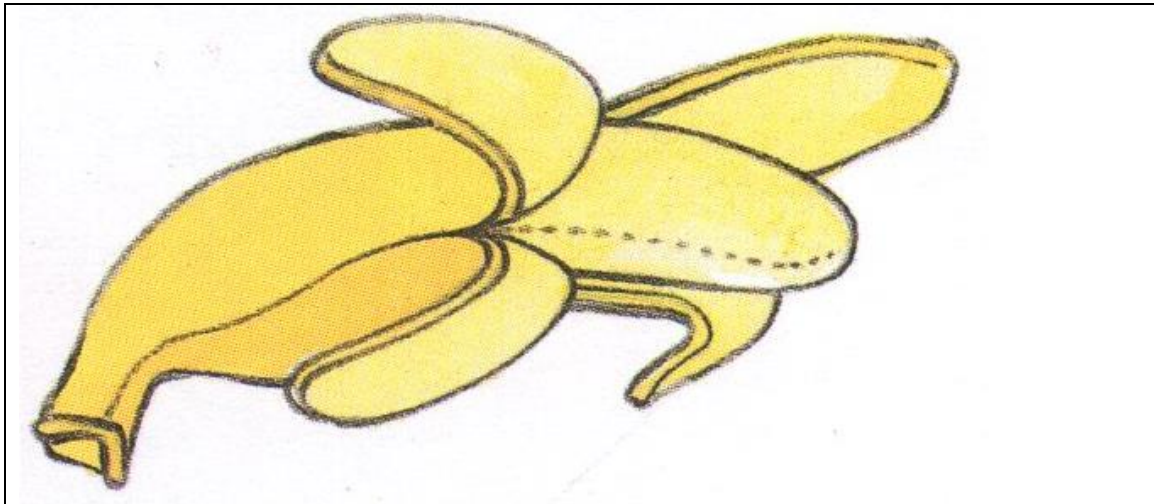
ŠPANĚLSKO, ŘECKO, ITÁLIE

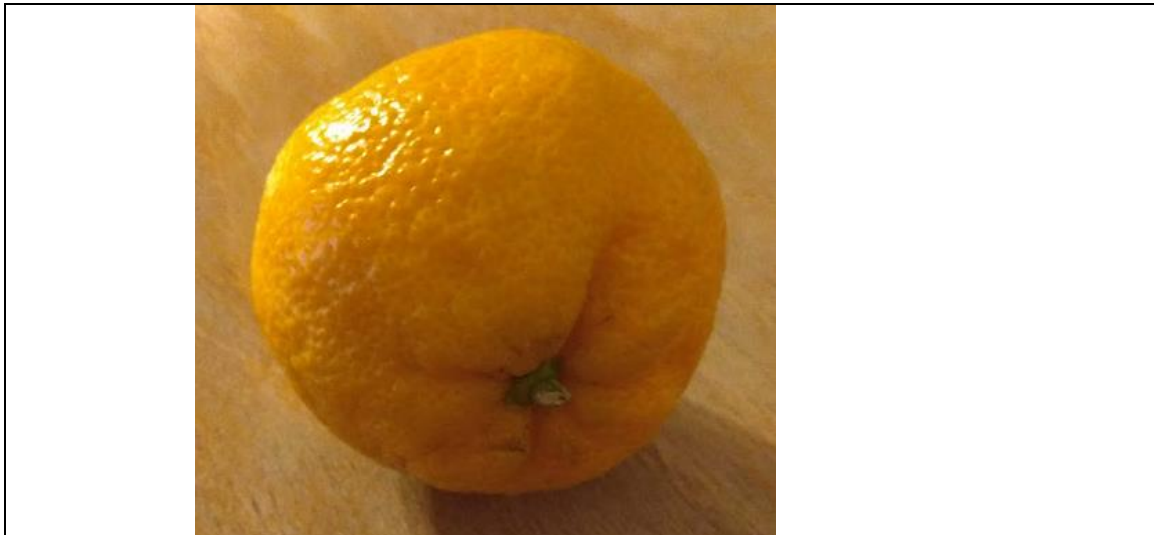
MELOUN
ITÁLIE, ŠPANĚLSKO, ŘECKO

POMERANČ
ŠPANĚLSKO, ŘECKO, ITÁLIE

BANÁN
EKVÁDOR, KOSTARIKA, KOLUMBIE,
FILIPÍNY

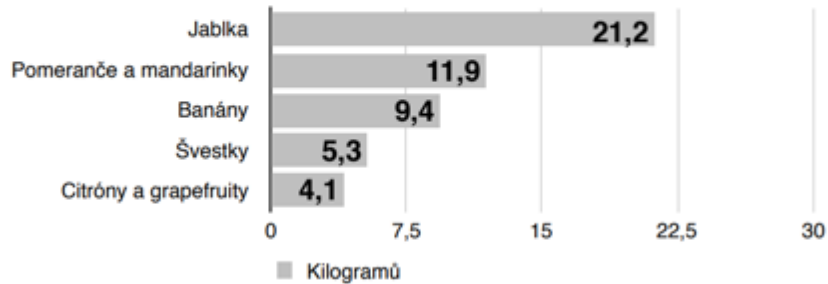
MANDARINKA
ŘECKO, ŠPANĚLSKO, CHILE, JAR

Zdroj: obrázky vlastní fotografie

obrázky scan z CSÖRGŐ, Anikó. *Velká knížka předškoláka: země divů*. 3. vyd. Přeložil Jiří ŠABATEC, ilustroval Zsuzsa FÜZESI. Ostrava: Librex, 1997. ISBN 80-85987-71-6.

Příloha 5 – Slovní úlohy

Spotřeba ovoce v ČR (na obyvatele za rok)

Zdroj: Agrární komora České republiky, 2014

1) Spotřebu ovoce zaokrouhli na desítky:

Jablka: 21,2 zaokrouhleno.....

Pomeranče: 11,9 zaokrouhleno.....

Banány: 9,4 zaokrouhleno.....

Švestky: 5,3 zaokrouhleno.....

Citróny: 4,1 zaokrouhleno.....

2) 1kg banánů stojí asi 20,-. Kolik korun zaplatí jedna osoba v ČR ročně za banány?

.....

.....

.....

.....

.....

3) Čtyřčlenná rodina má ráda jablka. Kolik korun ročně za ně zaplatí, když 1kg jablek stojí asi 30,-?

.....

.....

.....

.....

Příloha 6 – Loto

783 + 129	246 x 3	128 : 4	72 : 4 – 9
417 – 139	347 x 2	144 : 6	93 : 3 – 9
674 – 279	16 x 5	174 : 6	100 – 5 x 11
357 + 223	18 x 5	129 : 3	96 – 3 x 18

9	32	738	912
22	24	694	278
45	29	80	395
42	43	90	580

Státy a města

Evropa je druhý nejmenší světadíl na světě, leží na severní polokouli. Představuje západní část dvojkontinentu zvaného Eurasie. Žije zde mnoho národů a lidé hovoří asi 218 různými jazyky. Převažuje mírné podnebí s větším množstvím dešťových srážek, což vytváří příznivé podmínky pro zemědělství. Většinu území pokrývají nížiny, na jihu se vyskytují častá zemětřesení a sopečná činnost. Evropa má mnoho menších ložisek nerostného bohatství, ale kvůli velké těžbě jsou již z větší části vyčerpána.

Island

Druhý největší ostrov v Evropě. Nachází se zde velké množství jezer, gejzírů, vodopádů a činných sopek, z nichž nejznámější je Heiðla, která patří k nejaktivnějším na světě.

Brusel

Hlavní město Belgie a zároveň sídlo Evropské unie a NATO. Označováno za hlavní město Evropy. Nachází se zde náměstí Grande-Place, které je považováno za nejkrásnější na světě.

Paříž

Hlavní město Francie. Nejnavštěvovanější památkou je Eiffelova věž, postavená v roce 1889 Gustavem Eiffelem. I s anténou měří 324 m a její železná konstrukce váží 7 175 t.

Londýn

Hlavní město Spojeného království, největší město v Evropě. Zdejší bývalou hvězdárnou ve čtvrti Greenwich prochází nulový (základní) poledník.

Braniborská brána

Patří k nejznámějším památkám a největším symbolům Berlína. Je vysoká 26 m, široká 65,5 m a dlouhá 11 m.

Barcelona

Město ve Španělsku. Typickou stavbou je chrám Sagrada Família od architekta Antonia Gaudího, jehož výstavba začala roku 1883. Stále však není dokončen, protože dostavba je financována pouze z darů.

Gibraltár

Gibraltár je tak malý, že jediná zdejší silnice se kříží s přistávací dráhou pro letadla. Provoz mezi letadly a auty musí řídit semaforem, což nemá obdoby nikde jinde na světě.

Vatikán

Církevní stát v jižní Evropě. Nejmenší stát světa, vybudovaný uprostřed hlavního italského města Říma. Je centrem římskokatolické církve, v čele státu stojí papež.

Rusko

Největší stát na světě, pokrývá velkou část východní Evropy a většinu severní Asie. Obyvatelstvo tvoří přes 100 národů a národností, naprostou většinu představují Rusové.

Evropská unie

Uskupení 28 států Evropy. Vznikla v roce 1993 a své sídlo má v Bruselu. Cílem unie je politicky a ekonomicky sjednotit různé země Evropy. Jejimi symboly jsou hymna (Óda na radost z 9. symfonie Ludwiga van Beethovena) a vlajka. V celé Evropské unii je postupně zaváděna jednotná měna - euro.

Istanbul

Největší město Turecka, zčásti leží na evropském a zčásti na asijském kontinentu.

Athény

Hlavní město Řecka. Je zde zachováno mnoho antických památek. V roce 1896 se tu uskutečnily první novodobé olympijské hry.

Příroda

Jednotlivá klimatická pásma Evropy poskytují útočiště mnoha různým druhům rostlin a živočichů. V oblastech severního polárního kruhu se vyskytují především sobí nebo sovice sněžné, směrem k jihu se objevují mechy a lišejníky. Oblast tajgy tvoří smrkové a březové lesy a žijí zde především losi, vlci, medvědi či jeleni. Mírné oblasti pokrývají smíšené listnaté lesy, ve střední Evropě převažuje zemědělství. Vyskytují se zde rozmanití savci a ptáci. Horské oblasti obývají především svišti a kamzíci. Pro jižní Evropu jsou typické olivovníky či cypřiše. V okolním Atlantickém oceánu žije velké množství ryb.

Mont Blanc

Nejvyšší hora Alp a zároveň celé Evropy. Leží na hranici Francie a Itálie a měří 4 807 m n. m. Hranice mezi Evropou a Asii však není zcela přesně určená, proto může být za nejvyšší horu Evropy považován kavkazský Elbrus s výškou 5 642 m n. m.

Šampaňské víno

Šumivé víno, které se vyrábí pouze ve francouzské oblasti Champagne-Ardenne. Existuje několik druhů šampaňských vín, většina z nich se zpracovává z modrých hroznů.

Býčí zápasy

Korrida je jedním ze symbolů Španělska, většinou se koná u příležitosti nějakého svátku či slavnosti.

Korek

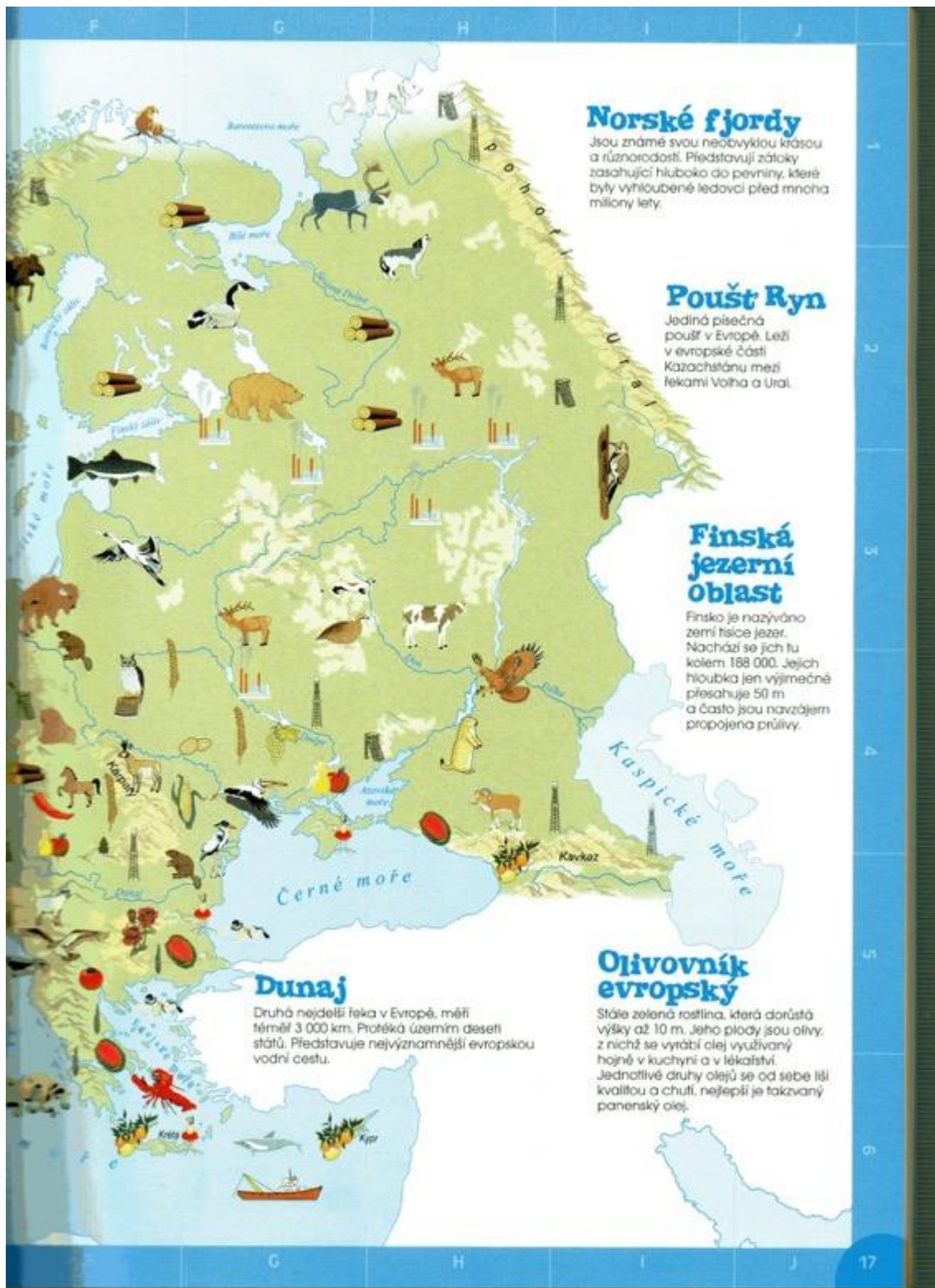
Materiál získaný odřezáním kůry dubu korkového, který ráste převážně ve Středomoří. Používá se například na výrobu korkových zátek nebo korkových dlaždic. Největším výrobcem je Portugalsko.

Makakové

Jediné volně žijící opice na evropském kontinentu. Vyskytují se pouze na skalách Gibraltaru, jehož se staly symbolem.

Vesuv

Sopka ve střední části Itálie, jediná činná sopka na evropské pevnině. K poslednímu výbuchu došlo v roce 1944.

Norské fjordy

Jsou známe svou neobvyklou krásou a různorodostí. Představují zátoky zasahující hluboko do pevniny, které byly vyhloubené ledovci před mnoha miliony lety.

Poušť Ryn

Jediná písčná poušť v Evropě. Leží v evropské části Kazachstánu mezi řekami Volha a Ural.

Finská jezerní oblast

Finsko je nazýváno zemí tisíců jezer. Nachází se jich tu kolem 168 000. Jejich hloubka jen výjimečně přesahuje 50 m a často jsou navzájem propojena průlivy.

Dunaj

Druhá nejdelší řeka v Evropě, měří téměř 3 000 km. Protéká územím deseti států. Představuje nejvýznamnější evropskou vodní cestu.

Olivovník evropský

Stále zelená rostlina, která dorůstá výšky až 10 m. Jeho plody jsou olivy, z nichž se vyrábí olej využívaný hojně v kuchyni a v lékařství. Jednotlivé druhy olejů se od sebe liší kvalitou a chutí, nejlepší je takzvaný panenský olej.

Zajímavosti

Volja

Nejdelší a nejdělnatější evropská řeka. Je dlouhá přes 3 500 km. Plavebními kanály je spojena s Baltickým, Bílým, Azovským a Černým mořem.

Ladožské jezero

Rozlohou 17 700 km² je největším evropským jezerem. Leží v evropské části Ruska; na jezeře je asi 660 ostrovů. Vyskytuje se zde velké množství ryb.

Eurotunel

Nejdelší evropský železniční tunel. Nachází se pod Lamanšským průlivem a spojuje Spojené království s Francií. Je dlouhý 50,5 km a z toho 37 km vede pod mořským dnem.

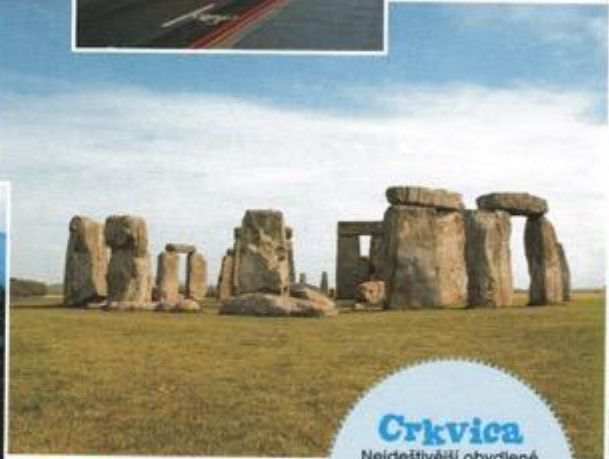

Velká Británie

Největší ostrov v Evropě. Jeden z Britských ostrovů. Je hlavní částí Spojeného království Velké Británie a Severního Irska; leží na něm Anglie, Wales a Skotsko.

Stonehenge

Komplex menhirů a kamenných kruhů na jihu Anglie, poblíž města Salisbury. Objekt tvoří asi 150 balvanů, největší je 6,7 m vysoký a váží asi 45 tun. Pravděpodobně byl postaven jako náboženské obřadní místo.

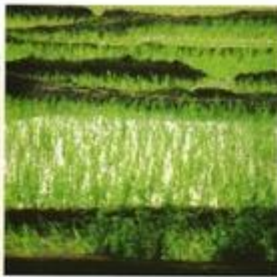

Etna

Nejvyšší činná sopka v Evropě. Leží na Sicílii, má asi 3 329 m n. m., ale protože v současnosti je aktivní v podstatě nepřetržitě, tak se její výška neustále mění.

Crkvica

Nejdešivější obydlené místo Evropy, leží v Černé Hoře nad zálivem Boka Kotorská. Ročně je zde zaznamenáno asi 4 624 mm srážek.

Puszta

Největší přírodní souvňlá step v Evropě, která zabírá téměř celé východní Mačarsko. Představuje 50 km dlouhou, travnatou rovinu bez jediné terénní nerovnosti s velmi nízkým výskytem stromů.

Špicberky

Souostroví v Severním ledovém oceánu, nejvíce zaledněné území v Evropě. Hnízdí zde mnoho mořských ptáků, ze savců se tu vyskytují pouze hraboš, liška polární, sob špicberký a medvěd lední.

Astrachaň

Nejsušší místo Evropy, leží na jihu Ruska. Roční srážky jsou udávány různě, přibližně kolem 170 mm ročně. Východně od města leží jediná evropská poušť Ryn.

Vinnufossen

Norský kaskádovitý vodopád, který je výškou 860 m nejvyšší v Evropě a šestý nejvyšší na světě.

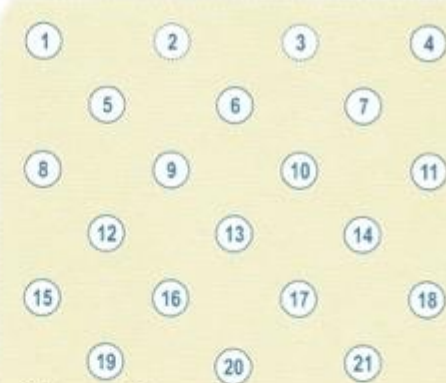

Jostedaljsbreen

Největší ledovec pevninské Evropy o rozloze 487 km². Leží na západním pobřeží jižního Norska.

Pizza

Pokim původem z Itálie. Základ tvoří středně tuhé těsto z vody, mouky, soli a droždí, rajčatový podklad a mozzarella. Na jednotlivé pizy se přidávají další různé sušaviny.

Česká republika je pro svou polohu uprostřed kontinentu naryšována ... (viz ležanka) Evropy.

Otázky:

(Pokud na otázku odpovíš **ANO**, vybarví pole se stejným číslem **červeně**, pokud odpovíš **NE**, vybarví je **modře**. Nakonec jedním tahem spoj všechna červená pole. Pozor, čísla s přerušovaným okrajem nesmí být navzájem propojená.)

1. Je Česká republika součástí Evropské unie?
2. Je Vatikan nejmenším státem na světě?
3. Žijí v Evropě opice?
4. Můžeme v Evropě najít nějakou poušť?
5. Je nejdelší evropskou řekou Dunaj?
6. Existuje nějaké město, jehož část leží v Evropě a část v Asii?
7. Mají všechny státy Evropské unie stejnou měnu?
8. Je hlavním městem Evropy Brusel?
9. Můžeme se při cestách po Evropě vykoupat v Indickém oceánu?
10. Pořádaly se první novodobé olympijské hry v Norsku?
11. Můžeme v Evropě potkat ledního medvěda?
12. Sílil papež v Římě?
13. Je Mont Blanc vyšší než 5 000 m n. m.?
14. Je Ladožské jezero největším evropským jezerem?
15. Vyrábí se těsto na pizzu z mléka?
16. Je Rusko největším státem na světě?
17. Dochází v Evropě k zemětřesením?
18. Má Slovensko přístup k moři?
19. Je Rusko členem Evropské unie?
20. Je součástí Evropy ostrov Sicílie?
21. Je Rumunsko sousedním státem České republiky?

Příloha 8 – Rozřazovací karty na hru Umím třídit odpad

KOV	KOV	KOV	KOV	KOV
PAPÍR	PAPÍR	PAPÍR	PAPÍR	PAPÍR
PLAST	PLAST	PLAST	PLAST	PLAST

TEXTIL	TEXTIL	TEXTIL	TEXTIL	TEXTIL
KOMPOST	KOMPOST	KOMPOST	KOMPOST	KOMPOST
SKLO	SKLO	SKLO	SKLO	SKLO

Zdroj: vlastní práce

Příloha 9 – Umím třídit odpad – kartičky na losování

konzerva pro kočku	konzerva pro psa	konzerva od kompotu	prasklý plechový kbelík
rezavé nůžky na nehty	prasklé drátěné ramínko	ohnuté hřebíky	tupá pinzeta
zavírací špendlík	rezavý nůž	rezavá vidlička	rezavá lžíce
rezavá čajová lžička	řetěz na kolo	plechovka od hrášku	rezavý okap

lahev od šamponu	kelímek od jogurtu	pytlík od bonbonů	igelitový sáček
igelitová taška	PET lahev	lahev od aviváže	plastový kanystr
dóza na svačinu	plastová židlička	plastová konev na zalévání	plastové hračky
kelímek od pomazánky	folie	obal od těstovin	plastový květináč

krabice od bot	banánová krabice	noviny	papírová taška
popsané sešity	popsané papíry	obálka	papírový kelímek
časopis	omalovánky	krabička od čaje	blok
diář	stará žákovská knížka	reklamní letáky	obal od mouky

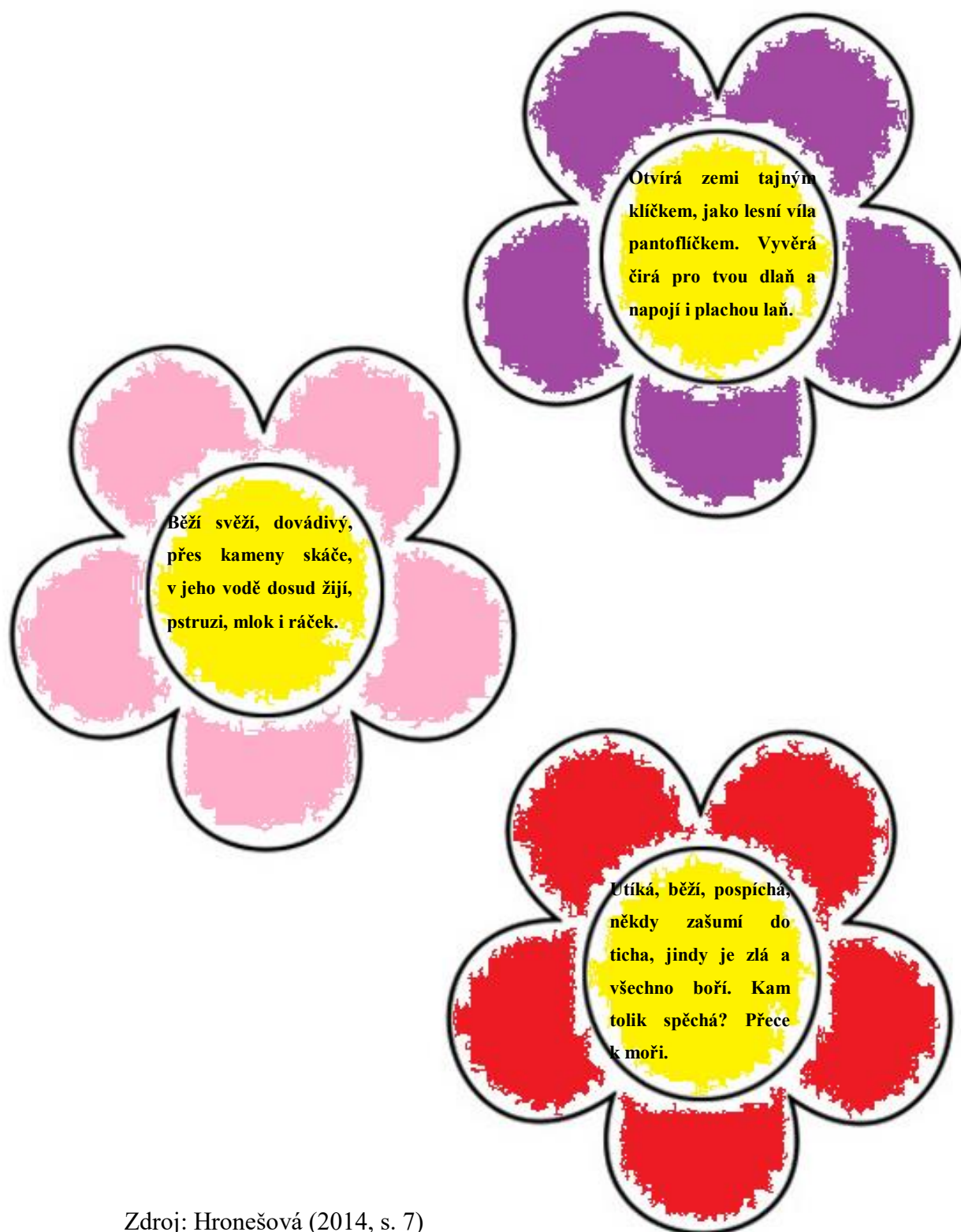
skleněná lahev	zavařovací sklenice	prasklá sklenice	skleněná lahev od vína
prasklá lahev od piva	tabulové sklo	sklenice od mléka	sklenice od rajčatové omáčky
prasklý skleněný hrnek	tabulka z okna	sklenička od jogurtu	sklo z vitríny
skleněná váza	skleněný pohár	zkumavka	skleněný džbán

ponožky	tričko	kalhoty	čepice
rukavice	šála	svetr	bunda
tílko	nátělník	košile	zástěra
mikina	spodní prádlo	ručník	punčocháče

slupka od banánu	slupky z brambor	shnilé jablko	slupky od okurek
slupky z mandarinky	slupky z pomeranče	shnilé ovoce	slupky z mrkve
listí	plevel	tráva	slupka od melounu
shnilá rajčata	slupky z cibule	slupky z jablek	zbytky jídla

Zdroj: vlastní práce

Příloha 10 – Kouzelný květ

Zdroj: Hronešová (2014, s. 7)

MUŽ, KTERÝ VYPĚSTOVAL ŠTĚSTÍ

Ve starobylé oblasti Francie, kde se Alpy pozvolna snižují do Provence, vede cesta spojující Vergons a Banon. Viděla již mnoho poutníků a mnoho změn. Pokud po ní jdete dnes, procházíte nádherným lesem, svěžím a pohostinným. Ne vždy tomu ale bývalo stejně... Cestování po této silnici bylo na počátku století považováno téměř za příznak šílenství. Tehdy to bývala nehostinná krajina. Země byla vyprahlá a pustá, nic na ní nerostlo a ani ptáci tam nezpívali. Žila tam jen hrstka obyvatel, vzdálených jeden od druhého. Živobytí museli lidé v onom kraji rvát z prašné půdy s takovým úsilím, že život tam měl jen malou cenu. Pocestní i domácí lidé, kteří chodili sami po tamějších cestách, měli vždy za pasem nůž. Šedé stíny, které vrhala ostrá červená skaliska, nabízely ochranu před sluncem, nebylo jim však radno věřit. Nerostl tam ani jeden strom, o který by si člověk mohl opřít unavená záda.

Jean Giono prošel onou cestou poprvé jako student v létě 1913. Jeho pout' byla snahou o „nalezení sebe sama“. Na konci jednoho dne však zalitoval svého ztřeštěného nápadu projít pěšky napříč onou prokletou krajinou. Nebyly tam žádné stromy, žádná ochrana před větrem, žádný porost, který by chránil půdu před erozí. Do tváře ho bodala skelná zrna písku, kterými horký vítr neustále bičoval krajinu. Západní obzor se roztavil v hořící oblohu. Vítr jako vyjící šakal kroužil okolo rozbořené vesnice s domy bez střech a s kaplí s hroutící se věží. Shluk rozpadlých stavení vypadal jako staré vosí hnízdo a pramen napájící studnu byl vyschlý. Kéž by tu byla nějaká voda, nějaká zeleň, nějaké známky života a růstu!

Náhle se proti slunci a bodavému větru objevil starý muž v baretu a vlněné vestě. „Vypadáš unaveně,“ řekl stařec, „pojď se mnou, dám ti vodu, jídlo a přístřeší na noc. Zítra budeš schopn dojít k cíli své cesty.“ Asi to byl klidný, jistotu navracející pohled v očích starce, který pozvedl Jeanova ducha. Střecha nad hlavou, to bylo víc, než si mohl unavený poutník pro nastávající noc přát.

Starý muž byl ovčák a jeho stavení bylo jediné, které mělo v rozbořené vesnici zachovalou střechu. Jean nechápal, jak může ovčák a třicet ovcí přežít v pustém údolí bez stromů, bez rostlin, bez vody. Stařec ho ujistil, že je to možné. „Navíc,“ dodal, „nehodlám dělat ovčáka celý život. Víš, sázím les.“

Jean to i další podivnosti přijal bez dalšího vyptávání. Po večeři tiše pozoroval starce, jak otevřel pytel a vysypal z něj na stůl hromádku žaludů. Začal žaludy jeden po druhém prohlížet a oddělovat poškozené od bezvadných. „Mohu vám pomoci?“ zeptal se Jean. „Děkuji, ale ne. Tohle je můj úkol.“ Konečně se zdálo, že je muž se zásobou zdravých žaludů spokojen. Začal je rozdělovat do hromádek po deseti. Ještě důkladněji je zkoumaje, vyřazoval ty, které byly malé nebo třeba jen maličko naprasklé. Jean v tichosti pozoroval ovčákovy prsty, vybírající stovku dokonalých žaludů.

Té noci zněl vítr ve starých střešních taškách jako vlny omývající středomořské pobřeží. Jeanovi se zdálo o nádherném zeleném lese, kde si vítr lehce pohrává s listy, a o zdravých, usměvavých lidech. Lidé ve snu Jeana vedli k tůni, kde se jiní lidé již koupali a potápěli.

Následujícího rána Jean zapomněl na cíl, který měl před sebou. Sledoval zpozzdáli starého ovčáka, jehož pastviny byly níže v údolí. Nejdřív Jean nemohl přijít na to, proč s sebou

ovčák nese kovovou tyč silnou jako lidský palec a dlouhou asi čtyři stopy. Postupně však začal chápat. Kromě železného nástroje ovčák nesl i sáček se stovkou včera vybraných zdravých žaludů. Přibližně každých deset yardů zabořil tyč do země, do jamky vložil žalud a jamku zahrnul. Zaplňoval celou stráň zárodky dubů.

„Patří vám ten pozemek?“ zeptal se ho Jean.

„Ne.“

„A víte, komu patří?“

„Ne. Předpokládám, že je to společná půda. Nebo patří někomu, kdo o ni nemá zájem. Mimochodem, to není podstatné.“

„A jak dlouho už to děláte?“

„Asi tři roky.“

„Sto žaludů denně po tři roky?“

„Správně. Musel jsem jich už zasadit víc než sto tisíc. Hádám, že dvacet tisíc z nich vzešlo. Polovinu jich mohli zničit škůdci a mráz, ale počítám, že by pořád mělo zůstat deset tisíc dubů tam, kde dosud nic nerostlo.“

Starý muž rovněž studoval metodu množení buků a plánoval, že založí blízko svého domu školku stromků vypěstovaných z bukvic. Věřil, že hned pod povrchem údolí je voda. „Tohle údolí je jako stvořené pro břízy,“ říkal.

Když Jean ovčáka opouštěl, v hlavě mu zůstala podivná směsice vzpomínek: vyprahlost krajiny se mísila s pocit chladivé lesní tůně z jeho živého snu. Ještě ten den dokončil plánovanou cestu a své zážitky v mysli odsunul stranou.

Jean se vrátil do každodenního života. Poté byl vržen do víru světové války. Přežil ji. S demobilizační prémie v kapse a s obrazy bláta a smutných polí plných bílých křížů v hlavě se vydal na jih. Slunce jej nezadržitelně přitahovalo, stejně jako přitahuje šafrány na jaře. Opět cestoval po staré cestě z Vergons do Banon, ale jen stěží ji poznával. Vysvětloval si to tím, že válečné zážitky ovlivnily všechny předchozí vzpomínky. Ve skutečnosti se ale krajina v průběhu předcházejících šesti let od základů změnila. Namísto pustých, erozi ohrožených stráň bez zeleně viděl nyní Jean jakýsi stříbřitě šedý koberec, pokrývající kopce kolem. Byly to mladé stromy, a rostly všude.

Té noci Jean pokojně spal blízko pusté vesnice, mezi levandulovými keři a břízami. Zdálo se mu, že ho vedou nádherným stinným lesem k tůni v zátočině potoka, kde se ve slunečních paprscích odražených vodou míhala a probleskovala mladá těla. Muž, který jej vedl, měl baret a vlněnou pelerínu. Ve tváři měl rozvážnou sebejistotu. Na tu tvář si Jean pamatoval, ale nedokázal si vzpomenout odkud. Právě si začínal uvědomovat, kde se sen odehrává, když se probudil: jitrní světlo se stříbrně odráželo na jemných korunách bříz a příjemný větřík šuměl ve svěžích zelených listech. Muž v baretu se na něj díval. „Já tě znám,“ řekl. „Už jsi tady kdysi byl.“ Tvář ze snu se změnila ve tvář ovčáka. Ale tohle určitě není ta krajina. Před šesti lety to byla pustina – vlastně horší než pustina, mrtvá, životu nebezpečná země. Teď tu všude rašila bujná vegetace, vzduch byl pokojný a stromy se vypínaly, kam oko dohlédlo.

Starý muž souhlasně přikyvoval. Ne že by se usmíval, ale jeho ústa vyjadřovala spokojenost a jeho střízlivě sebevědomý pohled konečně osvěžil Jeanovu paměť. Ale ano, už tu opravdu byl. Stěží však může uvěřit té proměně. Stařec jako by v Jeanově tváři přečetl jeho pochybnosti. Pokyvoval hlavou a s pýchou otce, chlubicího se svým prvorozeným dítětem, ukazoval rukama na stromy rostoucí všude kolem.

Později, stále naplněn otcovskou pýchou, prováděl muž Jeana svým lesem. Už nebyl ovčákem, nyní měl jen čtyři ovce, ale pro změnu se staral o sto úlů. Plody jeho práce – deset tisíc dubů a tisícovka buků – byly stejně hmatatelné jako správnost jeho odhadu o vodě pod písčitým povrchem údolí. Rozsáhlý les mladých stromků – dubů, buků a bříz – rostl rozdělený na tři části, jedenáct kilometrů dlouhé a tři kilometry široké. Jean byl jako němý, když ho bývalý ovčák celý den vodil – jako člověka zotavujícího se ze zlé nemoci – po svém, tou dobou k ramenům sahajícím lese. Bylo to takové, jako kdyby Jean kdysi oslepl pohledem do epicentra výbuchu, a stařec mu nyní vracel zrak. Smyslové potěšení z onoho nečekaného pohledu Jeana uklidnilo a zahnilo všechny vzpomínky na válku. Připadalo mu neuvěřitelné, že v patnáctém roce, kdy on bojoval u Verdunu, starý muž vysazoval břízy, které tu nyní stály štíhlé a křehké jako mladé tanečnice. Bylo neuvěřitelné, že les vzešel z vize, trpělivé dřiny a vytrvalého úsilí jediného muže.

Nebyl to však pouze les, který zde vyrostl. V průběhu let se cesta mezi Vergons a Banon stávala rušnější a rušnější. Stále více lidí mířilo z bezlesých míst, kde pracovali, do nyní nádherné krajiny. Množství lidí, kteří sem přicházeli na výlet či piknik začalo ohrožovat zdraví krajiny, a tak se ve třicátých letech lesu – jako oblasti, v níž je třeba chránit dědictví přírody – dostalo ochrany národního lesnického úřadu. Jeden ze strážců hlídajících oblast poučoval i starého ovčáka: „Nemůžeme tady nikoho nechat rozdělovat ohně, pane, vidíte že ne? Nechceme přece tenhle nádherný les ohrožovat. Zvláště, když tak zázračně vyrostl sám od sebe.“ Starý muž se usmíval a přikyvoval, stejně jako když se setkal s Jeanem – s tichou sebejistotou člověka, který ví, že zítra bude opět nepovšimnut někde vysazovat další buky.

Jak les rostl, z mrtvých vstala i osada, opuštěná a pobořená od roku 1900. Zbořeniska byla odstraněna a v roce 1946, kdy Jean Giono navštívil starého muže naposled (bývalému ovčákovi tehdy bylo 87 let a za dva roky nato zemřel), bylo obnoveno již pět domů. V osadě žilo 28 lidí, včetně dvou mladých novomanželských párů. Čerstvě omítnuté domy byly obklopeny zahradami, kde vedle sebe rostly v nepochopitelném řádu květiny i zelenina – růže a zelí, hledík a lilky, sasanky a celer. Dokonce i vzduch se zdál být plný života. Namísto krutého horkého větru, který bičoval Jeanovu tvář v roce 1913, zde vál jemný vánek plný vůní. Zvuk podobný vodě – zvuk větru v korunách stromů – se ozýval z úbočí kopců. Jean dokonce zaslechl opravdový zvuk tekoucí vody. V osadě obnovili kašnu, u níž stála asi čtyřletá lípa s korunou plnou listů. Stařec Jeanovi ten stromek ukázal s obzvláštní hrdostí. „Teď už tady sází i jiní,“ řekl.

Ve starobylé oblasti Francie, kde se Alpy pozvolna snižují do Provence, vede cesta spojující Vergons a Banon. Vydejte se po ní dnes a objevíte zdravou a kvetoucí krajinu. Úhledné farmy svědčí o šťastném a pohodlném životě. Znovu tam tečou staré potoky, napájené deštěm a sněhem, které mladý les dokáže zadržet. Na každé z farem ve shlu ku javorů přetéká přebytečná voda studánek na koberce čerstvé štavnaté máty. Na cestách můžete potkat srdečné muže a ženy, chlapce a dívky, kteří rozumí legraci a požitkům, jež poskytují stinné mýtiny. Více než deset tisíc lidí vděčí za své štěstí nezdolné velikosti ducha a tvrdošijnosti jediného starého člověka – muže, který sázel stromy a vypěstoval štěstí.

New Internationalist, červen 1988. Na základě povídky Jeana Giona *Muž, který zasadil naději a vypěstoval štěstí*, publikované Friends of Nature Inc., Brooksville, Maine napsal Simon Lewis.

Jste na místě, kde se cítíte příjemně a bezpečně... najděte si pohodlnou polohu... tak, abyste se co nejvíce uvolnili a cítili se co nejpohodlněji... zaposlouchejte se na chvíli do zvuků, které přicházejí zvenčí... do zvuků, které vznikají v této místnosti... uvědomte si polohu svého těla... uvědomte si, jak sedíte nebo ležíte... nic nedělejte a jen se uvolněte... nechejte pocit uvolnění plynout celým tělem... uvědomte si špičky svých prstů na nohou... jemně je pokrčte... uvolněte je ... pokrčte je... opět je uvolněte... nechejte uvolnění pomalu stoupat vašimi kotníky... vašimi lýtky... kolenny... stehny... uvolněte své břicho... hrudník... krk... ramena... paže směrem dolů... až do konečků prstů na rukou... jemně pokrčte prsty na rukou a vnímejte v nich napětí... povolte je... znovu je pokrčte... a uvolněte... stáhněte svaly na tváři, svaly kolem očí... uvolněte je... znovu je stáhněte... a uvolněte... vnímejte svaly kolem úst... stáhněte je... a uvolněte... znovu je stáhněte... a uvolněte...

V deštném pralesě

Představ si sám sebe... opouštíš tuto místnost, vznášíš se vzhůru, směrem k jasné modré obloze... z ptačí perspektivy se díváš na školu, která zůstala hluboko pod tebou... zmenšuje se a zmenšuje... nyní pod sebou vidíš obrysy měst a vesnic... kopců a hor... lesů, řek a jezer... pod sebou vidíš jako na mapě Českou republiku, rozeznáváš, jak je ohraničena pohraničními horami... stále se zmenšuje a zmenšuje... vidíš obrysy Evropy s obrovským oceánem na západě a severu a pláněmi a horami Asie na východě... vítr tě unáší rychle na jihozápad, krajina pod tebou ubíhá a pohled dolů se mění... šedí a modří oceánu vystřídaly žluté a zelené plochy... (delší pauza) ... nyní máš pocit, že začínáš klesat... pod sebou vidíš krajinu, kterou nepoznáváš... začínáš rozeznávat její podrobnosti... klikatící se řeky, kopce, města a vesnice... mezerami mezi obrovskými větvemi se snášíš dolů k ohromné neznámé mase zeleně... tvá chodidla se dotkla měkké a pružné země.

Opatrně se rozhlížíš a uvědomuješ si, že jsi uprostřed pralesa. Všechno kolem působí v podivně tlumeném světle přízračně. Tvůj pohled sleduje rozložitý kmen stromu, který se vypíná k husté zelené střeše nad tvou hlavou. Úzkými mezerami mezi listím probleskují na zem paprsky slunce. Obtočená kolem kmene, jako by jej chtěla uškrtit, si hledá cestu ke světlu liána podobná lodnímu lanu. Nyní si uvědomuješ, že liány jsou všude kolem tebe – tenoučké i mohutné, rovné i stočené, pnoucí se po každém stromu a každé rostlině, vybíhající do všech možných směrů. Pohledem sleduješ jednu dřevnatou liánu dolů k zemi, všímáš si, že povrch země je překvapivě prázdný.

Jen málo rostlin a květin vyrůstá přímo z hustého, houbovitého koberce pod tvýma nohama. Jako dřevění draci se z něj vypínají obnažené kořeny velkých stromů. Některé jako by se opíraly o tlusté podpěry vyrůstající z kmene. Připomínají ti prastaré budovy hrozcí zřícením. Mechy a lišejníky pokrývají vše měkkým zeleným sametem. Z hebkého povlaku vystupují podivně vypadající rostliny s cibulovitými stonky a silnými, jakoby voskem pokrytými listy. Všude kolem sebe vidíš houby a houbičky rozličných tvarů a barev.

Když tam tak stojíš, cítíš se malý mezi stromy dosahujícími až do nebe. Uvědomuješ si klid lesa. Prales kolem tebe působí tajuplně a trošku ti nahání hrůzu, podobně jako jiná opuštěná místa. Postupně si začínáš uvědomovat zvuky kolem sebe – funění divokého prasete hledajícího potravu někde blízko v kořenech, skřehotání modrých a žlutých papoušků ara poletujících nad tvou hlavou, hádku smečky chápanů vysoko ve větvích fíkovníku. Z velké dálky sem zaznívá dunění a praskot – víš, že kdesi v dálce se ze sevření korun ostatních stromů uvolnil obrovský mrtvý strom a zřítíl se na zem.

Uvědomuješ si nepřetržitý pohyb hmyzu všude kolem sebe. Pozoruješ podivné tvory, z nichž většinu jsi nikdy předtím neviděl. Někteří jsou ti povědomí – brouci, pavouci, motýli, stonožky –, ale jejich velikost tě udivuje. Zdá se ti, že se zmenšuješ, podobně jako Alenka v říši divů. Zářivě modrý motýl na kapradině kousek od tebe rozevřel křídla, a ta jsou větší než tvé dlaně. Mnohonožka stoupající po točitém schodišti liány je delší než tvé chodidlo. Obrovitý hlemýžď, plazící se po kůře stromu nad tvou hlavou, vypadá, jako by se už už měl zhroutit pod tíhou své veliké ulity. Tvoji pozornost upoutala uzoučká, nikde nekončící dálnice mravenců. Tito tvorové – věčně v pohybu – okusují listy a stonky stromů a keřů a přenášejí kousky větší, než jsou sami.

Trošku jsi se osmělil, opatrně a rozvážně postupuješ pralesem vpřed. Vyhýbáš se visícím liánám a překračuješ kořeny, na kterých si můžeš snadno vymknout kotník. Šaty se ti začínají lepit na záda a stehna a v hlavě ti hučí z horkého a vlhkého vzduchu. Všude cítíš neurčitý zemitý, těžký pach... občas jej přehluší výrazná vůně nějaké neznámé květiny. Znenadání ti na hlavu padne obrovská kapka vody. Podíváš se vzhůru a zjišťuješ, že jsi se náhle ocitl uprostřed tropické bouře. Zelený spletenec korun stromů však nad tebou tvoří obrovský deštník, děravý jen na několika málo místech. Pozoruješ kapky, stékající po kmenech stromů, a uvědomuješ si, že les jako by ožil. Hmyz zvláštních tvarů, který vidíš poprvé v životě, opouští své úkryty v kořenech, kmenech a dutinách stromů.

Pralesem se rozvážně pohybují mravenečníci a svými dlouhými lepkavými jazyky slídí po potravě. Nad hlavou se úchvatná oblaka mūr, motýlů a ptáků chlubí svými pestrými barvami. Ještě výše křičí vřeštani a různobarevní papoušci s dlouhými ocašními pery.

Náhle se stala podivná věc. Cítíš, jako by tě něco zvedalo ze země. Vznášíš se směrem vzhůru, k zeleným korunám. Obratně se vyhýbáš spletenici lián a koutkem oka zahlédneš, jak se mezi porostem plíživě proplétá jaguár. Na malé mýtině po pravici vidíš pasoucí se laň s koloušky.

Stoupáš a kolem tebe přibývá světla. Nyní jsi mezi spodními větvemi stromů. Tady, vysoko nad zemí, je úplně jiný svět. Pozoruješ smělé akrobatické výkony veverek, pralesních myší a opic, houpajících se a přeskakujících ze stromu na strom. Hadi, ještěrky a žáby se kloužou po větvích. Z větve visí hlavou dolů zajímavý tříprstý lenochod, maskovaný povlakem zelených řas rostoucích v jeho kožichu.

Stále stoupáš a dostáváš se do husté vrstvy korun stromů. Silné a rozložitě větve končí záplavou růžových a fialových květů. Nejhouževnatější liány přisáté k životodárným stromům bojují o své místo na slunci s obřimi kapradinami a zářivě žlutými orchidejemi. Rajky a obrovské žlutooranžové zobany tukanů způsobují nepopsatelně intenzivní záblesky barev. Šimpanzi sedící a poskakující ve spleti větví spolu klábosí. Jedním okem však stále pozorují, zda nad korunami stromů nekrouží orel.

Oloveně šedé, těžké dešťové mraky odvál vítr, nyní je nad tebou blankytně modrá obloha a na temeni hlavy cítíš horký dech tropického slunce. Stoupáš výš a otevírá se ti pohled na nekonečný, bezbřehý oceán zeleně dole pod tebou. Občas zahlédneš záblesk řeky, proplétající se v meandrech mezi stromy. Úzký proužek dýmu stoupající tu a tam z mýtin označuje místa, kde žijí skupinky domorodých lidí, stěhujících se pralesem neustále z místa na místo. Hrozivý oblak temného kouře daleko na obzoru vypovídá o odvrácené straně příběhu tropického pralesa.

Najednou se opět začínáš vznášet. Opouštíš deštný tropický prales. Letíš směrem k obloze. Z ptačí perspektivy se díváš na prales, který zůstal hluboko pod tebou.... zmenšuje se a zmenšuje.... nyní pod sebou vidíš obrysy vesnic a měst....kopců a hor, lesů řek a jezer....Začínáš poznávat obrysy Evropy...Pod sebou vidíš obrys České Republiky...Nyní máš pocit, že klesáš. Rozeznáváš obrysy měst a vesnic.... Snášíš se dolů do Hradce Králové. Dotýkáš se chodidly podlahy ve školní budově.... Probouzíš se ve třídě..... Pomalu hýbej prsty na nohou, stáhni a povol svaly na lýtkách, stehnech, zhluboka se nadechni do břicha a vydechni, ještě jednou, pohni rameny, pažemi, prsty na ruce. Zahřej si dlaně třením rukou o sebe. Přilož si je na obličej a pomalu otevři oči.

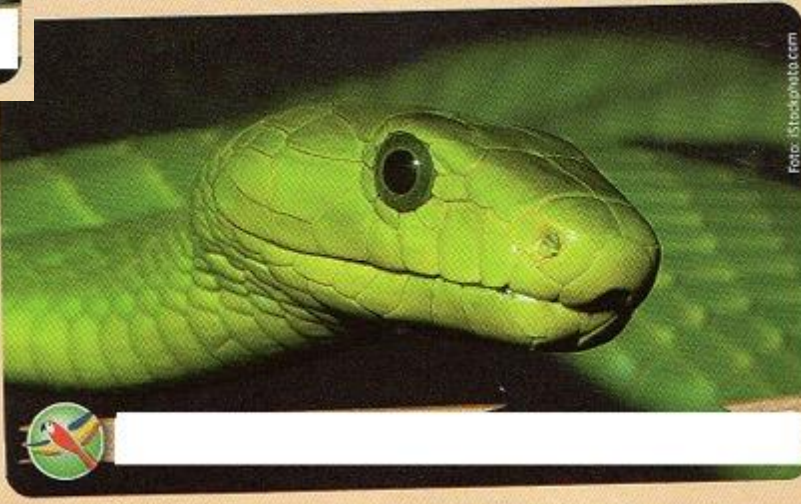
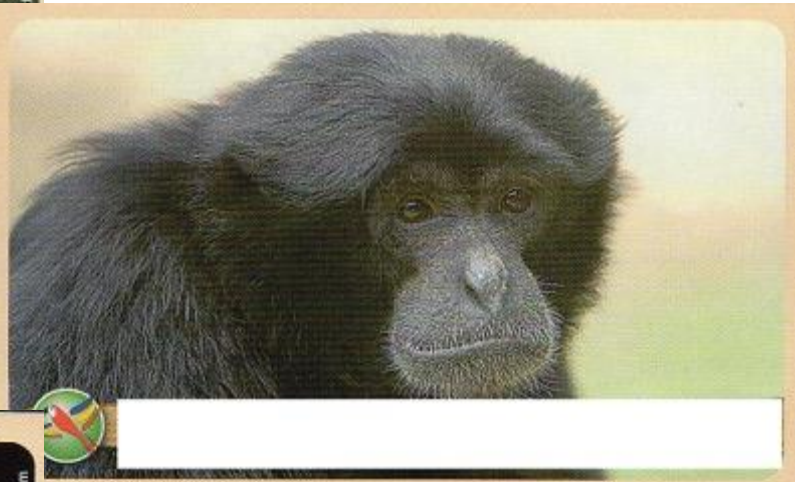
Zdroj: Pike, Selby (2000, s. 114 – 116)

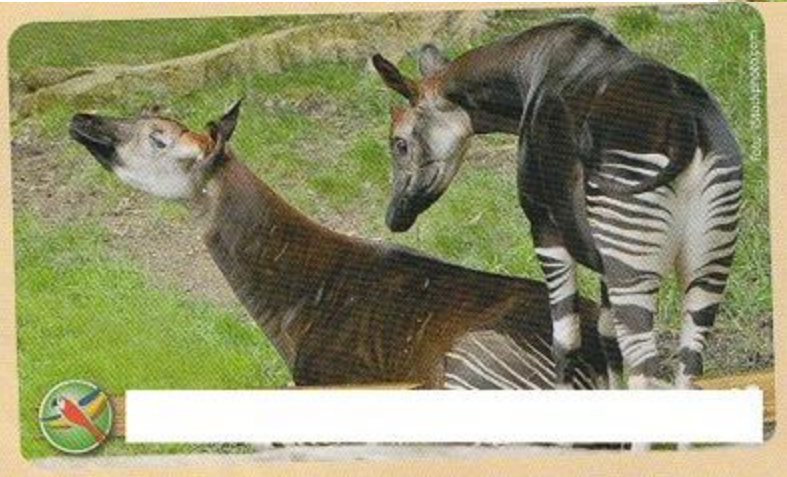
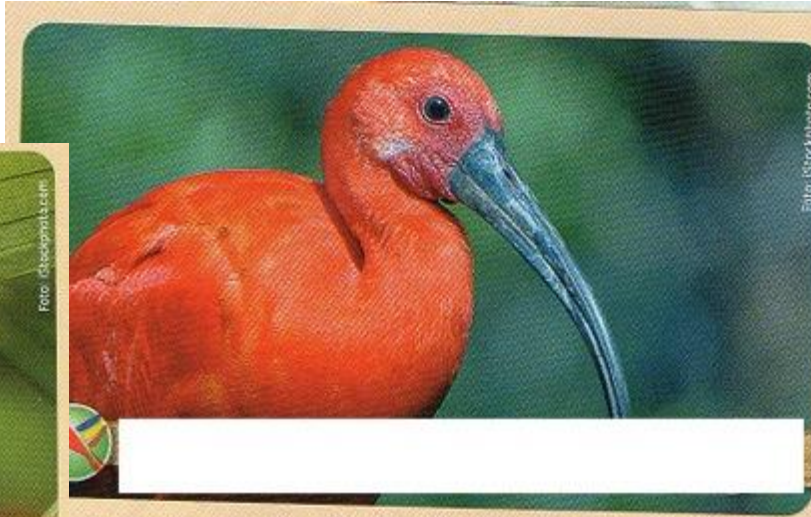
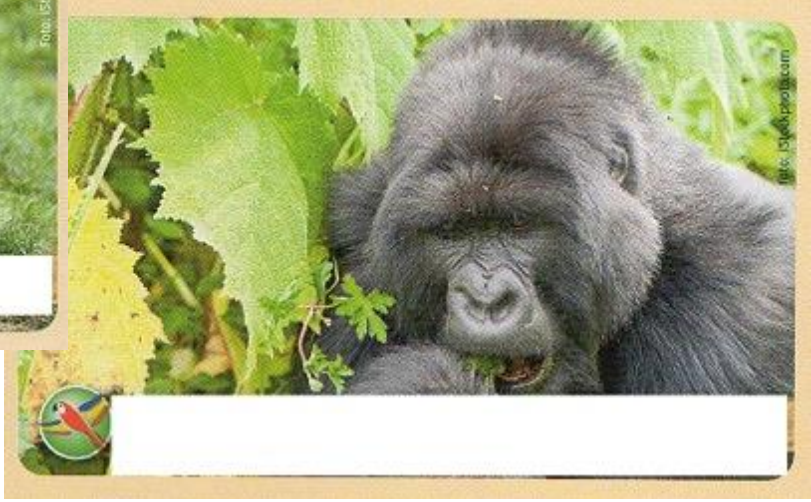
VÍTEJ VE SVĚTĚ ZVÍŘAT Z TROPICKÉHO DEŠTNÉHO PRALESA

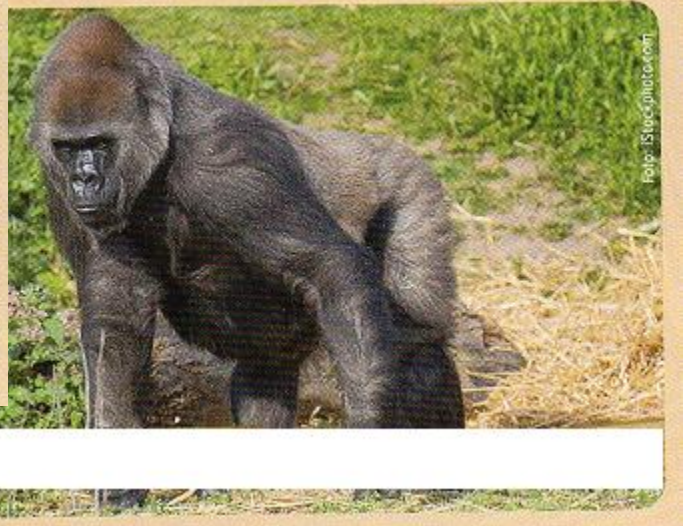
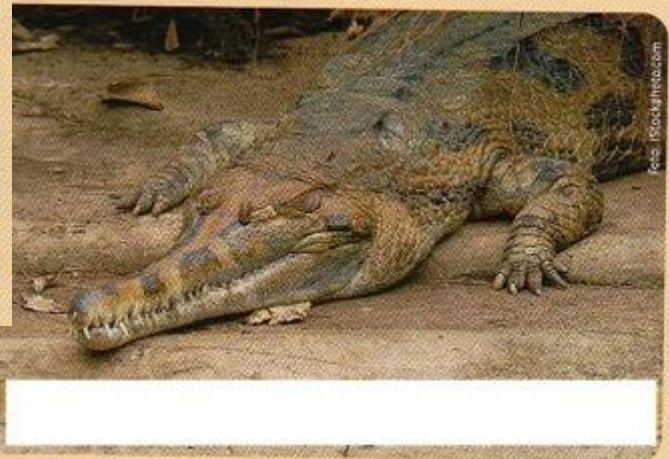
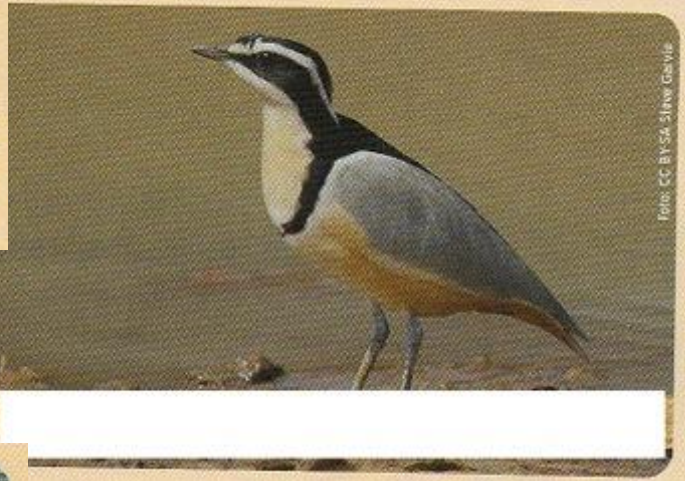
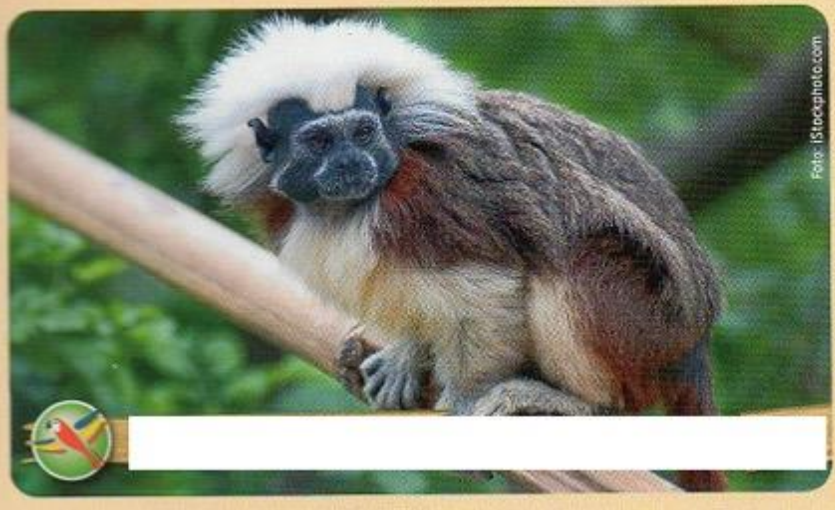

**Tvým úkolem je najít všechny názvy zvířat a
dopsat je do prázdných okének.**

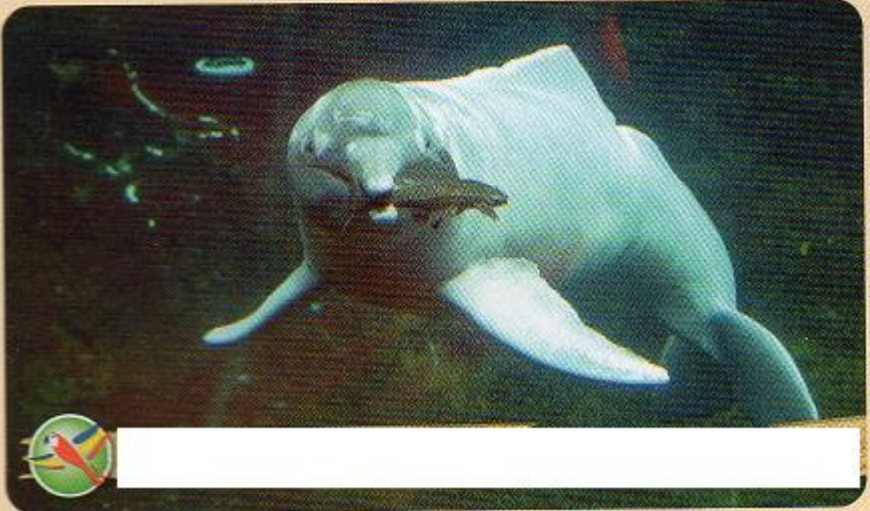
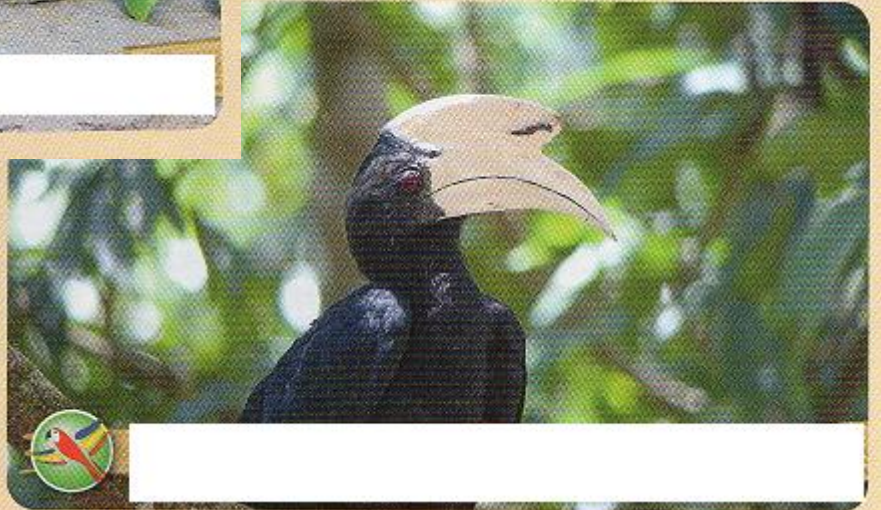
Podpis každého člena skupiny:

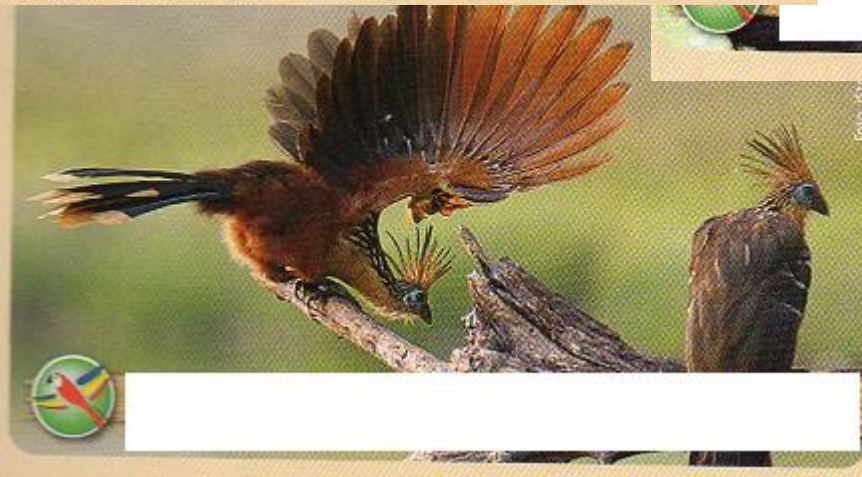

Za zvířaty kolem světa: Sběratelské album. Počernická 257, Radonice: Penny Market, 2012. ISBN neuvedeno.

Příloha 14 – Dobble zvířata

Zdroj: vlastní práce

Příloha 15 – Plody lesa

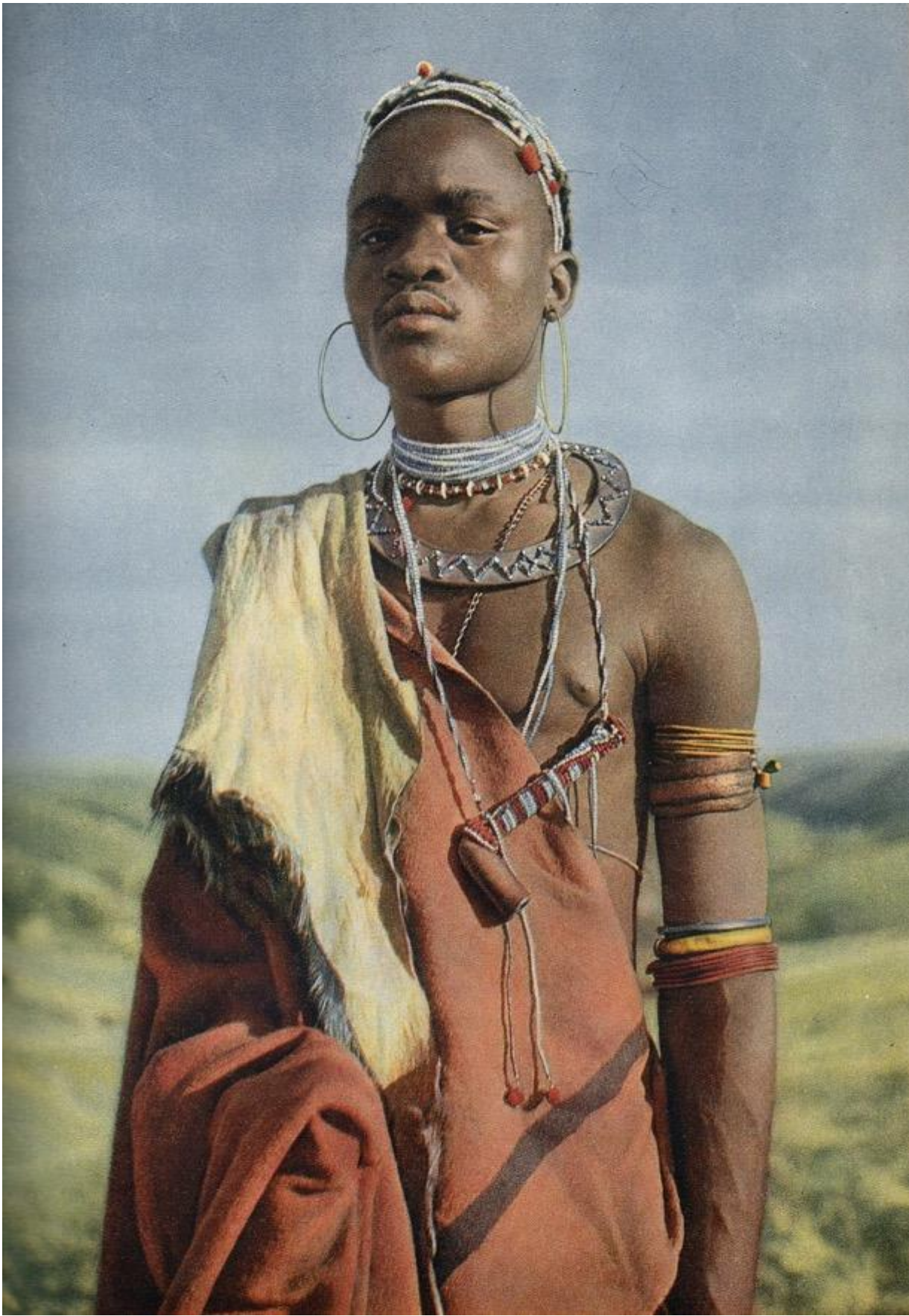
PLODY LESA – KARTY	
<p>Palivové dříví Třetina lidí na světě je závislá na dřevu jako palivu pro získávání tepla a pro vaření. V nejchudších zemích světa je většina vytěženého dřeva použita jako palivo.</p>	<p>Potrava Mnoho běžných potravin, jako je káva, banány, kakao a rýže, má svůj původ v tropickém pralesě. Ke šlechtění nových odolných odrůd je stále třeba genetická informace původních divokých druhů.</p>
<p>Dobytěk Rozsáhlé oblasti lesa jsou káceny, aby se na jejich místě mohl pást dobytek. Hovězí maso z tohoto dobytka se pak většinou používá v bohatých státech na hamburgry.</p>	<p>Kožešiny Kožešiny z pralesních kočkovitých šelem, jako jsou jaguár nebo ocelot, jsou používány k výrobě drahých kožichů. Na jeden kožich je třeba deset kůží z ocelota.</p>
<p>Léky Výtažky mnoha lesních rostlin jsou základem mnoha moderních léků. Chinin (z kůry stromu chininovníku) je široce používaný lék proti malárii, výtažky jiných tropických rostlin jsou s úspěchem používány k léčbě určitých typů rakoviny.</p>	<p>Vzácná dřeva Některé vzácné druhy dřeva, jako je mahagon, cedrové či týkové dřevo, jsou používány k výrobě vysoce kvalitního nábytku, okenních rámců, lodí a hudebních nástrojů.</p>
<p>Papír Svět spotřebovává ohromné množství dřeva k výrobě papíru. Odhaduje se, že ročně padnou kvůli výrobě papíru čtyři miliardy stromů. K jednomu velkému vydání novin New York Times je zapotřebí dřeva z přibližně 400 hektarů lesa.</p>	<p>Těžba nerostných surovin Mnoho důležitých nerostů, jako je zlato, železná, hliníková a cínová ruda, se těží v oblastech tropických pralesů. Povrchová těžba tu způsobuje intenzivní ničení lesů i půdy.</p>
<p>Lékařský výzkum Farmaceutické společnosti zkoumají tisíce tropických rostlin používaných v tradiční medicíně domorodých kmenů. Některé z nich mohou obsahovat léky na nemoci, jako je například rakovina.</p>	<p>Elektrická energie V povodí Amazonky je plánována výstavba více než třiceti obrovských vodních elektráren, která způsobí, že budou muset být zaplaveny rozsáhlé oblasti pralesa. Většinu energie pak spotřebuje lokální průmysl.</p>
<p>Domácí mazlíčci Ptáci z tropických pralesů, jako jsou například papouškové ara, jsou prodáváni a chováni v bohatých zemích v zajetí. Rovněž leguáni jsou oblíbenými domácími zvířaty.</p>	<p>Doprava Těžba dřeva a nerostných surovin a další způsoby využití lesa vyžadují stavbu silnic a železničních tratí skrze tisíce kilometrů tropického lesa.</p>

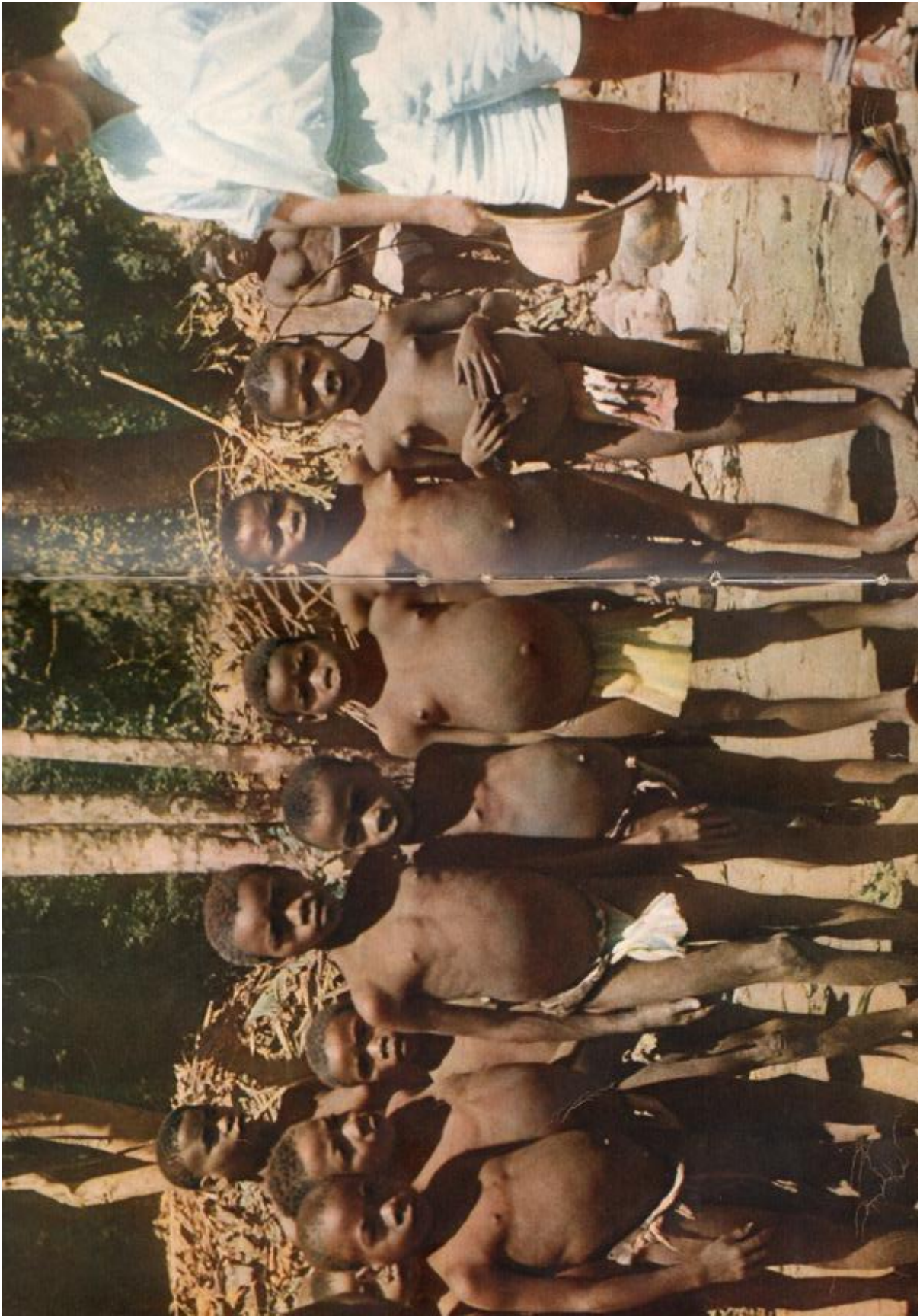
Zdroj: Pike, Selby (2000, s. 121)

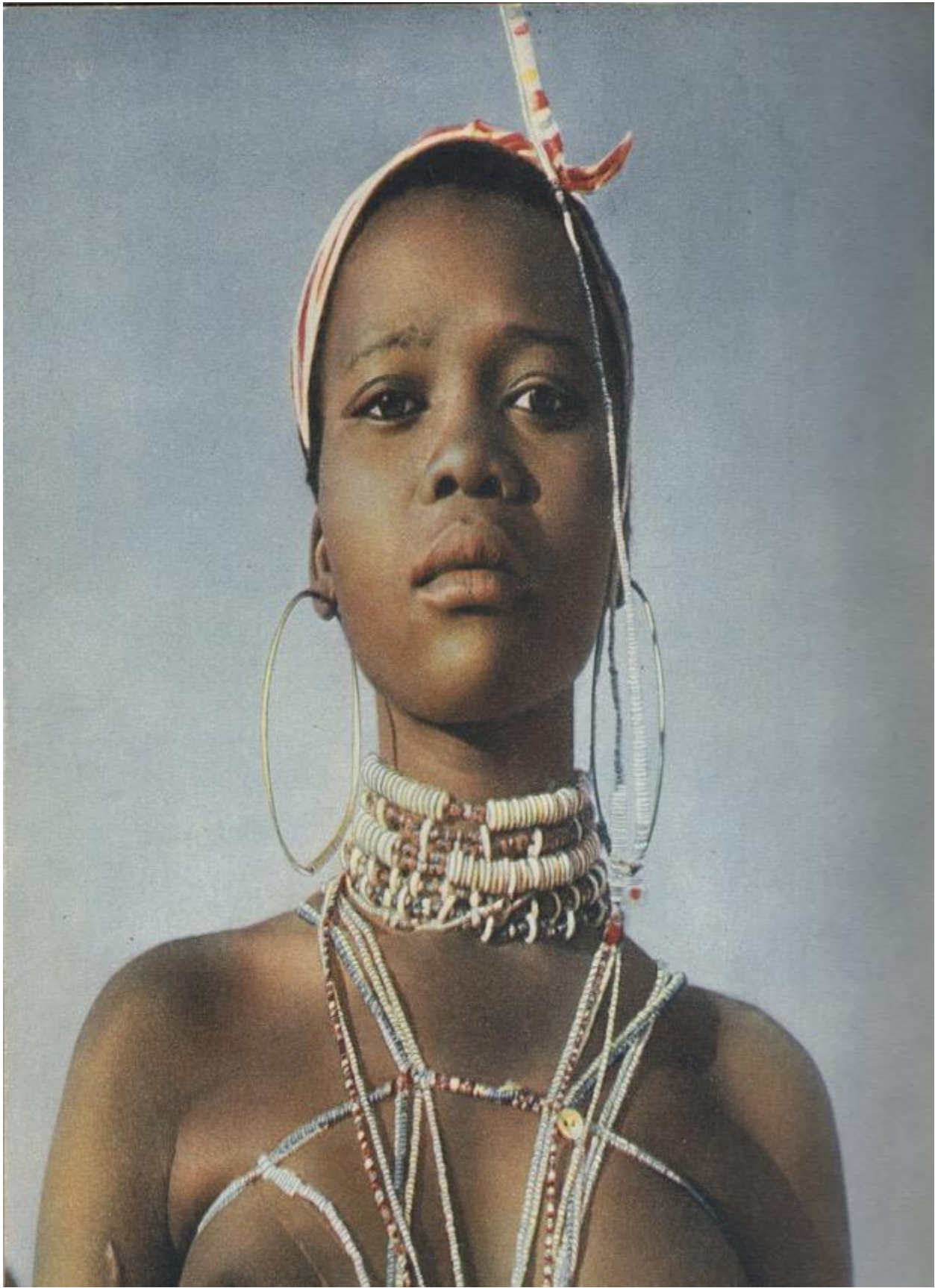
Příloha 16 – Fotografie Afrika

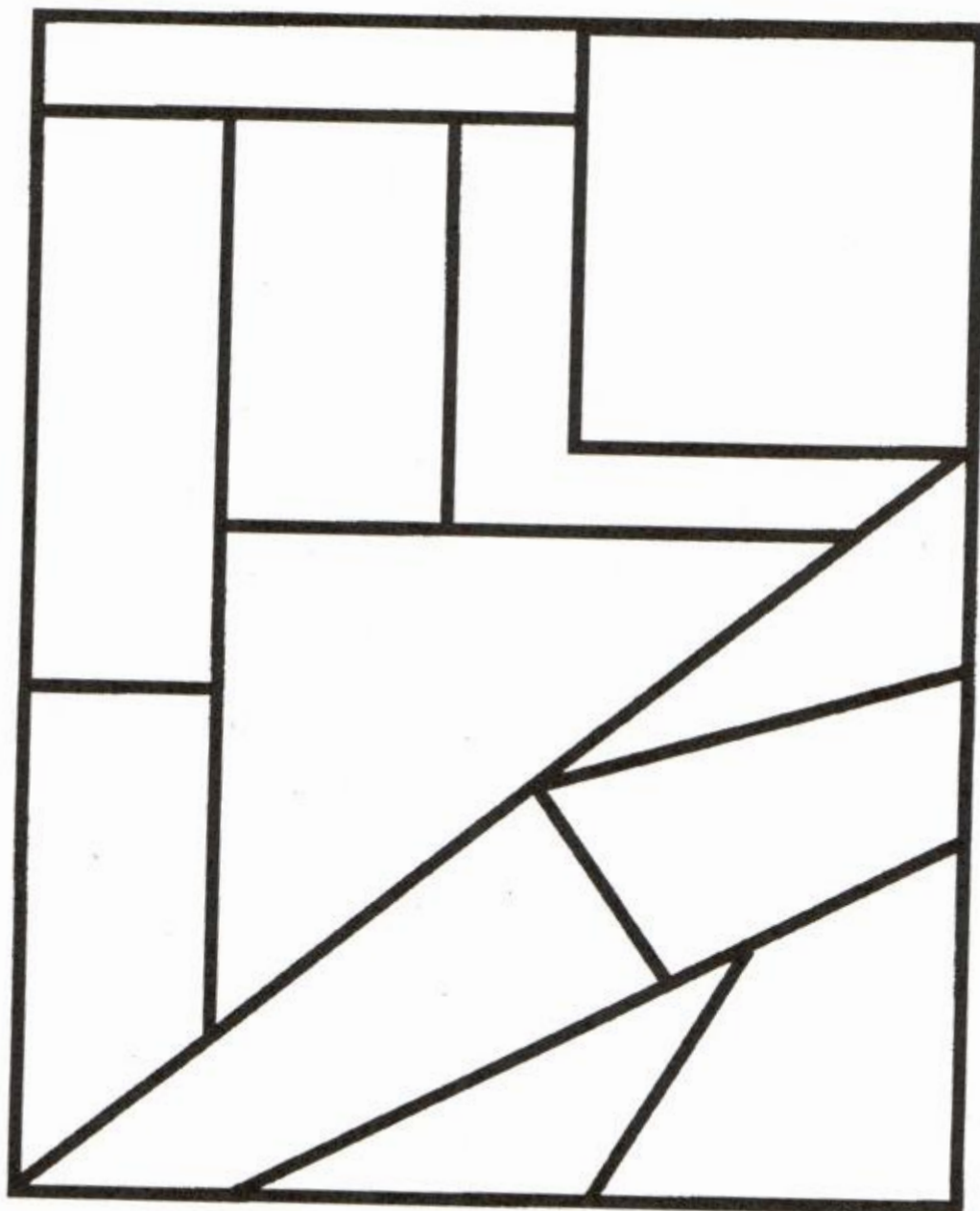

Zdroje:

Afrika voda - National Geographic. National Geographic [online]. Dostupné z:
<https://www.national-geographic.cz/galerie/afrika-voda-g-1310.html?photo=1&mm=5657912>

Scan Hanzelka, Zikmund (1957, s. 296 – 297, 302, 303)

Příloha 17 – Kooperativní skládačka – návod

Zdroj: Pike, Selby (2000, s. 24)

Příloha 18 – Lovci korálků

Postup: Karty vytiskneme na barevné papíry, vystříháme a rozložíme před tabuli. Žáci chodí lovit příklady.

1) 100 bodů

Na olympiádě se sportovci řadili do řad po šesti. Kolik řad vytvořilo devadesátičlenné družstvo ČR?

90 členů řady po 6
kolik řad 90 členů družstva?
 $90 : 6 = 15$

2) 100 bodů

Z Prahy do Liberce je to 109 km. Řidič autobusu jel tuto cestu čtyřikrát. Kolik kilometrů ujel?

Praha → Liberec 109 km
řidič jel 4x
kolik km ujel?
 $109 \cdot 4 = 436$

3) 100 bodů

Pětičlenná rodina vyjela na výlet. Každý zaplatil za jízdenku 32,- a za vstupné na hrad 45,-. Kolik korun zaplatila rodina celkem?

5 členů
jízda 32,-
vstupné 45,-
 $(5 \cdot 32) + (5 \cdot 45) =$
 $160 + 225 = 385$

4) 100 bodů

Na výlet na safari odjelo osm autobusů. Sedm autobusů bylo plně obsazeno, každý 45 osobami. V posledním autobusu cestovalo 32 osob. Kolik osob se zúčastnilo výletu?

8 aut. → 7 plně obs. 45 osob.
1 aut. 32 osob.
 $(7 \cdot 45) + 32 =$
347

5) 100 bodů

Za půlroční nájem zaplatil pan Novák 54 000,-. Kolik korun platí za jeden měsíc?

54 000
1 měsíc
 $54000 : 6 = 9000,-$

6) 100 bodů

Jeden stavební panel váží 400 kg. Jakou hmotnost má 500 takových panelů (kolik kg váží)?

1 panel 400 kg
500 panelů?
 $400 \cdot 500 = 200000 \text{ kg}$

1) 40 b. <u>15 000</u> 500 · 30 =	2) 40 b. <u>240 000</u> 600 · 400 =	3) 40 b. <u>56 000</u> 70 · 800 =	4) 40 b. <u>240 000</u> 900 · 300 =	5) 40 b. <u>490 000</u> 7000 · 70 =	6) 40 b. <u>42 000</u> 60 · 700 =
7) 40 b. <u>10 000</u> 400 · 50 =	8) 40 b. <u>540 000</u> 600 · 900 =	9) 40 b. <u>180 000</u> 400 · 300 =	10) 40 b. <u>1 000</u> 100 · 100 =	11) 40 b. <u>46 000</u> 10 · 800 =	12) 40 b. <u>7 200</u> 90 · 80 =
13) 40 b. <u>700</u> 5600 · 8 =	14) 40 b. <u>90</u> 4500 · 50 =	15) 40 b. <u>800</u> 7200 · 9 =	16) 40 b. <u>80</u> 6400 · 80 =	17) 40 b. <u>80</u> 1200 · 40 =	18) 40 b. <u>600</u> 1800 · 9 =
19) 40 b. <u>90</u> 2700 · 30 =	20) 40 b. <u>800</u> 3200 · 4 =	21) 40 b. <u>500</u> 5000 · 10 =	22) 40 b. <u>100</u> 1000 · 10 =	23) 40 b. <u>40</u> 2800 · 70 =	24) 40 b. <u>500 (1000)</u> 4200 · 8 =

1) 20 b. $\begin{array}{r} 232 \\ \cdot 4 \\ \hline 928 \end{array}$	5) 20 b. $\begin{array}{r} 157 \\ \cdot 5 \\ \hline 785 \end{array}$	9) 20 b. $\begin{array}{r} 122 \\ \cdot 6 \\ \hline 732 \end{array}$	13) 20 b. $\begin{array}{r} 168 \\ \cdot 2 \\ \hline 336 \end{array}$	17) 20 b. $\begin{array}{r} 377 \\ \cdot 2 \\ \hline 754 \end{array}$	21) 20 b. $\begin{array}{r} 173 \\ \cdot 8 \\ \hline 904 \end{array}$
2) 20 b. $\begin{array}{r} 432 \\ \cdot 2 \\ \hline 864 \end{array}$	6) 20 b. $\begin{array}{r} 237 \\ \cdot 4 \\ \hline 948 \end{array}$	10) 20 b. $\begin{array}{r} 430 \\ \cdot 2 \\ \hline 860 \end{array}$	14) 20 b. $\begin{array}{r} 105 \\ \cdot 7 \\ \hline 735 \end{array}$	18) 20 b. $\begin{array}{r} 160 \\ \cdot 5 \\ \hline 800 \end{array}$	22) 20 b. $\begin{array}{r} 308 \\ \cdot 3 \\ \hline 924 \end{array}$
3) 20 b. $\begin{array}{r} 409 \\ \cdot 2 \\ \hline 818 \end{array}$	7) 20 b. $\begin{array}{r} 205 \\ \cdot 3 \\ \hline 615 \end{array}$	11) 20 b. $\begin{array}{r} 104 \\ \cdot 8 \\ \hline 832 \end{array}$	15) 20 b. $\begin{array}{r} 209 \\ \cdot 3 \\ \hline 627 \end{array}$	19) 20 b. $\begin{array}{r} 463 \\ \cdot 2 \\ \hline 926 \end{array}$	23) 20 b. $\begin{array}{r} 379 \\ \cdot 3 \\ \hline 957 \end{array}$
4) 20 b. $\begin{array}{r} 223 \\ \cdot 4 \\ \hline 892 \end{array}$	8) 20 b. $\begin{array}{r} 307 \\ \cdot 3 \\ \hline 921 \end{array}$	12) 20 b. $\begin{array}{r} 457 \\ \cdot 2 \\ \hline 902 \end{array}$	16) 20 b. $\begin{array}{r} 389 \\ \cdot 2 \\ \hline 778 \end{array}$	20) 20 b. $\begin{array}{r} 237 \\ \cdot 3 \\ \hline 711 \end{array}$	24) 20 b. $\begin{array}{r} 196 \\ \cdot 5 \\ \hline 980 \end{array}$

ORANGE

1) 50 b.
 $40 \cdot 2 + 15 =$
 $\overset{20}{35}$

2) 50 b.
 $45 \cdot 3 + 20 =$
 $\overset{15}{35}$

3) 50 b.
 $44 \cdot 2 + 30 =$
 $\overset{22}{52}$

4) 50 b.
 $60 \cdot 5 + 50 =$
 $\overset{12}{62}$

5) 50 b.
 $80 \cdot 2 - 8 =$
 $\overset{40}{32}$

6) 50 b.
 $72 \cdot 4 - 9 =$
 $\overset{18}{9}$

7) 50 b.
 $93 \cdot 3 - 7 =$
 $\overset{31}{24}$

8) 50 b.
 $75 \cdot 5 - 8 =$
 $\overset{15}{7}$

9) 50 b.
 $78 \cdot 6 + 21 =$
 $\overset{13}{34}$

10) 50 b.
 $88 \cdot 4 + 54 =$
 $\overset{22}{76}$

11) 50 b.
 $68 \cdot 2 + 42 =$
 $\overset{34}{76}$

12) 50 b.
 $95 \cdot 5 + 33 =$
 $\overset{1519}{48 \quad 52}$

13) 50 b.
 $(30+7) \cdot 2 =$
 $\overset{37}{84} \quad 74$

14) 50 b.
 $(40+3) \cdot 4 =$
 $\overset{43}{172}$

15) 50 b.
 $(50+4) \cdot 3 =$
 $\overset{54}{162}$

16) 50 b.
 $(20+8) \cdot 6 =$
 $\overset{28}{168}$

17) 50 b.
 $(60+2) \cdot 2 =$
 $\overset{62}{124}$

18) 50 b.
 $(20+9) \cdot 5 =$
 $\overset{29}{145}$

19) 50 b.
 $(40+7) \cdot 3 =$
 $\overset{47}{141}$

20) 50 b.
 $(70+2) \cdot 2 =$
 $\overset{72}{144}$

21) 50 b.
 $(80+3) \cdot 2 =$
 $\overset{83}{166}$

22) 50 b.
 $(30+6) \cdot 4 =$
 $\overset{36}{144}$

23) 50 b.
 $(50+5) \cdot 2 =$
 $\overset{55}{110}$

24) 50 b.
 $(70+9) \cdot 2 =$
 $\overset{74}{148}$

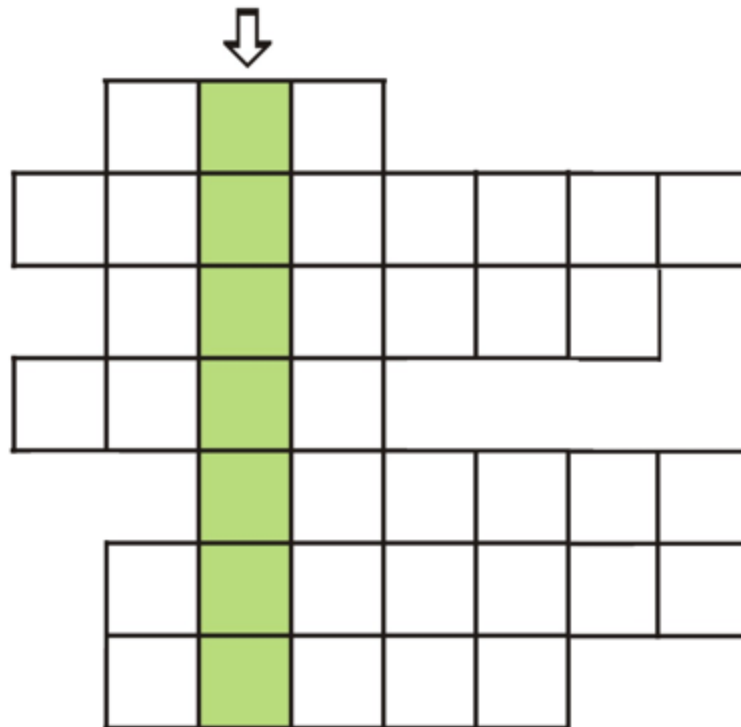
ZELENA -

1) 10b. $\begin{array}{r} 357 \\ -223 \\ \hline 580 \end{array}$	2) 10b. $\begin{array}{r} 417 \\ -199 \\ \hline 218 \end{array}$	3) 10b. $\begin{array}{r} 488 \\ -337 \\ \hline 825 \end{array}$	4) 10b. $\begin{array}{r} 781 \\ -384 \\ \hline 397 \end{array}$	5) 10b. $\begin{array}{r} 564 \\ -225 \\ \hline 339 \end{array}$	6) 10b. $\begin{array}{r} 783 \\ -129 \\ \hline 912 \end{array}$	7) 10b. $\begin{array}{r} 639 \\ -269 \\ \hline 370 \end{array}$	8) 10b. $\begin{array}{r} 207 \\ 698 \\ \hline 905 \end{array}$	9) 10b. $\begin{array}{r} 574 \\ 285 \\ \hline 859 \end{array}$	10) 10b. $\begin{array}{r} 758 \\ -365 \\ \hline 393 \end{array}$	11) 10b. $\begin{array}{r} 570 \\ 274 \\ \hline 844 \end{array}$	12) 10b. $\begin{array}{r} 930 \\ -732 \\ \hline 198 \end{array}$	13) 10b. $\begin{array}{r} 320 \\ -175 \\ \hline 145 \end{array}$	14) 10b. $\begin{array}{r} 342 \\ 579 \\ \hline 921 \end{array}$	15) 10b. $\begin{array}{r} 607 \\ -357 \\ \hline 250 \end{array}$	16) 10b. $\begin{array}{r} 479 \\ -196 \\ \hline 283 \end{array}$	17) 10b. $\begin{array}{r} 204 \\ 379 \\ \hline 583 \end{array}$	18) 10b. $\begin{array}{r} 916 \\ -568 \\ \hline 358 \end{array}$	19) 10b. $\begin{array}{r} 506 \\ 295 \\ \hline 801 \end{array}$	20) 10b. $\begin{array}{r} 830 \\ -527 \\ \hline 303 \end{array}$	21) 10b. $\begin{array}{r} 674 \\ -279 \\ \hline 395 \end{array}$	22) 10b. $\begin{array}{r} 257 \\ 643 \\ \hline 900 \end{array}$	23) 10b. $\begin{array}{r} 398 \\ 473 \\ \hline 871 \end{array}$	24) 10b. $\begin{array}{r} 605 \\ 304 \\ \hline 909 \end{array}$
---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	---	--	--	---	--	--	---	--	---	--	--	---	---	---

1) 30b. $194 : 6 =$ <u>19</u>	2) 30b. $112 : 7 =$ <u>16</u>	3) 30b. $117 : 9 =$ <u>13</u>	4) 30b. $114 : 8 =$ <u>18</u>	5) 30b. $177 : 9 =$ <u>19</u>	6) 30b. $108 : 6 =$ <u>18</u>
7) 30b. $128 : 8 =$ <u>16</u>	8) 30b. $126 : 9 =$ <u>14</u>	9) 30b. $105 : 7 =$ <u>15</u>	10) 30b. $136 : 8 =$ <u>17</u>	11) 30b. $196 : 2 =$ <u>98</u>	12) 30b. $165 : 5 =$ <u>33</u>
13) 30b. $128 : 4 =$ <u>32</u>	14) 30b. $195 : 5 =$ <u>39</u>	15) 30b. $196 : 4 =$ <u>49</u>	16) 30b. $155 : 5 =$ <u>31</u>	17) 30b. $159 : 9 =$ <u>17</u>	18) 30b. $136 : 2 =$ <u>68</u>
19) 30b. $189 : 3 =$ <u>63</u>	20) 30b. $186 : 2 =$ <u>93</u>	21) 30b. $136 : 4 =$ <u>34</u>	22) 30b. $158 : 2 =$ <u>79</u>	23) 30b. $132 : 3 =$ <u>44</u>	24) 30b. $176 : 4 =$ <u>44</u>

Zdroj: vlastní práce

Příloha 19 – Křížovka

1) LEV
2) ANTILOPA
3) ŽIRAFÁ
4) SLON
5) PŠTROS
6) ŠIMPANZ
7) ZEBRA

Zdroj: vlastní práce, Zvířata předvádíme pantomimou

<p>OFICIÁLNÍ NÁZEV</p>	<p>Etiopská federativní demokratická republika</p>
<p>HLAVNÍ MĚSTO</p>	<p>Addis Abeba</p>
<p>VLAJKA</p>	 The flag of Ethiopia is a horizontal tricolor of green, yellow, and red. In the center is a blue circular emblem containing a yellow six-pointed star with rays extending to the corners of the circle.

ROZLOHA	1 127 127 km²
POČET OBYVATE L	105 350 020
ÚŘEDNÍ JAZYK	amharština

MĚNA	etiopský birr
SOUSEDNÍ ZEMĚ	Súdán, Jižní Súdán, Eritrea, Džibutsko, Somálsko a Keňa
NEJVYŠŠÍ BOD	Ras Dašen (4620 m n. m.)

<p>ZNAK</p>	
<p>HYMNA</p>	<p>Wodefít Gesgeši, Widd Innat Itjopp'ja</p>
<p>PREZIDEN TKA</p>	<p>Sahle-Work Zewde</p>

POLOHA

**ETIOPIE
JE**

**JEDNOU
Z NEJCHUD
ŠÍCH ZEMÍ
SVĚTA**

Zdroj: inspirace Machatý (2014, s. 4)

CO JE TO ROZVOJOVÁ ZEMĚ?

<p>1. Rozvojová země je stát s relativně nízkou životní úrovní obyvatelstva a nerozvinutým průmyslem. Charakteristické je pro tyto země, že velké množství obyvatel pracuje v zemědělství, které tvoří hlavní část příjmu země. Někdy se rozvojovým zemím též zjednodušeně říká země globálního jihu nebo země třetího světa.</p>
<p>2. Rozvojové země jsou opožděné ve svém průmyslovém a sociálním vývoji za státy vyspělými, jako jsou nejbohatší státy světa (USA, Japonsko, Německo), ale i ostatními zeměmi považovanými za středně vyspělé, jako je Česká republika. Zjednodušeně se jedná o země velmi chudé s malým přílivem peněz pro zajištění základních potřeb pro obyvatele.</p>
<p>3. Pro rozvojové země je typická nízká úroveň vzdělání, vysoká negramotnost (lidé neumí psát ani číst) a nízký věk dožití. Například oproti Evropě, kde se lidé dožívají až 80 let, v rozvojových zemích je průměrný věk dožití okolo 40 let. Navíc je zde často vysoká úmrtnost dětí do pěti let kvůli špatné zdravotní péči a hygieně. V mnoha rozvojových zemích po celém světě se potýkají jejich obyvatelé s chorobami, které jsou v Evropě či Severní Americe dávno minulostí. Nejsou prostředky na očkovací léky či příslušnou lékařskou péči.</p>
<p>4. Jak je vidět, problémy, s nimiž se rozvojové země potýkají, bývají velmi podobné. Nicméně je důležité si uvědomit, že je nemůžeme „házet do jednoho pytle“. Existují mezi nimi rozdíly po celém světě. Nejhůře na tom jsou většinou státy Afriky, tzv. subsaharské Afriky. Státy Latinské Ameriky nebo jihovýchodní Asie jsou oproti africkým na tom lépe, přesto životní úroveň jejich obyvatel nemůžeme porovnávat s Evropou či Spojenými státy.</p>
<p>5. Nesnáze a problémy, které řeší rozvojové země, se netýkají jen jich. Většinou se jedná o problémy globální (což znamená celosvětové), ovlivňující přímo i nepřímo život všech lidí na zemi. Pro chudé země je charakteristické, že zde nefunguje prakticky žádná ochrana životního prostředí a příroda je ničena, což mimo jiné přispívá také ke globálnímu oteplování.</p>
<p>6. Globálními (celosvětovými) problémy však není jen ničení životního prostředí, ale také chudoba, terorismus, nedostatek pitné vody ve světě nebo například problémy spojené s přistěhovalectvím a uprchlíky. Mohli bychom jmenovat řadu dalších. Tyto problémy pocítují nejvíce země rozvojové, ale často mají i významný dopad na země vyspělé.</p>

Příloha 22 – Hra Cestujeme Etiopii

1) ADDIS ABEBA

Addis Abeba je relativně nové město. Vzniklo teprve koncem 19. století a jeho zakladatelem byl císař Menelik II., považovaný za "otce moderní Etiopie". Právě za jeho vlády přijel do země první vlak, byl zaveden telefon, vznikla pošta, osobně dokonce řídil první automobil.

Dnes má Addis Abeba téměř 5 milionů obyvatel a patří mezi tři nejhůš položená hlavní města na světě - leží v nadmořské výšce 2300 metrů nad mořem.

Hora Entoto

Hora Entoto se nachází na severu Addis Abeby a leží podstatně výš než zbytek města (ve výšce 3000 metrů n.m.). Právě tady ale začínají jeho dějiny. Císař Menelik II. totiž původně založil v roce 1892 novou metropoli Entoto. Byl to ovšem spíš vojenský tábor, což se nelíbilo císařovně, která si vybuodovala své sídlo dole pod horou. A protože to byla ženská, tak nakonec přesvědčila svého manžela k tomu, aby přenesl dolů celé hlavní město. To se stalo v roce 1897 a nové město dostalo jméno Addis Abeba, což znamená "nová květina".

Trh a moderní čtvrti

Merkato zabírá v Addis Abebě plochu 60 km² (!) a je to největší tržnice v celé Africe. Koupit se zde dá opravdu všechno - třeba taky jenom jedna ponožka nebo jedna bota. Nedoporučuje se ale chodit mimo hlavní cesty, protože stánky slouží zároveň jako slumy, odkud se v lepším případě můžete vrátit jen bez peněženky.

2) HARAR

Harar je historické město v Etiopii. Rozprostírá se v Chercherských horách v nadmořské výšce 1885 m a je odklopené pouští a savanami.

Mezi atrakce patří krmení hyen: je to stará hararská tradice, která se v rodině dědí z otce na syna.

Po mnoho staletí byl Harar nejzazším místem, kam až v této části Afriky dosáhl islám, který na kontinent pronikal z Arabského poloostrova. Staré město se rozkládá na pouhém 1 km². Na této ploše stojí 87 mešit, což je jejich prokazatelně největší koncentrace na světě.

Harar byl po staletí muslimským městským státem a za zdi tohoto nezávislého státu nesměl vstoupit žádný křesťan. Porušení zákazu se trestalo smrtí. Prvním křesťanem, který do města vstoupil a přežil, byl slavný britský cestovatel Richard Burton v roce 1854.

Dnes už může do města kdokoli, prohlédnout si čilý ruch v jeho nespočetných uličkách a zákoutích. Ovšem ne všichni obyvatelé města jsou tak čilí a rozhodně ne všichni zůstávají ve dne vzhůru. Jedním z těch, kteří denní světlo nevidí rádi, je i hararský zázračný léčitel Saek Haji Busra. Podle svých výroků dokáže vyléčit i z takových nemocí, jakými jsou třeba cukrovka, astma, epilepsie nebo rakovina.

LÉČITEL

KRMENÍ HYEN

3) HAILE GEBRSELASSIE

Narodil se 18. dubna 1973

Je to etiopský sportovec - běžec, atlet závodící na středních a dlouhých tratích jak na dráze, tak na silnici, ale i v přespolním běhu.

Je vítězem na tratích počínaje od 1500 metrů až po maratonský běh, tedy 1500 m, 2000 m, 3000 m, dvě míle, 5000 m, 10000 m, deset mil, 20 000 m, půlmaraton, 25 000 metrů a maraton. Během své sportovní kariéry překonal celkem 27 světových rekordů včetně rekordu v maratonském běhu z roku 2007 a 2008.

Jedná se o dvojnásobného olympijského vítěze na trati 10 000 metrů, čtyřnásobného mistra světa ve stejné disciplíně a trojnásobného halového mistra světa v běhu na 3000 metrů. V roce 1994 získal i bronzovou medaili na mistrovství světa v přespolním běhu na 5000 metrů. Patří k nejvšestrannějším vytrvalcům v historii atletiky. V roce 1998 vítěz ankety Atlet světa.

4) PIVOVAR

Pivovar se nachází v severoetiopském městě Maychew Town, přibližně 650 km od hlavního města Addis Abeba. Vytvořil přibližně 150 až 200 nových pracovních míst, a to jak v samotném provozu, tak v navázaných službách. Z českých odborníků zůstal na místě Ladislav Pařízek, který pracuje jako hlavní sládek. Dodaná technologie patří mezi nejmodernější úsporná řešení v oboru pivovarnictví.

Stavbu pivovaru v Etiopii provedla Strojírna ZVU POTEZ z Hradce Králové. Do moderního podniku společnosti Raya Breweries dodala kompletní technologie včetně stavebních prací a náhradních dílů v ceně 27,6 milionu euro, tedy přes 764 milionů korun.

5) VODOPÁDY NA MODRÉM NILU

Vodopády na Modrém Nilu se nacházejí u vesnice Tis Isat, cca 32 kilometrů od města Bahar Dar. Bahar Dar se nachází cca 300 kilometrů severně od hlavního města Addis Abeba.

Místní mají pro nádherné vodopády na Modrém Nilu výstižnější jména než my - nazývají je Tis Isat (kouřící oheň) nebo Tis Abay (kouřící Nil). A mají k tomu důvod. Tyto vodopády patří mezi nejkrásnější a největší v Africe. Na konci deštné sezóny, kdy jsou plné vody, jsou se svojí šířkou 400 metrů a hloubkou 45 metrů naprosto úžasné. Oficiálně se označují jako druhé největší vodopády v Africe. Hukot vody slyšíte ještě dřív, než cokoli z vodopádu uvidíte. Masa je tak ohromná, že vodopády v nejbližším svém okolí vytvořily vlastní mikroklimat s minipralesem, kde je bohatý výskyt ptáků. Civilizace se však nedá zastavit ani v Etiopii a tak na okraji vodopádů vznikla vodní elektrárna, která využívá rozdílů vodních hladin před a po vodopádu. Tím pádem ubrala část vody, která do vodopádu teče a tak kromě přírody i ona reguluje jeho mohutnost. Podle informací místních Etiopanů je dobré vodopád navštěvovat v neděli, kdy elektrárna jede na nejmenší výkon a vodopád je tím pádem nejbouřlivější.

6) ZAJÍMAVOSTI

- a) V některých částech Etiopie považují lidé za krásné zdobit si spodní ret velkým diskem.
- b) Etiopie je pátým největším producentem kávy a špičkový africký výrobce. Výroba a pití kávy je v Etiopii považována za rituál.
- c) Káva byla poprvé objevena etiopským pastýřem koz jménem Kladi, v regionu Kaffa, od kterého později vzniklo slovo "coffee". Slovo odvodil od "tančící" kozy, která jedla bobule z kávovníku.
- d) Etiopie je 5. nejchudší zemí na světě. Téměř 2/3 etiopské populace žije za méně než 1 USD denně. (23 Kč)
- e) Etiopané slaví Nový rok 11. září.
- f) Etiopský kalendář má 13 měsíců a je o 7 nebo 8 let pozadu za západním kalendářem. Podle etiopského kalendáře je rok 2010. Třináctý měsíc má v přestupném roce jen pět nebo šest dní.
- g) Etiopané mají jednu z nejnižších délek života na světě. Aktuální údaje odhadují, že ženy se dožívají průměrně 50 let a muži 48 let.
- h) Etiopie byla založena roku 980 před naším letopočtem a je jedním z nejstarších národů na světě.

1) HLAVNÍ MĚSTO ADDIS ABEBA
2) HARAR
3) HAILE GEBRSELASSIE
4) PIVOVAR
5) VODOPÁDY NA MODRÉM NILU
6) ZAJÍMAVOSTI

Zdroj: vlastní práce

http://www.asmat.cz/scripts/fotografie_detail.php?Fotka=1124

Metropole Addis Abeba - Země světa - cestování, poznávání, dobrodružství.

HedvabnaStezka.cz - cestování, poznávání, dobrodružství [online]. Copyright © 2006 [cit. 21.03.2019]. Dostupné z:

<https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/afrika/etiopie/3968-metropole-addis-abeba/>

Etiopie | Bedekr.cz - Váš cestovatelský průvodce. Bedekr.cz | Bedekr.cz - Váš cestovatelský průvodce [online]. Copyright © 2000 [cit. 21.03.2019]. Dostupné z:

<http://www.bedekr.cz/staty/Afrika/Etiopie>

Etiopie zajímavosti. Zajímavosti a novinky ze světa [online]. Dostupné z:

<https://ifenomen.cz/zajimavosti/etiopie-zajimavosti>

GRATULUJI

DIPLOM

za 2. místo

v turnaji souboj světadílů

TÝM:

GRATULUJI

DIPLOM

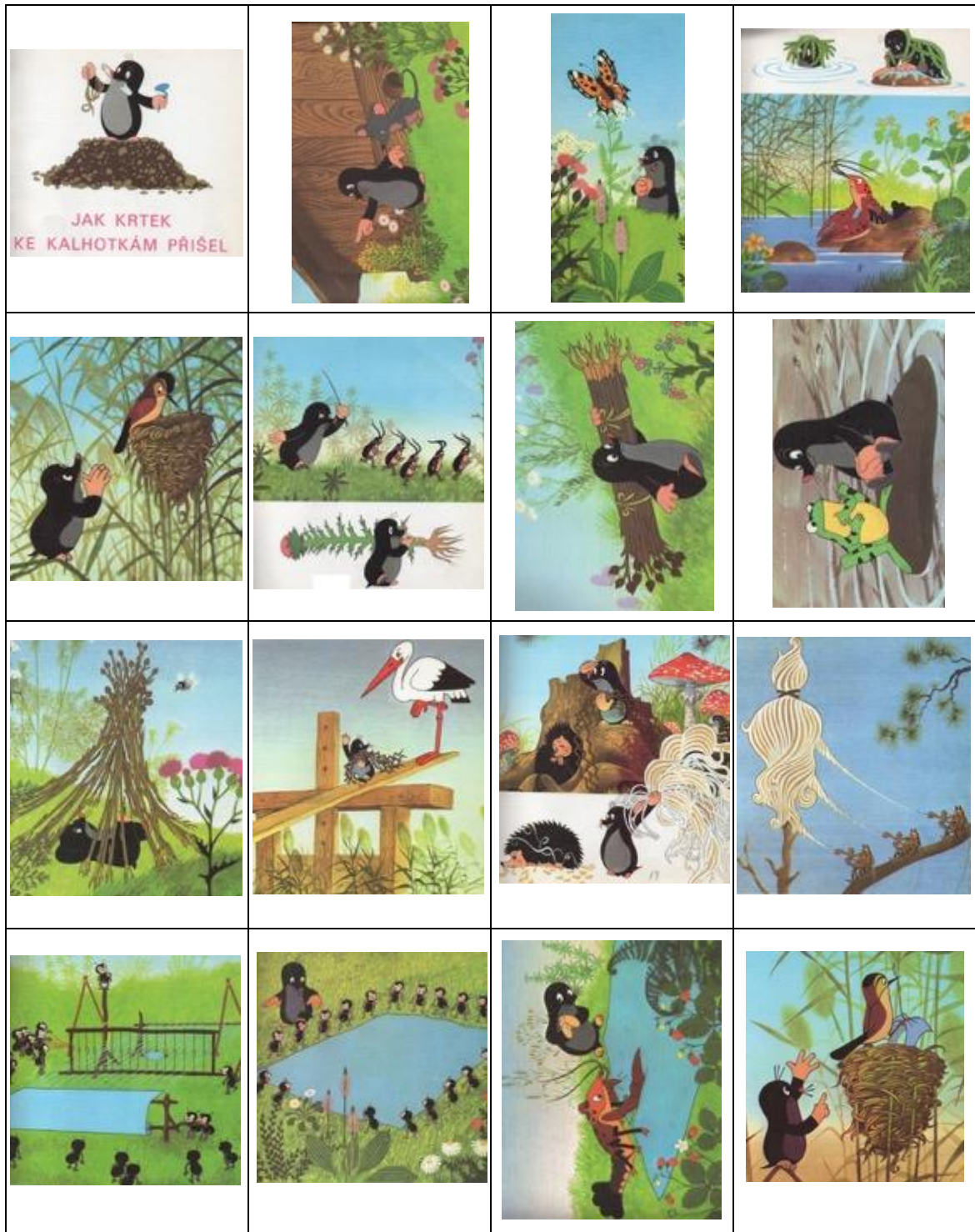
za **1. místo**

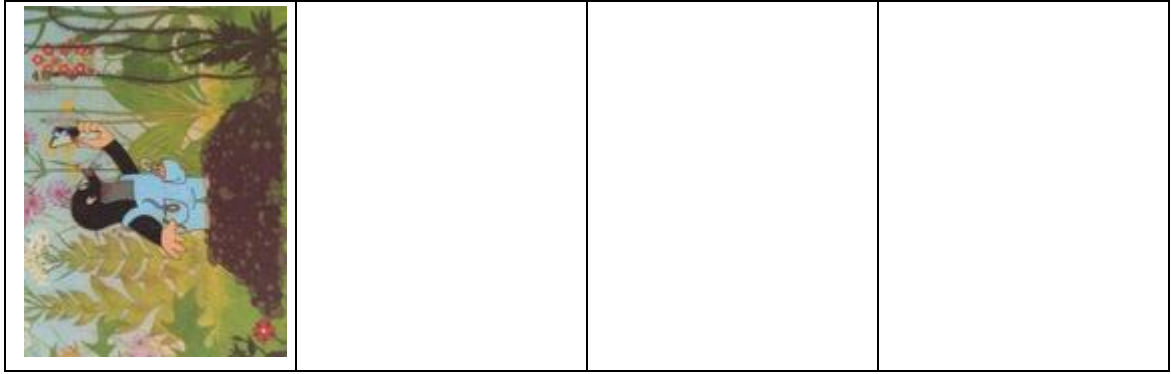
v turnaji soubor světadílů

TÝM:

Příloha 24 – Obrázková osnova – Krtek

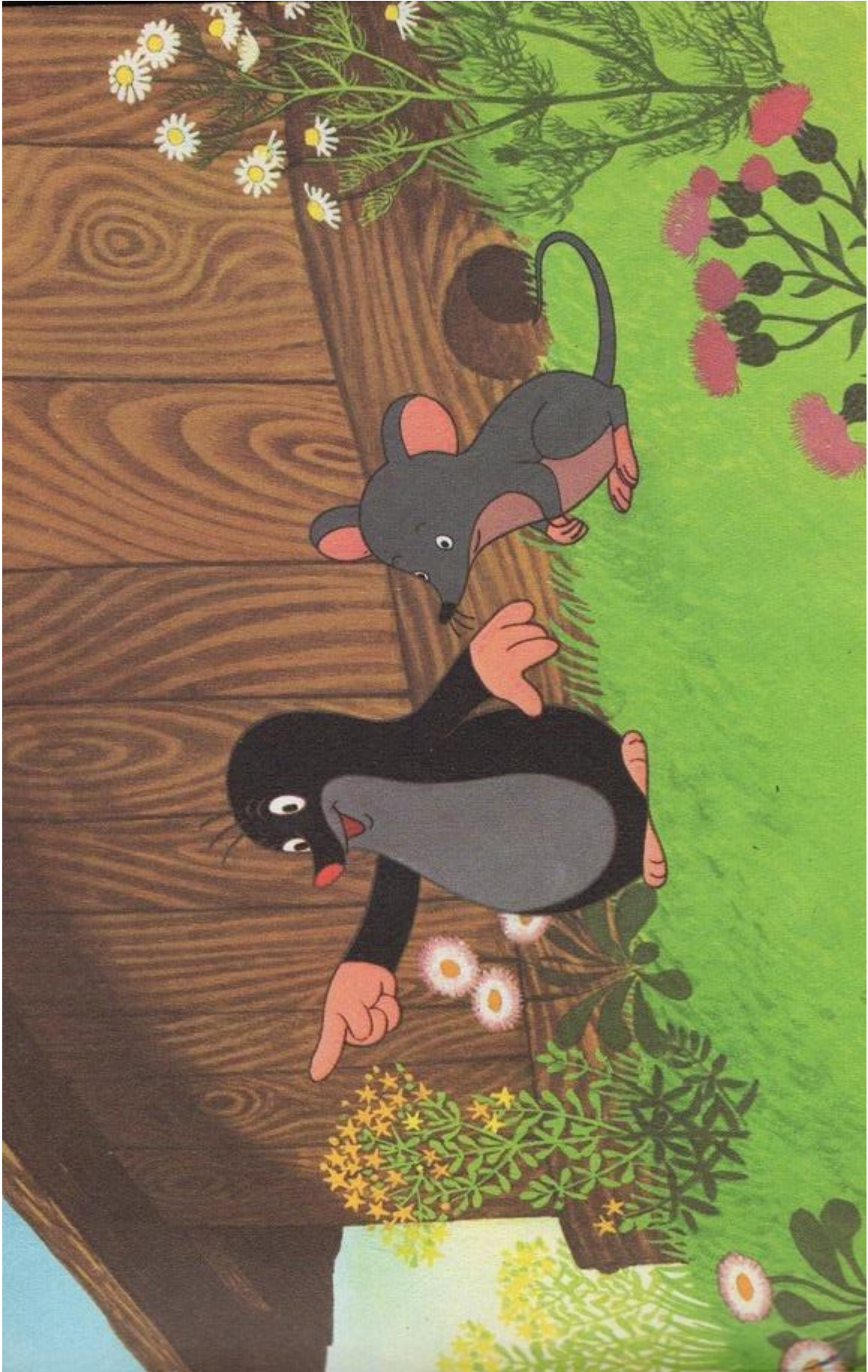

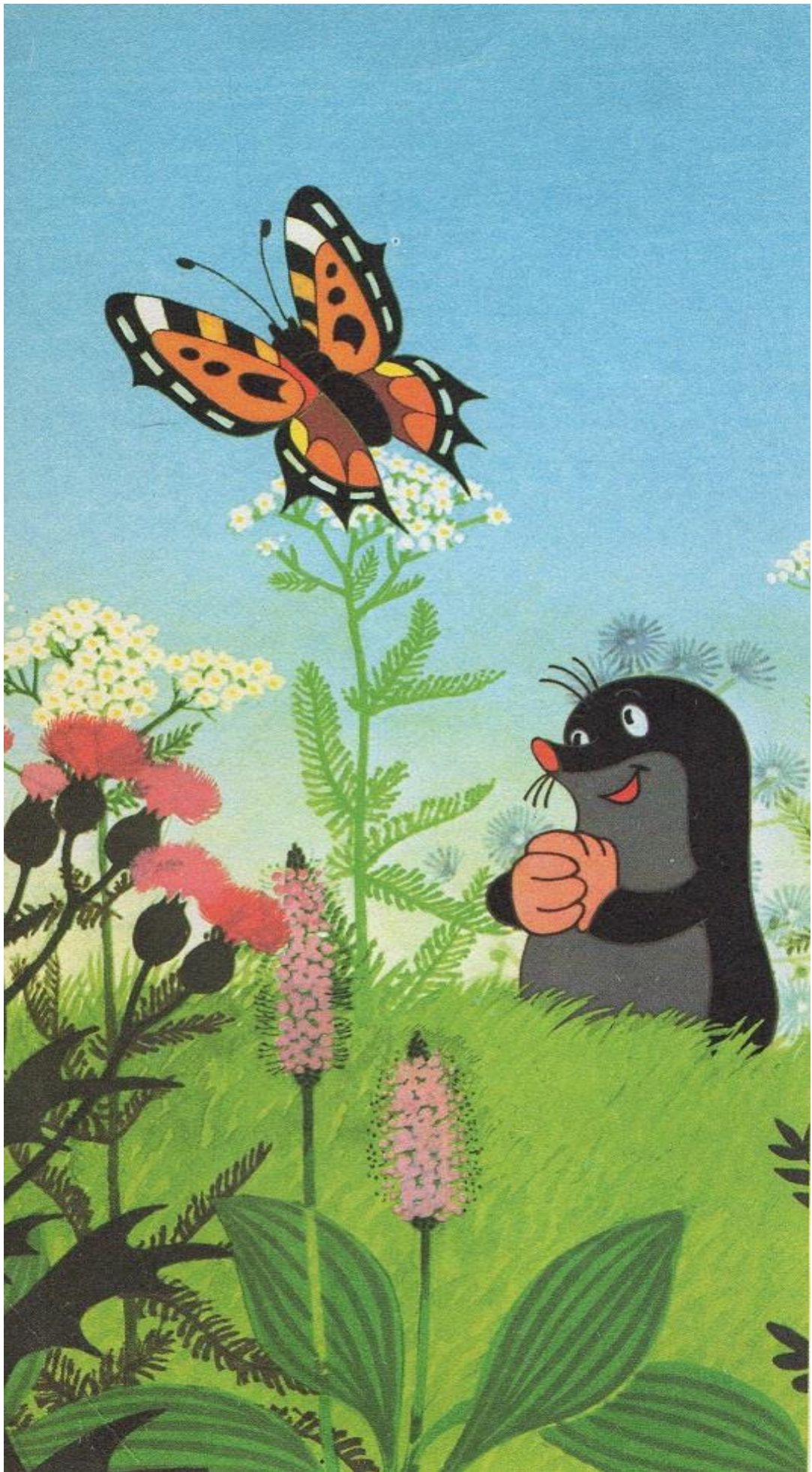

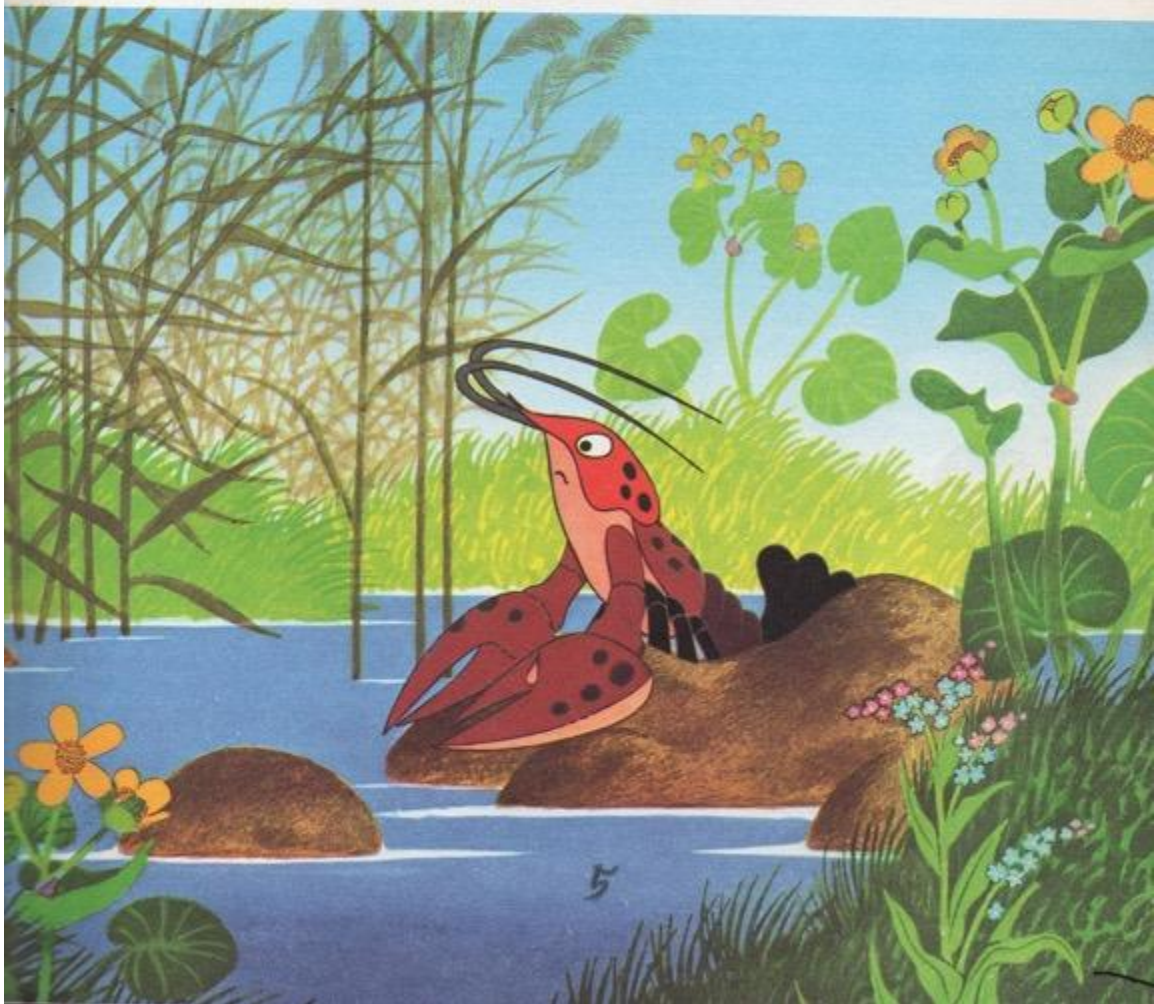
Zdroj: Miler (1974, s. 1 - 31)

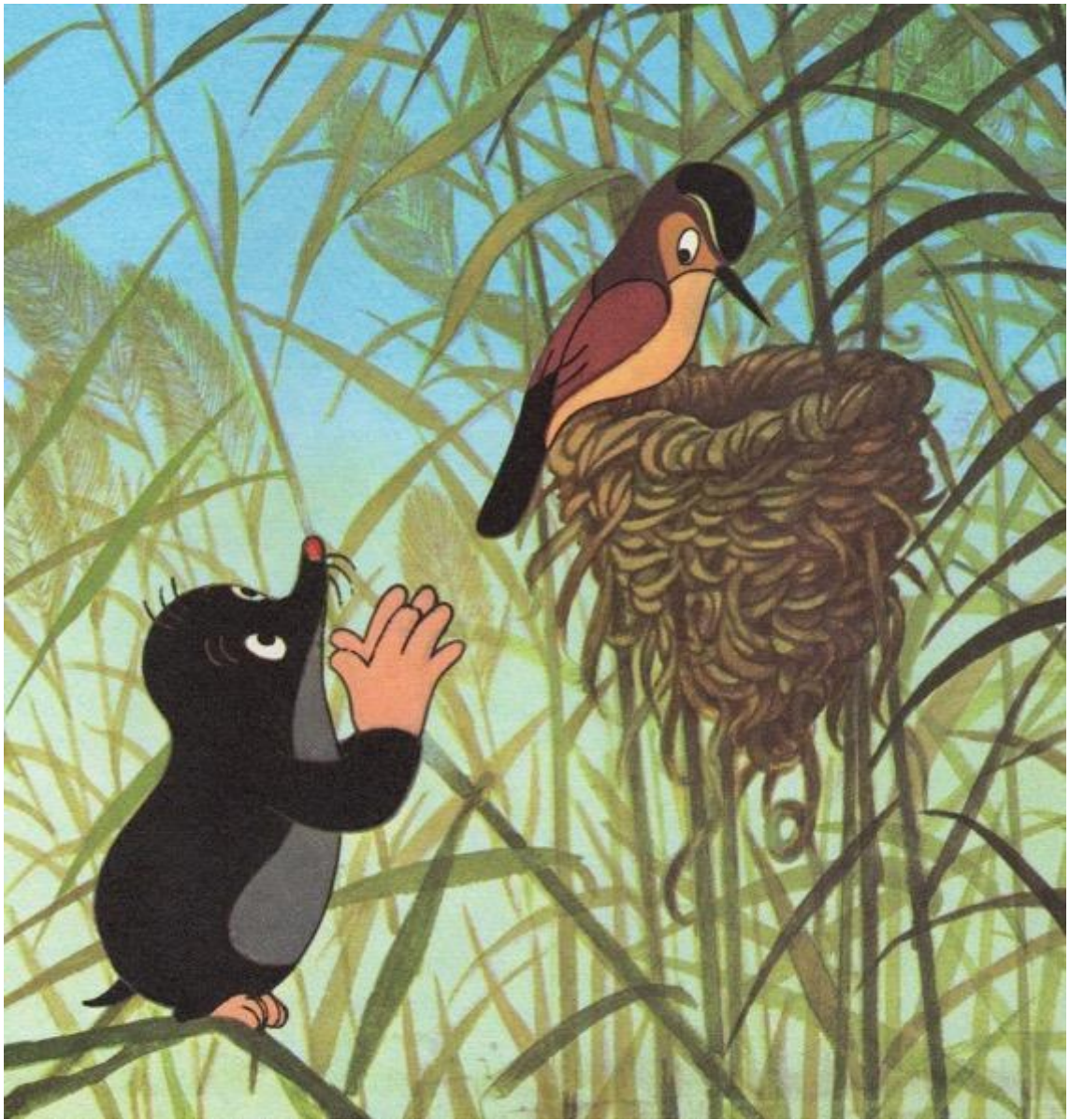
Příloha 25 – Obrázková osnova (velké obrázky) – Krtek

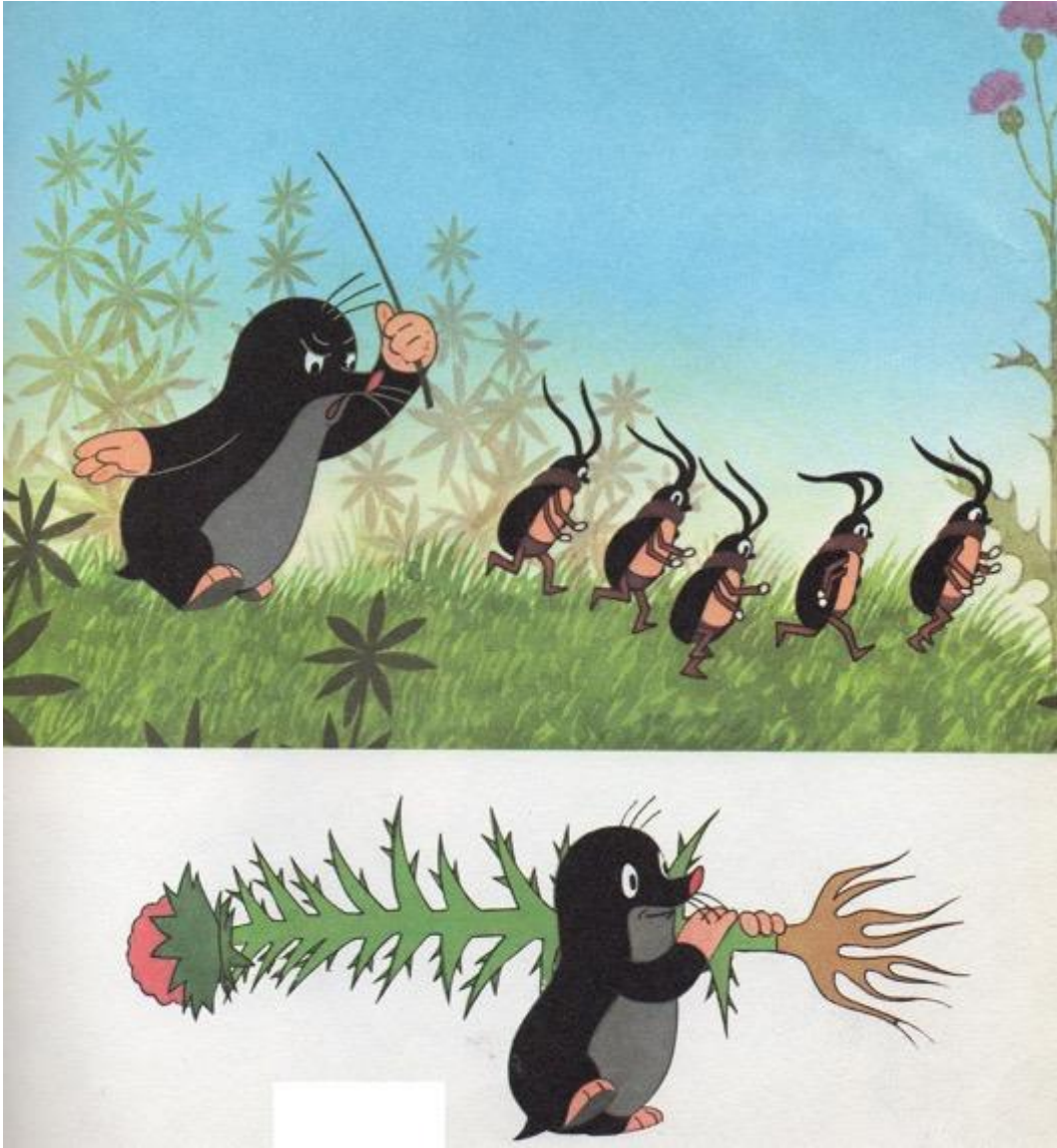

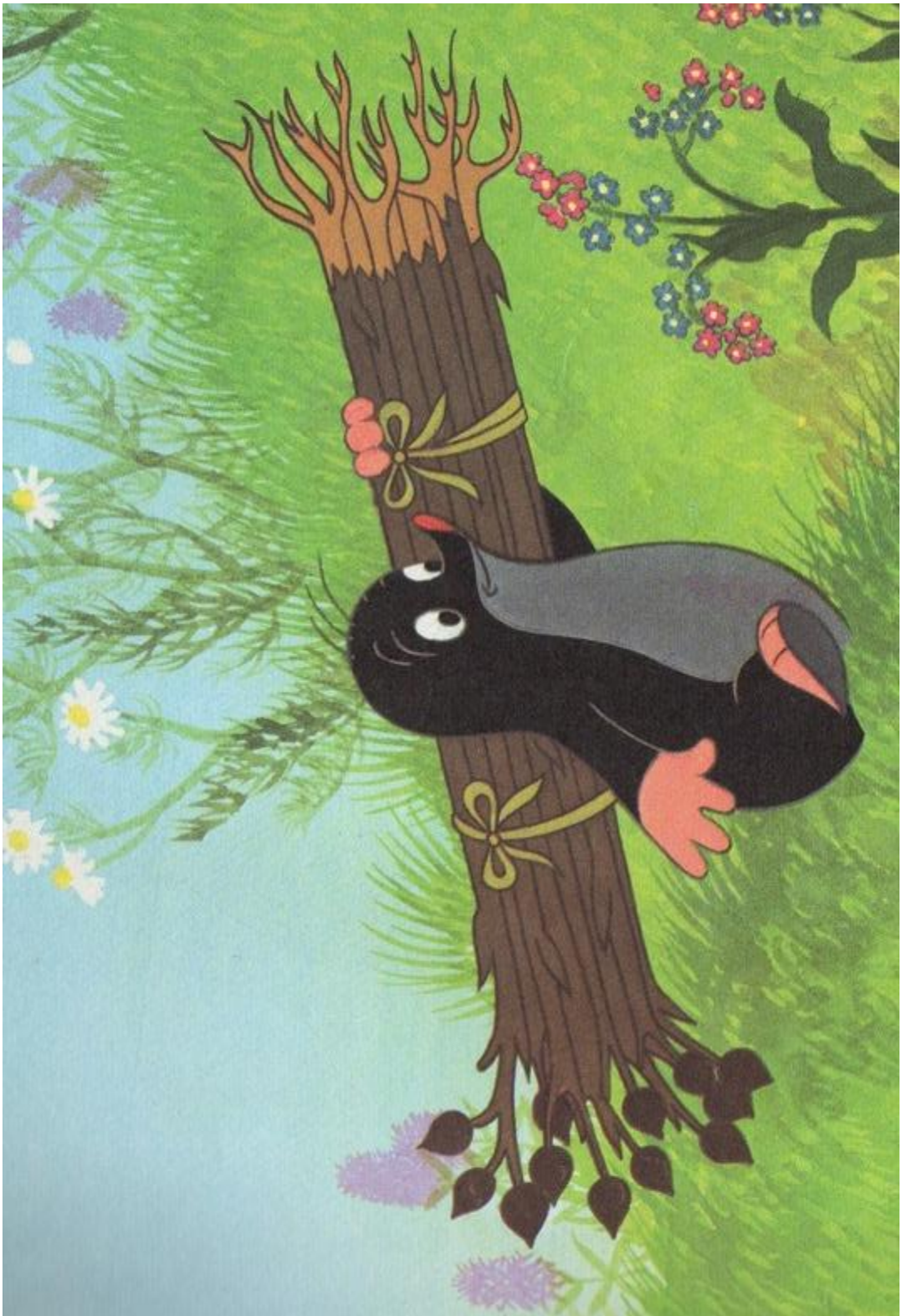

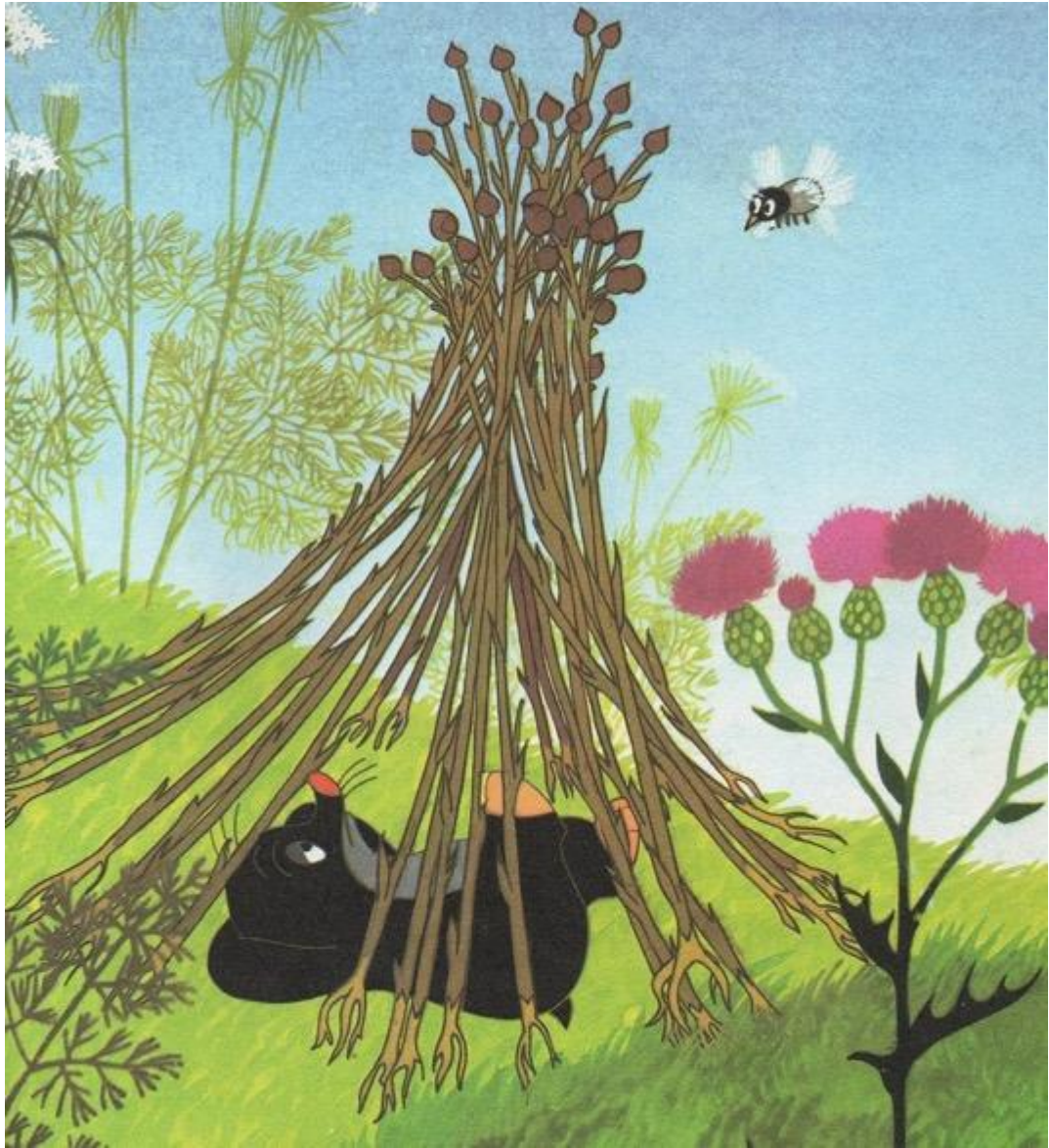

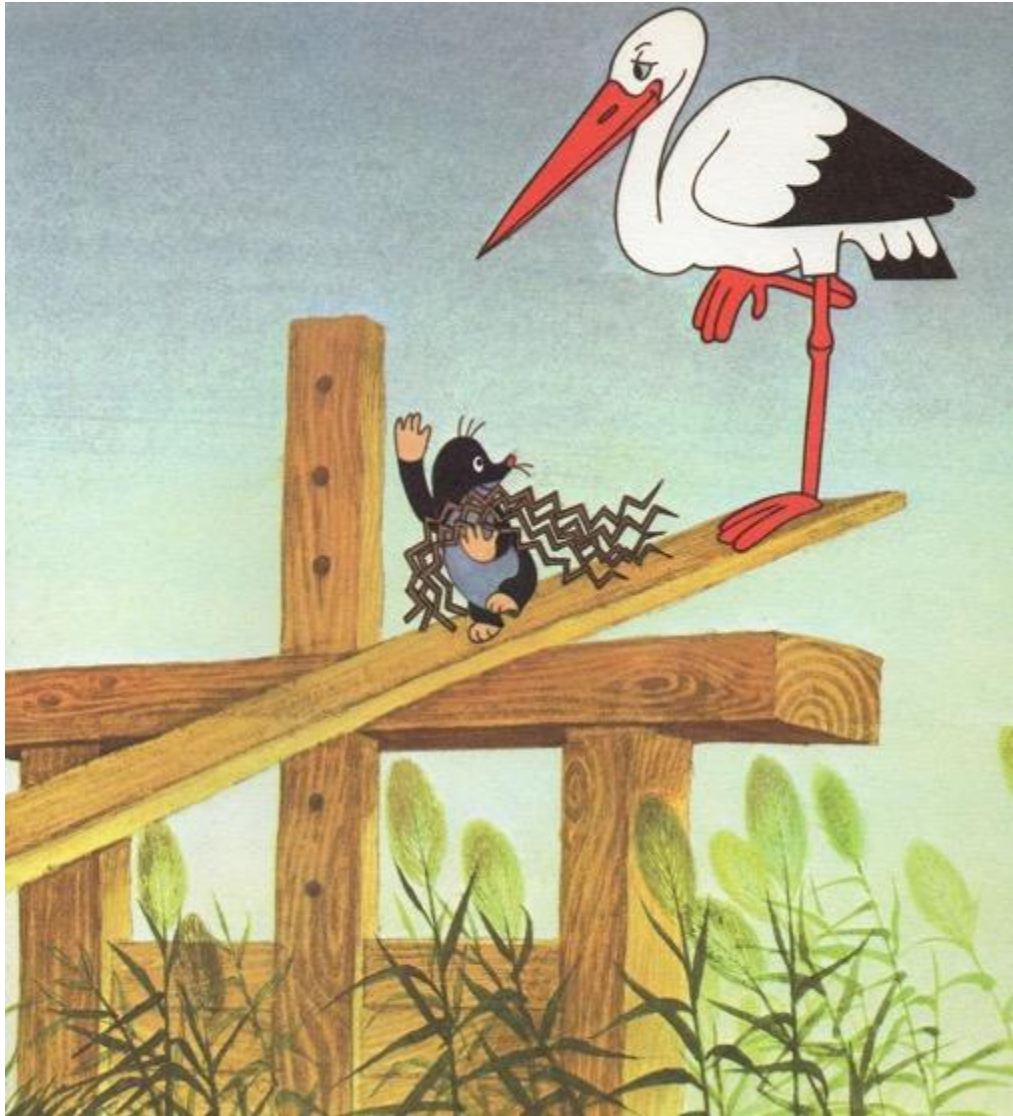

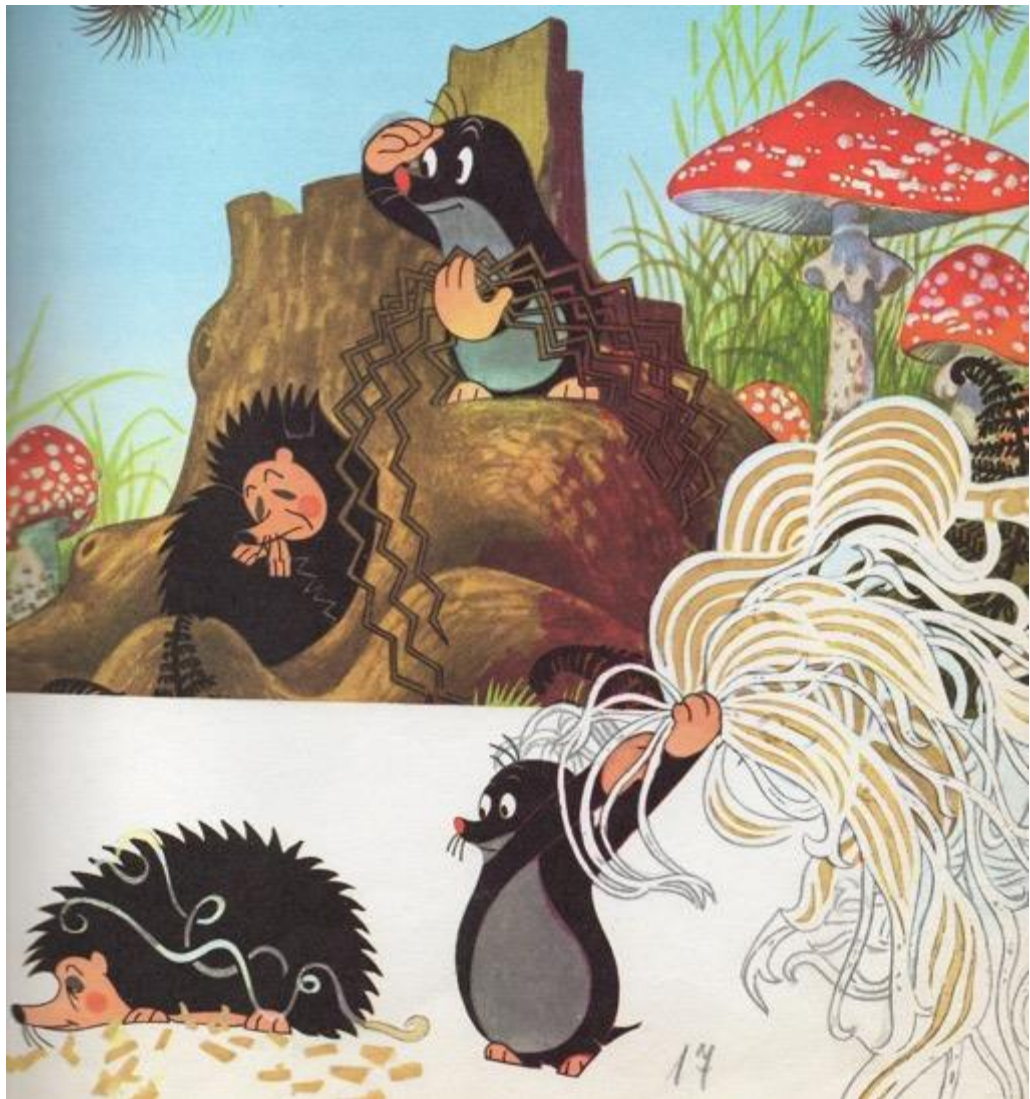

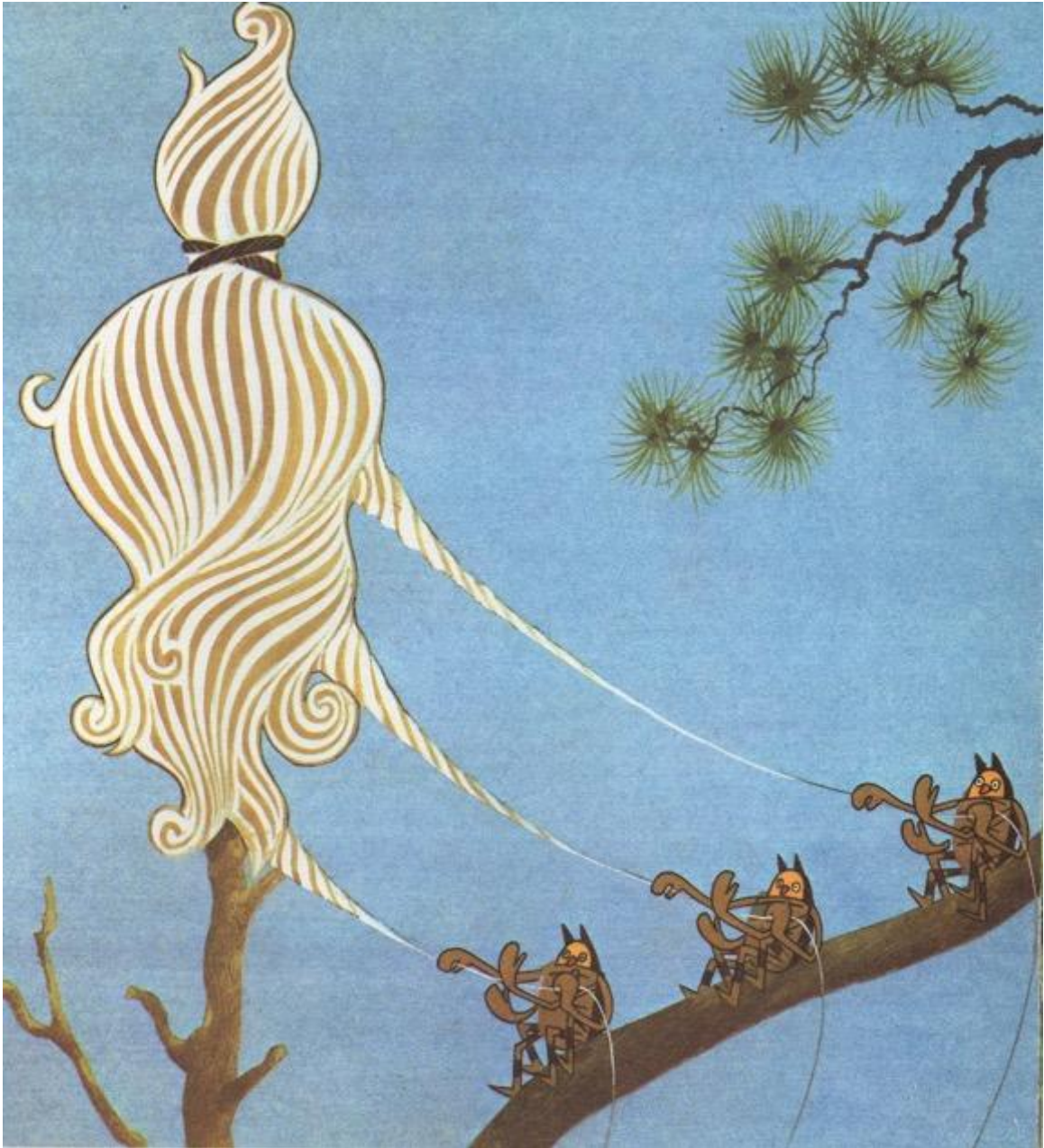

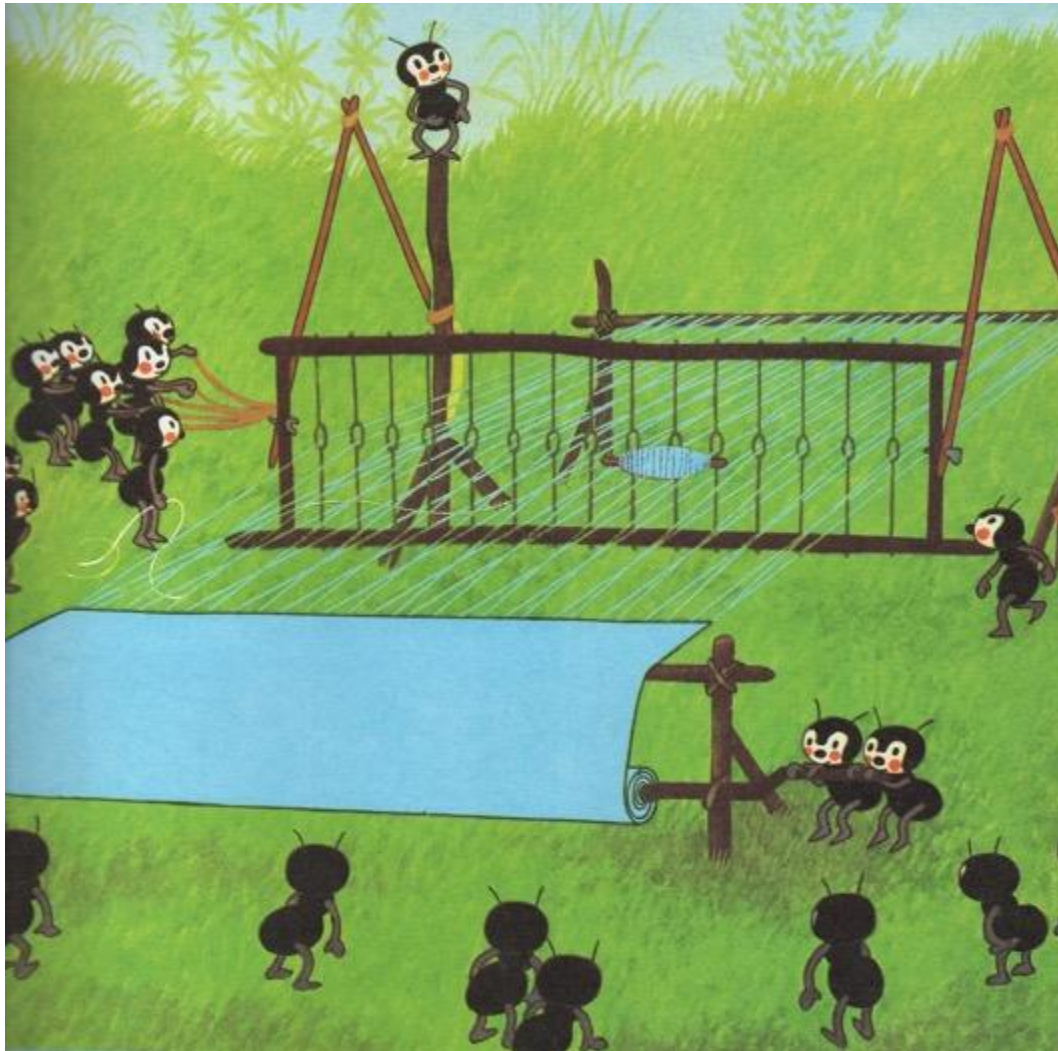

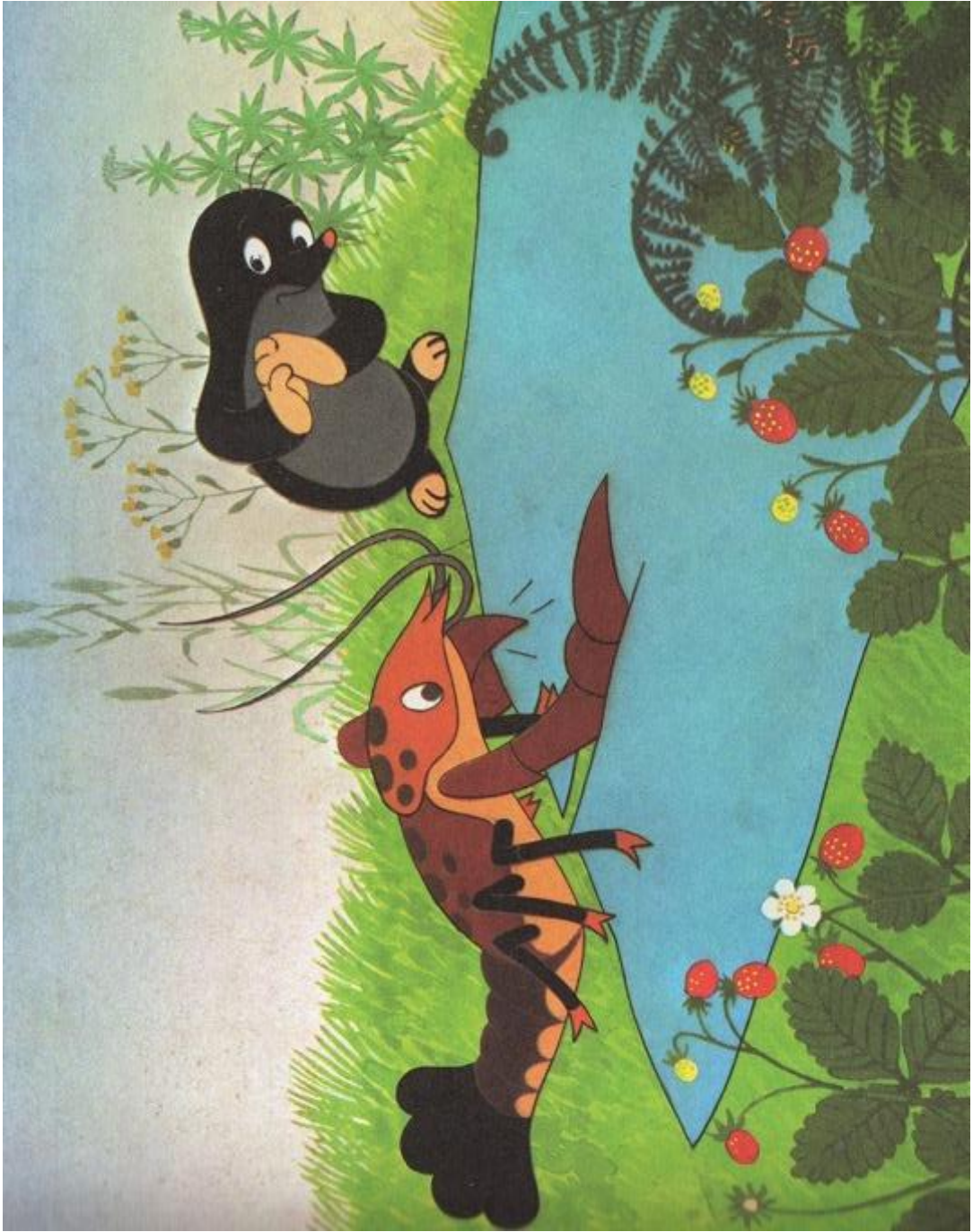

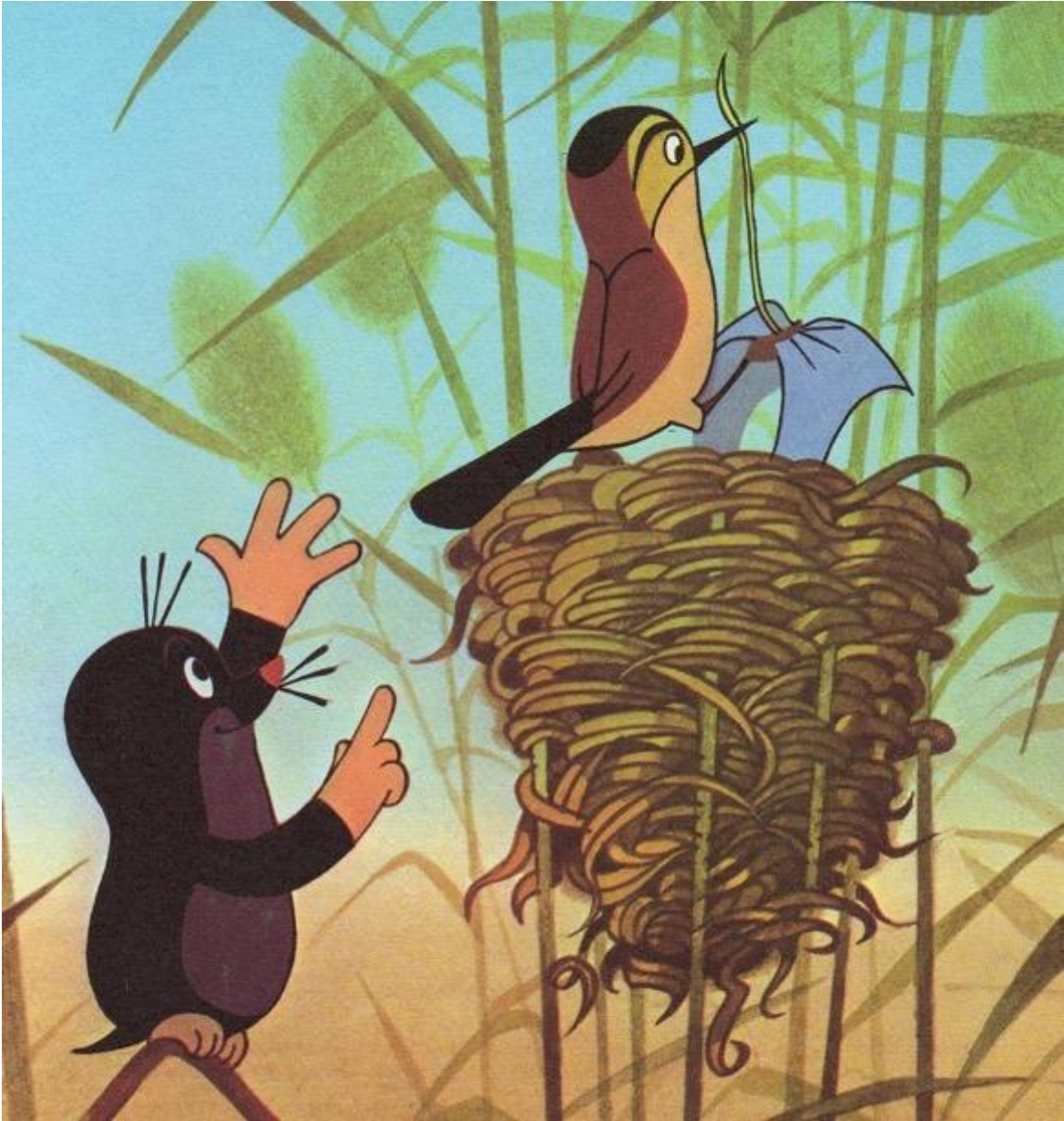

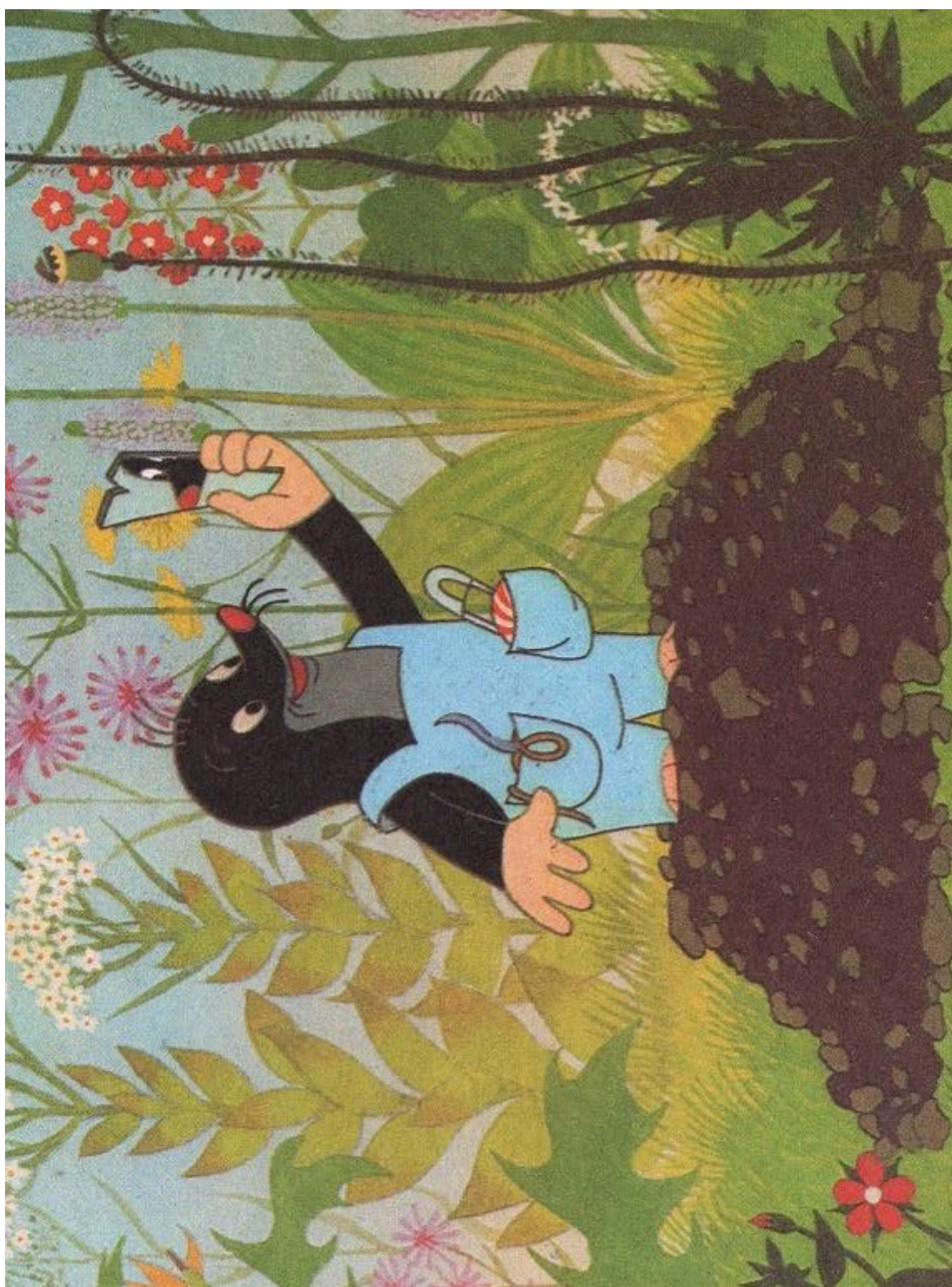

Zdroj: Miler (1974, s. 1 - 31)

- 1) Z látky ustřihnu díly.**
- 2) Rychle přišiju kapsy.**
- 3) Přilepím různé ozdoby.**
- 4) Sešiju k sobě díly levé nohavice.**
- 5) Sešiju k sobě díly pravé nohavice.**
- 6) Do kalhot přišiju zipy.**
- 7) Přišiju poutka na pásek.**
- 8) Rychle přišiju knoflíky.**
- 9) Přidělám ke kalhotám visačky.**
- 10) Našiju logo a značku firmy.**
- 11) Překontroluji vyrobené kalhoty.**
- 12) Vyžehlím a složím hotové džíny.**
- 13) Zabalím džíny do pytlů.**
- 14) Odnesu pytle do skladu.**

Příloha 27 – Nejčastější problémy pracujících v továrnách

Nejčastější problémy pracujících v továrnách

- **Nízké mzdy:** často nižší než zákonem stanovené minimální mzdy, ty jsou navíc nastaveny tak, že nepokrývají ani základní životní potřeby.
- **Extrémně dlouhá pracovní doba:** běžně i 15 hodin denně sedm dní v týdnu; známé jsou i případy pracovní doby až 400 hodin měsíčně; přesčasy bývají přitom povinné a bez zákonem stanovených příplatků.
- **Dětská práce:** při výrobě zboží je ve světě stále zneužíváno 168 milionů dětí.
- **Nevyhovující bezpečnost práce a ochrana zdraví na pracovišti:** výjimkou nejsou vážná zranění (včetně smrtelných úrazů) způsobená absencí řádných ochranných pomůcek či zanedbáním technického stavu továren a strojů.
- **Špatné podmínky na pracovišti:** omezování počtu návštěv toalet, zamezení přístupu k pitné vodě apod.
- **Diskriminace a ponižování:** diskriminace na základě pohlaví nebo původu, sexuální obtěžování a další ponižující zacházení ze strany nadřízených včetně šikany na pracovišti.
- **Podvody při auditech a kontrolách:** záměrné zkreslování údajů včetně falešných dokumentů o počtu odpracovaných hodin, přesčasech a mzdách zaměstnanců.

Zdroj: Na Zemi (2003, s. 4)

Příloha 28 – Poděkování od Mgr. Jany Zemanové

Poděkování za krásný projekt

V týdnu od 10. do 14. 12. 2018 probíhal ve třídě 4. B projekt vymyšlený a připravený studentkou 5. ročníku Pedagogické fakulty oboru učitelství 1. – 5. stupně základní školy Adélou Koblásovou na téma „Žijeme v propojeném světě“. Byla jsem zvědavá, jakým způsobem chce studentka desetiletým, pro ni neznámým, dětem ukázat propojenost našeho světa. Studentka k dětem přistupovala velmi vstřícně, klidně a vše jim srozumitelně vysvětlovala. Měla připravenou širokou paletu aktivit, kde si děti mohly uvědomit, jak je naše planeta vzájemně propojená a jak se lidé z celého světa společně ovlivňují a spolupracují. Děti pracovaly ve skupinách, debatovaly na daná témata a zamýšlely se nad otázkami, které jim studentka kladla. Téma rozvojových zemí děti přimělo k zamýšlení nad růzností životních i přírodních podmínek v některých částech země. Studentka měla připravené texty o Etiopii, každá skupina si je měla přečíst a potom vlastními slovy informovat ostatní. Pro mnohé bylo překvapením, že se děti v rozvojových zemích nemohou tak snadno a zdarma vzdělávat, že musí pracovat už od útlého věku, mají problémy s nedostatkem vody, jídla a dalších nezbytných věcí k životu. Diskuse na téma rozvojových zemí otevřela i otázku uprchlické krize. Kdo chtěl, řekl svůj názor, potom děti hledaly možná řešení. Při výtvarných činnostech děti vyráběly náramky, náhrdelníky z korálek inspirované africkými kmeny. Poslední den studentka pustila krátký dokument, v kterém byla popsána cesta výroby triček. Na to navazovala pohádka - Jak krteček ke kalhotkám přišel, děti měly za úkol ve dvojicích poskládat obrázkovou osnovu, podle toho, které činnosti musel krteček vykonat, aby si kalhotky vyrobil. To je jen malý výčet aktivit, které měla studentka připravené. Co se mi ale líbilo nejvíce, byla atmosféra, která ve třídě panovala. Chci studentce moc poděkovat za velmi zajímavý a inspirativní projekt, který v nás dozníval ještě dlouhou dobu. Dětem se celý týden moc líbil.

V Hradci Králové dne 17. 12. 2018

.....